

## Anglo-American War of

สินค้าออกของสหรัฐอเมริกา อังกฤษกล่าวหาว่า การไปแวะที่ท่าเรืออเมริกันนั้นผิดกฎหมาย ดังปรากฏในคำพิพากษาของศาลอังกฤษ ค.ศ. ๑๘๐๕ ในกรณีเรือของสหรัฐอเมริกาชื่อ เอสเซกซ์ (Essex) ซึ่งถูกอังกฤษจับไว้ และนำไปสู่การโต้แย้งทั้งด้านการทูตและด้านกฎหมายระหว่างอังกฤษกับสหรัฐอเมริกา ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๐๔-๑๘๐๕ โดยศาลอังกฤษตัดสินให้เรือเอสเซกซ์มีความผิดฐานไปแวะท่าเรืออเมริกัน

ชาวอเมริกันประท้วงคำพิพากษาดังกล่าว และรัฐสภาสหรัฐอเมริกาได้ออกพระราชบัญญัติกีดกันสินค้าอังกฤษบางอย่างมิให้เข้าสหรัฐอเมริกา ฝ่ายอังกฤษก็ยึดนโยบายจากกรณีเรือเอสเซกซ์ซึ่งป้องกันด้านหนึ่งของช่องแคบอังกฤษและริมฝั่งทะเลเหนือ มิให้เรืออเมริกันผ่านได้ ข้อกีดกันต่าง ๆ ทำให้สหรัฐอเมริกาต้องเข้าร่วมในสงครามด้วย ฝ่ายฝรั่งเศสนั้นคิดว่าถ้าทำลายการค้าของอังกฤษก็เท่ากับลดกำลังของอังกฤษลง จึงประกาศจับเรือสินค้าอังกฤษหรือเรือที่เกี่ยวข้องกับอังกฤษ แม้แต่เรืออเมริกันที่บรรทุกสินค้าอังกฤษก็ไม่ยกเว้น สหรัฐอเมริกาเห็นว่าการกระทำของอังกฤษและฝรั่งเศสเป็นการกระทำที่ไม่มีผลทางกฎหมาย ในทัศนะของชาวอเมริกันปฏิบัติการของอังกฤษต่อเรือที่เป็นกลางก่อให้เกิดปัญหา อังกฤษจับเรืออเมริกันในน่านน้ำสากลและเอาผิดกับลูกเรือชาวอังกฤษในเรืออเมริกัน ซึ่งอังกฤษอ้างว่าทหารเรืออังกฤษมักนิยมมาหางานเดินเรือในเรืออเมริกัน เพราะงานสบายกว่าและเพื่อแสวงหาสัญชาติอเมริกัน อังกฤษจับเรืออเมริกันในน่านน้ำสากลและขนย้ายลูกเรือที่อังกฤษเห็นว่ารูปร่างหน้าตาและพูดภาษาเหมือนชาวอังกฤษ การอ้างสิทธิว่าคนอังกฤษต้องสวามิภักดิ์ต่อประเทศอังกฤษนั้นขัดกับนโยบายเป็นกลางของสหรัฐอเมริกา จึงทำให้มีข้อยุ่งยากเพิ่มขึ้น สหรัฐอเมริกาแย้งว่าอังกฤษไม่มีสิทธิขนถ่ายลูกเรือจากเรืออเมริกันในน่านน้ำสากล ควรให้ศาลเป็นผู้ตัดสิน ข้อขัดแย้งอันรุนแรงเกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๐๗ เมื่อเรืออังกฤษยิงเรืออเมริกันเพราะสงสัยว่ามีลูกเรืออังกฤษอยู่ในเรือสหรัฐอเมริกาจึงประท้วงด้วยการปิดท่าเรือมิให้เรืออังกฤษมาค้าขาย ทำให้อุตสาหกรรมอังกฤษต้องเดือดร้อน สหรัฐอเมริกาได้รับความกระทบกระเทือนเรื่องการขนส่งสินค้ามากกว่าอังกฤษ การเกษตรในภาคใต้เสียประโยชน์และยังทำให้การค้าของเดือนเฟื่องฟูขึ้น รัฐบาลอเมริกันพยายามหาทางเจรจาแก้ปัญหา

## Anglo-American War of

อยู่นานแต่ก็ไร้ผล ในที่สุดที่ประชุมวุฒิสภาของสหรัฐอเมริกาครั้งที่ ๑๒ ค.ศ. ๑๘๑๐ กล่าวหาว่าอังกฤษปิดกั้นท่าเรืออเมริกัน กีดกันเรือสินค้าที่เป็นกลางมิให้ติดต่อกับท่าเรือฝรั่งเศส และยังรื้อฟื้นเรื่องที่ยังอังกฤษสนับสนุนให้ชาวอินเดียแดงเข้าปล้นสะดมบริเวณที่ตั้งถิ่นฐานของชาวอเมริกันอีกด้วย

ดังนั้น ในวันที่ ๑๘ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๑๒ กองทัพบุกอเมริกันก็บุกเข้าแคนาดาพร้อมกันถึง ๓ ด้าน คือ ทางเมืองดีทรอยต์ (Detroit) บริเวณไนแอการา (Niagara) และรอบทะเลสาบแชมเพลน (Champlain) แต่ถูกตีตอบโต้อย่างหนักหน่วงจนต้องถอยกลับ ในเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๘๑๓ กองทัพอเมริกันก็เข้าปล้นและเผาเมืองโทรอนโต (Toronto) ในปีต่อมาอังกฤษนำกองทัพประกอบด้วยทหารผ่านศึกประมาณ ๔,๐๐๐ คน จากฝรั่งเศสมาขึ้นบกที่อ่าวเชสพีก (Chesapeake) เข้ายึดครองและเผาเมืองวอชิงตันในวันที่ ๒๔-๒๕ สิงหาคม ค.ศ. ๑๘๑๔ แต่ก็มีอาชญาเมืองบอลทิมอร์ (Baltimore) ได้ และยังมีการรบทางเรือหลายครั้ง ที่ขึ้นชื่อก็คือการรบนอกอ่าวบอสตันในเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๘๑๓ ซึ่งฝ่ายอังกฤษยึดเรืออเมริกันได้ ก่อนสงครามจะจบสิ้นลง เรืออเมริกันก็แทบจะหายไปจากน่านน้ำจนหมดสิ้น

รัสเซียไกล่เกลี่ยให้มีการทำสนธิสัญญาสงบศึกที่เมืองเกนต์ ประเทศเบลเยียมในเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๘๑๔ โดยเสียงประเด็นที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและพยายามฟื้นฟูสัมพันธภาพระหว่างประเทศทั้งสองให้ดีขึ้น ชาวกรรณนามในสนธิสัญญาล้วนตีภาพได้ไปถึงสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๑๕ ก่อนหน้านั้นในวันที่ ๘ มกราคม นายพลแอนดรูว์ แจ็กสัน (Andrew Jackson) ได้รับชัยชนะในการรบทางบก โดยสามารถโจมตีกองทัพเรืออังกฤษที่พยายามเข้ายึดเมืองนิวออร์ลีอันส์ (New Orleans) จนกองทัพเรืออังกฤษพ่ายแพ้ในที่สุด

ประเมินผลสนธิสัญญาเกนต์ฉบับนี้ สงคราม ค.ศ. ๑๘๑๒-๑๘๑๔ มิได้บรรลุเป้าหมายที่สหรัฐอเมริกาหวังไว้ไม่ว่าจะเป็นในด้านได้ดินแดนมาเพิ่มเติม หรือในเรื่องสิทธิการค้าทางเรือ แต่ผลพลอยได้ที่มีได้ปรากฏในสัญญาคือ สงครามช่วยขจัดอำนาจของพวกอินเดียนแดงในภาคตะวันตกเฉียงเหนือและในภาคใต้ของสหรัฐอเมริกา ลดข้อ

## Anglo-French Entente

เรียกร้องที่จะผนวกแคนาดา และนำไปสู่การเจรจาซื้อมลรัฐฟลอริดา (Florida) จากสเปนใน ค.ศ. ๑๘๑๙ อันเป็นการที่ชาวอเมริกันได้ชัยชนะในช่วง ๖ เดือนสุดท้ายของสงคราม ทำให้ชาวอเมริกันเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรู้สึกชาตินิยมที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นในการสร้างชาติอเมริกาต่อไปด้วย.

(เพชรี สุมิตร)

---

## Anglo-French Entente; Entente Cordiale (1904) : ความตกลงอังกฤษ-ฝรั่งเศส; ความตกลงฉันทมิตร (พ.ศ. ๒๔๔๗)

---

ความตกลงอังกฤษ-ฝรั่งเศส หรือ ความตกลงฉันทมิตรเป็นความตกลงระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสใน ค.ศ. ๑๙๐๔ เพื่อจัดปัญหาต่าง ๆ ระหว่างกัน เช่น ปัญหาเกี่ยวกับประเทศไทย อียิปต์ โมร็อกโก หมู่เกาะนิวเฮบริดิส (New Hebrides) สิทธิการประมงที่หมู่เกาะนิวฟันด์แลนด์ (Newfoundland) ปัญหาแอฟริกาตะวันตก มาดากัสการ์ (Madagascar) แซนซิบาร์ (Zanzibar)

ในระยะเวลาประมาณ ๖๐ ปีก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๑ (First World War)\* อังกฤษและฝรั่งเศสต่างดำเนินนโยบายจักรวรรดินิยม พยายามแสวงหาอาณานิคมนอกทวีปยุโรป และมักมีกรณีพิพาทต่อกันหลายครั้ง บางครั้งก็เป็นกรณีพิพาทที่รุนแรง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองตึงเครียด อย่างไรก็ดี เมื่อคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับจากอาณานิคมของตน ต่างก็ได้ปรับความเข้าใจต่อกันในเรื่องนี้ จึงได้ทำความตกลงฉันทมิตรต่อกัน โดยอาศัยอนุสัญญาและปฏิญญา (Declaration) หลายฉบับ ซึ่งได้ลงนามกันเมื่อวันที่ ๘ เมษายน ค.ศ. ๑๙๐๔ มีสาระสำคัญดังนี้คือ

๑. ประเทศไทย (สยาม) อังกฤษกับฝรั่งเศสร่วมกันรับประกันบูรณภาพแห่งอาณาเขตและเอกราชของไทย

## Anglo-French Entente

และยืนยันให้ไทยคงเป็นรัฐกันชน (Buffer State) ระหว่างอาณานิคมของมหาอำนาจทั้งสอง และให้แบ่งประเทศไทยเป็น ๓ เขต คือ ให้ภาคตะวันออกเป็นเขตอิทธิพลฝรั่งเศส ภาคตะวันตกเป็นเขตอิทธิพลอังกฤษ ส่วนภาคกลางของประเทศไทย (ตั้งแต่ลุ่มแม่น้ำแม่กลองผ่านลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาจนถึงลุ่มแม่น้ำป่าสัก) ให้ถือเป็นเขตกลาง (Neutral Zone)

๒. อียิปต์และโมร็อกโก หลังสงครามนโปเลียน (Napoleonic Wars)\* แห่งฝรั่งเศส ค.ศ. ๑๘๑๕ แม้ว่าในทางนิตินัย อียิปต์มีฐานะเป็นประเทศราชของสุลต่านจักรวรรดิออตโตมัน (Ottoman Empire)\* แต่ในทางพฤตินัยเจ้าผู้ครองอียิปต์ (Khedive) ทรงเป็นอิสระในการปกครอง ปรากฏว่าภายหลังการเปิดใช้คลองสุเอซ ซึ่งเป็นคลองเชื่อมทะเลแดงกับทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเมื่อ ค.ศ. ๑๘๖๙ แล้ว เจ้าผู้ครองอียิปต์ทรงใช้จ่ายเงินทองอย่างฟุ่มเฟือย ต้องขอกู้จากชาวยุโรป โดยเฉพาะชาวอังกฤษและชาวฝรั่งเศส เพื่อหาทางให้เจ้าผู้ครองอียิปต์จัดหาเงินมาชำระหนี้ให้ตน อังกฤษและฝรั่งเศสจึงตั้งคณะกรรมการควบคุมการคลังของอียิปต์ทั้งนี้ เป็นเหตุให้นายทหารกลุ่มหนึ่งซึ่งมีพันเอก อาราบี ปาชา (Arabi Pasha) เป็นหัวหน้าทำรัฐประหารยึดการปกครองได้ แล้วพันเอก อาราบี ปาชา ก็ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เขามอบหมายให้พรรคพวกปลุกปั่นราษฎรให้ทำร้ายชาวต่างประเทศ จนรัฐบาลอังกฤษเหลือวิสัยที่จะทนได้ จึงทำการประท้วงอย่างรุนแรง ครั้นไม่ได้ผลประการใด อังกฤษจึงส่งเรือรบไประดมยิงเมืองอะเล็กซานเดรีย และยกพลขึ้นบกเพื่อปราบพันเอก อาราบี ปาชา พร้อมกับชักชวนให้ฝรั่งเศสซึ่งเป็นเจ้านายใหญ่ของอียิปต์เหมือนกัน ส่งทหารไปสมทบกับกองทัพของตนเมื่อ ค.ศ. ๑๘๘๒ แต่ฝรั่งเศสตอบปฏิเสธไม่ร่วมมือกับอังกฤษ และแถลงว่า จะสงวนเสรีภาพไว้ดำเนินการเกี่ยวกับอียิปต์ตามที่เห็นสมควร กองทัพอังกฤษจึงรุกคืบหน้ามุ่งไปยังกรุงไคโร ตีกองทัพอียิปต์แตกยับเยินที่เมืองเทลเอลเกบิ์ (Tel el Kebir) แล้วยึดครองอียิปต์ แต่ก็ถูกฝรั่งเศสขัดขวางในการบริหารกิจการต่าง ๆ ครั้นอังกฤษและฝรั่งเศสทำความตกลงฉันทมิตรต่อกันแล้ว ฝรั่งเศสรับรองว่าจะไม่เข้าไปแทรกแซงในอียิปต์อีกต่อไป ทั้งนี้เป็นการแลกเปลี่ยนกับการที่อังกฤษจะไม่

## Anglo-French Entente

แทรกแซงในโมร็อกโก เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๑ เกิดขึ้น อังกฤษได้ปกครองอียิปต์เป็นรัฐในอารักขา ต่อมาภายหลังสงครามครั้งนั้นเอง คือเมื่อ ค.ศ. ๑๙๒๒ อังกฤษได้มอบเอกราชให้แก่อียิปต์

ฝ่ายโมร็อกโกถูกฝรั่งเศสเข้าแทรกแซง เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ ภายหลังที่ฝรั่งเศสได้จัดการปกครองแอลจีเรียเรียบร้อยแล้ว ก็ขยายอิทธิพลของตนไปทางทิศตะวันตกจากแอลจีเรียเข้าไปในโมร็อกโก แต่อังกฤษก็ขัดขวางฝรั่งเศสเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนไว้ อย่างไรก็ตาม เมื่ออังกฤษได้พิจารณาเห็นว่าฝรั่งเศสอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบกว่า และเพื่อเป็นการทดแทนต่อการที่ฝรั่งเศสยินยอมหลีกเลี่ยงให้แก่อังกฤษในกรณีอียิปต์ อังกฤษจึงยอมรับว่าฝรั่งเศสมีอิทธิพลและผลประโยชน์อยู่ในโมร็อกโก

๓. หมู่เกาะนิวเฮบริดีส์ในการเดินเรือเพื่อสำรวจและยึดเกาะต่าง ๆ ในมหาสมุทรแปซิฟิกตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ เป็นต้นมา อังกฤษและฝรั่งเศสได้มีกรณีพิพาทต่อกันหลายเรื่อง เช่น กรณีหมู่เกาะนิวเฮบริดีส์ หมู่เกาะนี้ประกอบด้วยเกาะต่าง ๆ ประมาณ ๓๐ เกาะตั้งอยู่ในภาคตะวันตกของมหาสมุทรแปซิฟิก ทางทิศตะวันตกของหมู่เกาะฟีจี (Fiji) และทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของหมู่เกาะนิวแคลิโดเนีย (New Caledonia) ตามความตกลงฉันทมิตร ค.ศ. ๑๙๐๔ อังกฤษและฝรั่งเศสปกครองหมู่เกาะนิวเฮบริดีส์ร่วมกัน (Anglo-French Condominium) แต่ต่อมา ชาวเกาะได้ทำการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องอิสรภาพจากอังกฤษและฝรั่งเศส ภายหลังการเจรจากันแล้วอังกฤษและฝรั่งเศสก็มอบอิสรภาพให้แก่ชาวเกาะ หมู่เกาะนิวเฮบริดีส์ จึงได้เป็นสาธารณรัฐวานูอาตู (Republic of Vanuatu) เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๘๐

๔. สิทธิการประมงที่หมู่เกาะนิวฟันด์แลนด์ เป็นกรณีพิพาทเรื่องระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศส นับตั้งแต่การลงนามในสนธิสัญญายูเทรคต์ (Treaty of Utrecht) ฉบับ ค.ศ. ๑๗๑๓ โดยต่างฝ่ายต่างยอมผ่อนปรนซึ่งกันและกัน ฝรั่งเศสยังคงสงวนสิทธิการประมงบางอย่างที่เกาะนิวฟันด์แลนด์ไว้ได้ แต่ไม่มีสิทธิเป็นผู้ผูกขาดแต่ผู้เดียวในอาชีพนี้

## Anglo-Russian Entente

๕. แอฟริกาตะวันตก อังกฤษมอบสัมปทานบางอย่างในแคว้นแกมเบีย (Gambia) และเขตแม่น้ำไนเจอร์ (Niger) ให้แก่ฝรั่งเศส

๖. มาดากัสการ์และแซนชิบาร์ อังกฤษและฝรั่งเศสตกลงจัดอุปสรรคพิกัตต์อัตราภาษีในมาดากัสการ์และแซนชิบาร์

ความตกลงฉันทมิตรนี้ไม่ใช่สนธิสัญญาพันธมิตร (Treaty of Alliance) อังกฤษและฝรั่งเศสเพียงแต่จัดข้อขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกันให้หมดสิ้นไป พร้อมกับกระชับความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจทั้งสองให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นจนเป็นฝ่ายสัมพันธมิตรกันในสงครามโลกครั้งที่ ๑ เคยมีผู้เชื่อกันว่า **พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ ๗ (Edward VII)\*** แห่งอังกฤษทรงสร้างความตกลงฉันทมิตรกับฝรั่งเศสแต่ก็ไม่มีหลักฐานอย่างใด เพียงแต่พระองค์ทรงแสดงพระราชอัธยาศัยเป็นที่เลื่อมใสแก่ประชาชนเมื่อครั้งเสด็จเยือนประเทศฝรั่งเศสเท่านั้น.

(รอง ศยามานนท์)

## Anglo-Russian Entente : ความตกลงอังกฤษ-รัสเซีย

ความตกลงอังกฤษ-รัสเซียเป็นความตกลงระหว่างประเทศอังกฤษกับรัสเซียที่ทำขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๐๗ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างกัน โดยเฉพาะในเรื่องการแข่งขันกันแสวงหาผลประโยชน์และสร้างเขตอิทธิพลในเปอร์เซีย รวมทั้งท่าทีของสองมหาอำนาจดังกล่าวเกี่ยวกับปัญหาทิเบตและอัฟกานิสถาน

เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๐๗ อังกฤษกับรัสเซียได้ลงนามในอนุสัญญาฉบับหนึ่งหรือในความตกลงระหว่างมหาอำนาจทั้งสองที่กรุงเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก (St. Petersburg) เพื่อจัดกรณีพิพาทระหว่างกันในเรื่องการแข่งขันหาประโยชน์และอิทธิพลในประเทศเปอร์เซีย อัฟกานิสถาน และทิเบตซึ่งมีฐานะเสมือนประเทศราช

## Anglo-Russian Entente

ของจีน กรณีพิพาทดังกล่าวดำเนินมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว ครั้นเซอร์เอ็ดเวิร์ด เกรย์ (Sir Edward Grey)\* ได้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษในคณะรัฐบาลพรรคเสรีนิยม (Liberal Party)\* เมื่อ ค.ศ. ๑๙๐๕ ก็ได้วางนโยบายที่จะปรับความเข้าใจกับรัสเซียเกี่ยวกับกรณีพิพาทต่าง ๆ โดยพยายามแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างอังกฤษกับรัสเซีย เมื่อมีโอกาสคราวใด ก็พยายามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเจรจาเรื่องนี้ ในที่สุดความพยายามดังกล่าวก็บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย โดยมีการทำอนุสัญญาดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น อนุสัญญานี้ มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

**ประการที่ ๑ เกี่ยวกับเปอร์เซีย** อังกฤษและรัสเซีย สัญญาว่าจะเคารพบูรณภาพแห่งอาณาเขตและเอกราชของเปอร์เซียโดยแบ่งออกเป็น ๓ เขตอิทธิพล (spheres of influence) เขตแรกคือ เขตอิทธิพลรัสเซีย ได้แก่ ภาคเหนือและภาคกลางของประเทศรวมทั้งกรุงเตหะราน นครอิสฟาฮาน (Ispahan) และนครตาบรีซ เขตที่ ๒ คือ เขตอิทธิพลอังกฤษ ได้แก่ ภาคตะวันออกและภาคใต้ของประเทศรวมทั้งดินแดนบริเวณอ่าวเปอร์เซีย และมหาสมุทรอินเดียจนถึงควีนบาลูกิสถาน และเขตที่ ๓ คือเขตกลางซึ่งเปิดโอกาสให้มหาอำนาจทั้งสองเป็นอิสระในการแสวงหาสัมปทานการเมืองหรือการค้า

อนึ่ง มหาอำนาจทั้งสองดังกล่าวจะเปิดเปอร์เซียให้ชาติอื่น ๆ เข้าไปทำการค้าและการอุตสาหกรรม

**ประการที่ ๒ เกี่ยวกับทิเบต** อังกฤษและรัสเซียให้คำมั่นสัญญาว่าจะเคารพบูรณภาพของอาณาเขตของทิเบต จะงดการแทรกแซงใด ๆ ในกิจการภายใน จะไม่แสวงหาสัมปทานสำหรับการรถไฟ ถนน โทรเลข เหมืองแร่ หรือสิทธิอื่นใดในทิเบต จะไม่ส่งผู้แทนไปทิเบตและจะติดต่อกับทิเบตโดยผ่านรัฐบาลจีนซึ่งเป็นเจ้าอธิราชทิเบตเท่านั้น

**ประการที่ ๓ เกี่ยวกับอัฟกานิสถาน** โดยอาศัยความยินยอมของเจ้าผู้ครอง (ซึ่งโดยความจริงไม่เคยให้ความยินยอมเลย) รัสเซียรับรองว่า อัฟกานิสถานอยู่นอกเขตอิทธิพลของตน และสัญญาว่าจะดำเนินการติดต่อทางการเมืองทั้งหมดโดยผ่านอังกฤษซึ่งเป็นคนกลาง

## Annan, Kofi

นอกจากนี้ รัสเซียยังรับรองว่าจะไม่ส่งตัวแทนใด ๆ เข้าไปในอัฟกานิสถาน

ฝ่ายอังกฤษประกาศว่า ไม่มีความตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพทางการเมืองของอัฟกานิสถาน จะใช้อิทธิพลของตนในทางสันติและจะไม่ดำเนินมาตรการใด ๆ หรือส่งเสริมให้มีการกระทำการต่อต้านรัสเซีย

อนึ่ง ยังเป็นที่ตกลงว่า อังกฤษและรัสเซียมีความเสมอภาคอย่างเต็มที่ในการแสวงหาโอกาสทำการค้าขายในอัฟกานิสถาน

อาจกล่าวได้ว่า ความตกลงระหว่างอังกฤษกับรัสเซียเป็นมาตรการที่จะสกัดกั้นการแทรกแซงของเยอรมนีในภาคตะวันออก และยับยั้งความพยายามของเยอรมนีที่จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอังกฤษกับรัสเซียเสื่อมลงอย่างไร ก็ดี นับว่าเป็นประโยชน์แก่อังกฤษ รัสเซีย และฝรั่งเศสเอง โดยเปลี่ยนความตกลงดังกล่าวเป็นกลุ่มประเทศ **ความตกลงไตรภาคี (Triple Entente)\*** ซึ่งยังผลให้เกิดความใกล้ชิดต่อกันยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นการเปิดตลาดการเงินที่กรุงลอนดอนให้รัสเซียได้กู้เงินมาช่วยฟื้นฟูฐานะของประเทศ หลังจากที่รัสเซียพ่ายแพ้ในสงครามกับญี่ปุ่นระหว่าง ค.ศ. ๑๙๐๔-๑๙๐๕ และเกิดการจลาจลภายในประเทศใน ค.ศ. ๑๙๐๕.

(รอง ศยามานนท์)

---

## Annan, Kofi (1938- ) : นายโคฟี แอนนัน (พ.ศ. ๒๔๘๑- )

---

โคฟี แอนนันเป็นเลขาธิการคนที่ ๗ ขององค์การสหประชาชาติ (United Nations - UN)\* ซึ่งรับตำแหน่งวาระแรกใน ค.ศ. ๑๙๙๗ และวาระที่ ๒ ใน ค.ศ. ๒๐๐๒ เขาเป็นชาวกานา (Ghana) และเป็นเจ้าหน้าที่ขององค์การสหประชาชาติคนแรกที่ได้รับเลือกตั้งเป็นเลขาธิการขององค์การนี้ เขาทำงานด้วยความเด็ดเดี่ยวและความเอาใจจริง

## Annan, Kofi



โคฟี แอนนัน เลขาธิการสหประชาชาติคนที่ ๗

เขาจึงในการพยายามที่จะทำให้ภารกิจขององค์การสหประชาชาติดำเนินไปในทางที่ควรจะเป็น จนได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพร่วมกับองค์การสหประชาชาติใน ค.ศ. ๒๐๐๑ นอกจากนี้ เขาแสดงความคิดริเริ่มที่จะปฏิรูปองค์การนี้ตั้งแต่เข้ารับตำแหน่งในวาระแรก และภายหลังสงครามอิรักในต้น ค.ศ. ๒๐๐๓ ซึ่งสหรัฐอเมริกาเปิดฉากการโจมตีอิรักก่อนโดยไม่รอความเห็นชอบขององค์การสหประชาชาติ แอนนันเห็นว่าองค์การสากลแห่งนี้ได้เดินทางมาถึงทางสองแพร่งแล้ว เพราะเหตุการณ์ครั้งนี้ทำลายวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งองค์การนี้มาก เขาประกาศว่าถึงเวลาที่จำต้องประเมิน ทบทวนและพิจารณาหามาตรการที่จะให้องค์การสหประชาชาติดำรงอยู่ต่อไป

แอนนันเกิดที่เมืองคูมาซี (Kumasi) ประเทศกานา เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ค.ศ. ๑๙๓๘ ในครอบครัวชนชั้นนำ เขาเป็นบุตรของเฮนรี เรจินัลด์ (Henry Reginald) และวิกตอเรีย แอนนัน (Victoria Annan) ซึ่งทั้งสองมาจากเผ่าพื้นเมืองใหญ่ของกานา เฮนรี เรจินัลด์มีเชื้อสายทั้งจากเผ่าอาซันเต (Asante) และเผ่าฟานเต (Fante) ส่วนวิกตอเรียแอนนันเป็นพวกฟานเต ทั้งสองเผ่านี้เป็นเผ่าใหญ่ของกลุ่มอาคาน (Akan) ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่ของกานา เผ่าอาซันเตมีอาชีพเป็นพวกพ่อค้าทองคำ ส่วนเผ่าฟานเตมี

## Annan, Kofi

อาชีพเป็นพ่อค้าคนกลางในการค้าขายทองคำระหว่างเผ่าอาซันเต กับอังกฤษซึ่งปกครองกานาในฐานะอาณานิคม แอนนันอาจซึมซับประสบการณ์ด้านการเมืองมาตั้งแต่เยาว์วัย เพราะทั้งปู่ ตา และลุงต่างเป็นหัวหน้าเผ่า บิดาเป็นผู้จัดการแผนกส่งออกของบริษัทลีเวอร์บราเธอร์ส (Lever Brothers) ซึ่งส่งออกโกโก้ เมื่อเกษียณจากงานของบริษัทแล้ว ก็ได้รับเลือกเป็นผู้ว่าราชการของจังหวัดอาซันเต สำหรับชื่อ “โคฟี” เป็นภาษาพื้นเมืองมีความหมายว่า เกิดในวันศุกร์ แอนนันมีแฝดอีกคนเป็นหญิง (เสียชีวิตใน ค.ศ. ๑๙๙๑) ในสังคมของชาวกานานั้น ฝาแฝดถือเป็นสิ่งพิเศษ ดังนั้นแอนนันจึงได้รับความสนใจและชื่นชมจากคนทั่วไปตั้งแต่เยาว์วัย

ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๕๔-๑๙๕๗ แอนนันเข้าเรียนที่โรงเรียนอิมพันด์ซิพิม (Mfantshipim) ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำของนิกายเมทอดิสต์ (Methodism) ที่ชนชั้นสูงของกานานิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียน โรงเรียนนี้ตั้งอยู่ตอนกลางของประเทศซึ่งก่อตั้งในสมัยที่อังกฤษปกครองกานา แอนนันกล่าวว่า เขาเคยได้รับคำสอนจากโรงเรียนนี้ว่า ความทุกข์ยากที่เกิดขึ้น ณ ที่ใดก็ตามจะเกี่ยวข้องกับทุกคนในที่อื่น ๆ ด้วย คำสั่งสอนนี้อาจจะมีส่วนปลูกฝังแนวคิดของเขาในการทำงานภายหลัง ระหว่างศึกษาที่นี้ แอนนันได้เป็นผู้นำกลุ่มนักเรียนประท้วงผู้บริหารด้วยการไม่ยอมรับประทานอาหาร เพื่อให้ทางโรงเรียนจัดหาอาหารที่ดีขึ้นให้แก่นักเรียน ในที่สุดการประท้วงก็ประสบความสำเร็จ

หลังจากที่กานาได้เอกราชจากอังกฤษใน ค.ศ. ๑๙๕๗ ซึ่งเป็นประเทศแรกในทวีปแอฟริกา แอนนันก็เข้าศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยแห่งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในเมืองคูมาซี ระหว่างศึกษาเขาได้ไปร่วมการประชุมผู้นำนักศึกษาชาวแอฟริกาที่ประเทศเซียร์ราลีโอน (Sierra Leone) ในฐานะรองประธานสหภาพนักศึกษา กานา ผู้แทนของมูลนิธิฟอร์ด (Ford Foundation) ที่กำลังเลือกหานักศึกษาหน่วยก้านดีที่ประทับใจในบทบาทและบุคลิกของแอนนัน ทำให้เขาได้รับทุนการศึกษาใน ค.ศ. ๑๙๕๙ ไปเรียนที่วิทยาลัยแมคาเลสเตอร์ (Macalester College) ซึ่งเป็นวิทยาลัยเล็ก ๆ ในเมืองเซนต์พอล (St. Paul) มลรัฐมินนิโซตา (Minnesota) สหรัฐอเมริกา

## Annan, Kofi

ขณะที่เขานักศึกษาที่วิทยาลัยแมคาเลสเตอร์ แอนนันเป็นนักพูดและนักวิ่งกรีฑาตัวฉกาจจนได้รับรางวัลในการวิ่งกรีฑาของมลรัฐมินนิโซตาใน ค.ศ. ๑๙๖๐ เขายังเป็นประธานสโมสรคอสโมโพลิตัน (Cosmopolitan Club) ซึ่งสโมสรนี้จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมมิตรภาพระหว่างนักศึกษาสหรัฐอเมริกาแก่นักศึกษาต่างชาติ เมื่อจบการศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์ใน ค.ศ. ๑๙๖๑ แอนนันวางแผนที่จะเข้าทำงานที่โรงงานของบริษัทฟิลล์บิวรี (Pillsbury) ที่จะเปิดแห่งใหม่ในกานา แต่เมื่อแผนเปิดโรงงานของบริษัทเกิดระงับไป แอนนันจึงเดินทางไปที่นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อศึกษาระดับปริญญาโทด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มหาวิทยาลัยอุดมศึกษานานาชาติ (Institut Universitaire des Hautes Etudes Internationales) ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๖๑-๑๙๖๒

ใน ค.ศ. ๑๙๖๒ แอนนันเริ่มชีวิตการทำงานโดยทำงานกับองค์การสหประชาชาติ เขาได้เข้าจากเจ้าหน้าที่ชั้นผู้น้อยสุดคือ ระดับพี ๑ (P1) ทำงานด้านงบประมาณและการจัดการขององค์การอนามัยโลกหรือดับเบิลยูเอชโอ (World Health Organization - WHO) ที่นครเจนีวา อีก ๓ ปีต่อมา เขาก็เปลี่ยนหน้าที่ไปทำงานกับคณะกรรมการเศรษฐกิจเพื่อแอฟริกาแห่งองค์การสหประชาชาติหรืออีซีเอ (UN Economic Commission for Africa - ECA) ที่กรุงแอดดิสอาบาบา (Addis Ababa) ต่อมา เขาเดินทางไปสหรัฐอเมริกาและเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทด้านการจัดการที่สถาบันเทคโนโลยีแห่งแมสซาชูเซตส์หรือเอ็มไอที (Massachusetts Institute of Technology - MIT) ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๖๑-๑๙๖๒ จากนั้นใน ค.ศ. ๑๙๖๔ แอนนันเดินทางกลับไปประเทศกานาเพื่อรับงานในตำแหน่งผู้อำนวยการบริษัทพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งกานา (Ghana Tourist Development Company) แต่ในช่วงนี้กานาไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองฝ่ายทหารก่อรัฐประหารครั้งแล้วครั้งเล่า แอนนันซึ่งเคยหวังว่าจะทำประโยชน์ให้แก่ประเทศบ้านเกิดโดยส่งเสริมการท่องเที่ยวพบว่าต้องอดทนกับฝ่ายทหารอย่างไม่รู้จบสิ้น เขาจึงตัดสินใจกลับไปทำงานกับองค์การสหประชาชาติใน ค.ศ. ๑๙๖๖

ตั้งแต่นั้นมา แอนนันทำงานประจำในหน่วยงานโดยสลับระหว่างนครนิวยอร์กกับนครเจนีวา ซึ่งถือว่าเป็น

## Annan, Kofi



นายโคฟี และนางแนน แอนนัน ได้เข้าร่วมชุมนุมนานาชาติเรื่องโรคเอดส์ครั้งที่ ๑๕ ในประเทศไทย ระหว่างวันที่ ๑๑ - ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๗

ช่วงที่เขาได้เข้าในอาชีพการงานด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์และการเงิน ใน ค.ศ. ๑๙๘๐ เขาได้รับแต่งตั้งเป็นหัวหน้าฝ่ายบุคลากรของสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UN High Commissioner for Refugees - UNHCR) ที่นครเจนีวา ซึ่งเป็นตำแหน่งระดับสูงตำแหน่งแรกของเขาในองค์การสหประชาชาติ ระหว่างทำงานที่นี่ เขาได้พบกับแนน เลเกอร์เกรน (Nane Lagergren) นักกฎหมายสตรีชาวสวีเดนที่ทำงานอยู่ที่สำนักงานนี้เช่นกัน เลเกอร์เกรน เป็นหลานสาวของราอูล วอลเลนเบิร์ก (Raoul Wallenberg) ซึ่งได้เคยช่วยชีวิตชาวยิวในฮังการีหลายหมื่นคนไม่ให้ต้องถูกส่งไปเข้าค่ายกักกัน (Concentration Camp)\* ของพวกนาซี เธอสนใจด้านโรคเอดส์และการศึกษาของสตรี เธอได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับองค์การสหประชาชาติสำหรับเด็ก เลเกอร์เกรนและแอนนันสมรสกันใน ค.ศ. ๑๙๘๔ ที่โบสถ์ขององค์การสหประชาชาติในนครนิวยอร์ก เลเกอร์แกนมีบุตร ๑ คนจากการสมรสครั้งก่อน แอนนันมีบุตร ๒ คนจากการสมรสครั้งแรกกับติติ อะลาคิจา (Titi Alakija) สตรีชาวไนจีเรีย โดยมีบุตรสาวชื่อ อะมา (Ama) และบุตรชายชื่อ โคโจ (Kojo)

ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๘๗-๑๙๙๒ แอนนันได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยเลขาธิการด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์

## Annan, Kofi

(Assistant Secretary-General for Human Resources Management) ผู้ประสานงานด้านความมั่นคงเพื่อระบบขององค์การสหประชาชาติ (Security Coordinator for the UN System) และเป็นผู้ช่วยเลขาธิการด้านการวางแผนโครงการ งบประมาณและการเงิน และผู้ตรวจสอบ (Assistant Secretary-General for Programme Planning, Budget and Finance, and Controller) ตามลำดับ

อย่างไรก็ดี ใน ค.ศ. ๑๙๙๐ หลังจากเกิดเหตุการณ์กองทัพอิรักบุกเข้ายึดประเทศคูเวตจนต่อมาสหรัฐอเมริกาต้องรวบรวมพันธมิตรขมอดองค์การสหประชาชาติเข้าสู่ปฏิบัติการพายุทะเลทราย (Operation Desert Storm) โจมตีอิรักเพื่อขับให้ถอนตัวจากการครอบครองดินแดนคูเวต แอนนันก็ได้รับมอบหมายพิเศษจากเลขาธิการให้เจรจากรัฐบาลอิรัก จนอิรักยอมปล่อยเจ้าหน้าที่ขององค์การสหประชาชาติที่มาจากประเทศต่าง ๆ และเป็นพลเมืองของประเทศตะวันตกกว่า ๙๐๐ คนที่ติดค้างอยู่ในอิรักในฐานะตัวประกันให้เดินทางออกจากอิรัก ต่อมาเขาได้รับแต่งตั้งเป็นหัวหน้าคณะทำงานชุดแรกขององค์การสหประชาชาติที่รับภารกิจเจรจากรัฐบาลของประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน (Saddam Hussein) เกี่ยวกับการให้อิรักส่งน้ำมันออกเพื่อหาทุนจัดซื้อเครื่องบินรบและอาวุธและเวชภัณฑ์ อันเป็นการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมต่อพลเมืองอิรักที่เดือดร้อนจากการที่ประเทศถูกองค์การสหประชาชาติใช้มาตรการลงโทษทางเศรษฐกิจ

แอนนันเป็นผู้ช่วยเลขาธิการด้านปฏิบัติการรักษาสันติภาพระหว่างเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๙๒ - เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๙๓ และเลื่อนขึ้นเป็นรองเลขาธิการรับผิดชอบงานด้านนี้ระหว่างเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๙๓-เดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๙๖ ข่าวการแต่งตั้งครั้งหลังทำให้เจ้าหน้าที่ในองค์การสหประชาชาติส่วนใหญ่แปลกใจเพราะเห็นว่าแอนนันเป็นผู้มีบุคลิกและน้ำเสียงอ่อนโยน ไม่น่าเหมาะกับงานที่ต้องใช้ความเข้มแข็งในการเจรจาต่อรองอย่างทรหดเพื่อให้ภารกิจบรรลุผล ในระหว่างที่เป็นรองเลขาธิการนี้เป็นช่วงที่งานด้านการรักษาสันติภาพขององค์การสหประชาชาติขยายตัวมากและสู่ระดับสูงสุดใน ค.ศ. ๑๙๙๕ เพราะมีการจู่โจมและพลเรือนซึ่งอยู่ในบังคับบัญชาของแอนนันเกือบ ๗๐,๐๐๐ คน จาก ๗๗ ประเทศเพื่อ

## Annan, Kofi

ประกอบภารกิจรักษาความสงบใน ๑๗ ประเทศ ระหว่างเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๙๕ - เดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๙๖ แอนนันเป็นผู้แทนพิเศษของเลขาธิการแห่งองค์การสหประชาชาติเดินทางไปอดีตประเทศยูโกสลาเวีย (Yugoslavia) เพื่อตรวจความเรียบร้อยในการส่งมอบการดูแลบอสเนีย-เฮอร์เซโกวีนา (Bosnia-Herzegovina) ของกองกำลังป้องกันขององค์การสหประชาชาติหรืออันโพรฟอร์ (United Nations Protection Force - UNPROFOR) ให้ไปอยู่ในความดูแลของกองกำลังนานาชาติแห่งองค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือหรือนาโต (North Atlantic Treaty Organization - NATO)\* แทนสำหรับกรณีความขัดแย้งในดินแดนของอดีตประเทศยูโกสลาเวียนี้ สหรัฐอเมริกาเห็นว่าองค์การสหประชาชาติล้มเหลวในการแก้ไขวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น จึงเกิดข้อพิพาทกับบูโทรส บูโทรส-กาลี (Boutros Boutros- Ghali) ชาวอียิปต์ ซึ่งเป็นเลขาธิการในขณะนั้นคงกำลังเพ่งเล็งว่าแอนนันเป็นคู่แข่ง อาจต้องการส่งแอนนันไปทำหน้าที่นี้เพื่อลบภาพความโดดเด่นของเขา แต่แอนนันกลับได้คะแนนจากเจ้าหน้าที่อเมริกันหลายคน หลังจากที่เขาส่งมอบการส่งต่อการรักษาความสงบในบอสเนีย-เฮอร์เซโกวีนา จากองค์การสหประชาชาติให้แก่องค์การนาโตได้เรียบร้อย

อย่างไรก็ดี การลั่นเลิในการตัดสินใจขององค์การสหประชาชาติในวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในโซมาเลีย (Somalia) และการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (genocide) ในรวันดา (Rwanda) เกือบทำให้แอนนันเสียชื่อเสียงในการทำงาน กล่าวคือโซมาเลียไม่มีรัฐบาลทำหน้าที่บริหารมาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๙๑ อีกทั้งประเทศต้องตกอยู่ในภาวะสงครามกลางเมืองและภัยแล้งอย่างหนัก องค์การสหประชาชาติได้เข้าไปใน ค.ศ. ๑๙๙๓ เพื่อรับช่วงงานรักษาสันติภาพและเสถียรภาพจากกองกำลังที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ เพราะเมื่อทหารอเมริกันถูกฆ่าไปหลายคน สหรัฐอเมริกาได้ตัดสินใจถอนทหารออก แต่ในที่สุด หน่วยกำลังของแอนนันก็ต้องถอนออกจากโซมาเลียเช่นกันใน ค.ศ. ๑๙๙๕ หลังจากที่เกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้นหลายครั้งจนทำให้เจ้าหน้าที่รักษาความสงบเสียชีวิตไปกว่า ๑๕๐ คนโดยไม่ประสบความสำเร็จใด ๆ

ต่อมา กองกำลังขององค์การสหประชาชาติก็ต้องถอนออกจากรวันดาซึ่งมีพลเมืองระหว่าง ๒ ชนเผ่าใหญ่สู้รบ

## Annan, Kofi

ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์กันอย่างรุนแรงจนผู้คนล้มตายหลายแสนคน และเกิดคลื่นผู้อพยพหลายระลอกออกไปเป็นภาระหนักให้แก่ประเทศใกล้เคียง กำลังของสหประชาชาติมีไม่เพียงพอที่จะรักษาความสงบและใช้เวลาหลายเดือนกว่าชาติสมาชิกต่าง ๆ จะส่งทหารมา แอนนันถูกกล่าวหาว่าดำเนินการเชิงรุกแม้จะได้รับโทรสารจากโรเมโอ ดัลแลร์ (Romeo Dallaire) ผู้บัญชาการทหารขององค์การสหประชาชาติ เตือนให้ทราบล่วงหน้าเกี่ยวกับแผนการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ใน ค.ศ. ๑๙๙๔ มีการไต่สวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันดา จึงพบว่าการที่องค์การสหประชาชาติยึดมั่นในความเป็นกลางทำให้องค์การสหประชาชาติไม่สามารถป้องกันการใช้ความรุนแรงของคูร์ณี ดังเห็นได้จากการเกิดเหตุการณ์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ขึ้นแอนนันได้กล่าวยอมรับและแสดงความเสียใจที่ความเสียหายนั้นลุลกลามใหญ่โต

ในต้น ค.ศ. ๑๙๙๖ เริ่มมีการลือกันว่าแอนนันเป็นบุคคลหนึ่งที่อยู่ในช่วงจะได้รับเลือกเป็นเลขาธิการองค์การสหประชาชาติคนต่อไป เพราะเป็นที่รับรู้กันทั่วไปว่าการดำรงตำแหน่งเลขาธิการของบูโทรส-กาลิคือจะสิ้นสุดแน่นอนเมื่อสหรัฐอเมริกาแสดงอย่างเปิดเผยว่าไม่เห็นชอบที่จะให้เขาดำรงตำแหน่งต่อไปอีกวาระหนึ่ง แอนนันเองก็ไม่มีความตั้งใจว่าสนใจตำแหน่งนี้ เพราะตำแหน่งดังกล่าวจะทำให้ความเป็นอิสระและความเป็นส่วนตัวกับครอบครัวของเขาลดน้อยลง เขากล่าวว่าหากตำแหน่งจะเป็นของเขาก็คงจะมาเอง ถ้าไม่ใช่ก็ไม่มา หลายคนวิจารณ์ว่าแอนนันมีบุคลิกไม่แข็งพอที่จะรับภาระหนักของการเป็นเลขาธิการ ทั้งยังเป็นบุคคลที่ไม่ชอบความขัดแย้งซึ่งการอยู่ในตำแหน่งดังกล่าวไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ แม้ว่าบูโทรส-กาลิจะไม่ได้ได้รับความเห็นชอบให้ทำงานต่อไปแต่คณะมนตรีความมั่นคงยังคงเห็นว่าตำแหน่งสูงสุดขององค์การสหประชาชาตินี้ยังต้องเป็นของผู้แทนจากทวีปแอฟริกาอยู่ หลังจากที่ฝรั่งเศสซึ่งสนับสนุนบูโทรส-กาลิ ได้คัดค้านการเสนอชื่อแอนนันหลายครั้ง แต่ในที่สุดประเทศสมาชิกในคณะมนตรีความมั่นคงก็เสนอชื่อแอนนันอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ และไม่วันต่อมาสมัชชาใหญ่ขององค์การสหประชาชาติก็เห็นชอบให้โคฟี แอนนัน ชาวกานา ซึ่งอำนวยการด้านกองกำลังรักษาสันติภาพเป็นเลขาธิการคนที่ ๗ ใน ค.ศ. ๑๙๙๗ โดยมีวาระ ๕ ปี แอนนันเป็นเลขาธิการคนแรกที่มาจากเจ้าหน้าที่

## Annan, Kofi

ขององค์การสหประชาชาติเอง และเป็นเลขาธิการคนแรกที่มีเชื้อสายแอฟริกันผิวดำ

เมื่อแอนนันรับตำแหน่งแล้ว เขาก็ปฏิบัติตนได้เป็นอย่างดีโดยแสดงให้เห็นว่าไม่ได้ตกอยู่ใต้อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาอย่างที่คาดกันไว้ แต่การทำงานของเขาก็ถูกกดดันมากจากวิกฤตการณ์ด้านการเงินขององค์การสหประชาชาติซึ่งใกล้จะล้มละลายเต็มที่ กล่าวคือระหว่างที่แอนนันอำนวยการด้านการรักษาสันติภาพ โลกได้รับรู้ถึงปัญหาและโศกนาฏกรรมหลายครั้งที่เกิดขึ้นในบอสเนียและรวันดาซึ่งเกินกำลังขององค์การสหประชาชาติที่จะยับยั้งได้ อันสะท้อนให้เห็นว่าชาติสมาชิกสำคัญ ๆ ขององค์การสหประชาชาติให้การสนับสนุนไม่เพียงพอที่จะทำให้องค์การสหประชาชาติปฏิบัติภารกิจสำเร็จ นอกจากนี้สหรัฐอเมริกาที่โน้มเอียงไปทางเป็นปฏิปักษ์ต่อองค์การสหประชาชาติด้วย แอนนันไม่อาจเพิกเฉยต่อท่าทีของสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศสมาชิกที่จ่ายเงินสูงสุดให้แก่องค์การสหประชาชาติตามเกณฑ์ที่กำหนด หลังเข้ารับตำแหน่งไม่กี่สัปดาห์ แอนนันก็เดินทางไปขอเสียงสนับสนุนจากรัฐสภาสหรัฐอเมริกา และให้สัญญาว่าจะตัดทอนงบประมาณการดำเนินงานขององค์การสหประชาชาติ แต่ขอให้รัฐบาลอเมริกันจ่ายเงินค่าบำรุงที่ค้างชำระจำนวน ๑.๖ พันล้านดอลลาร์สหรัฐแก่องค์การสหประชาชาติด้วย

หลังจากนั้นแอนนันก็เริ่มดำเนินการลดจำนวนบุคลากรและตัดงบประมาณที่บูโทรส-กาลิได้จัดทำไว้ เขายังปฏิรูปด้านการจัดการอีกหลายอย่าง เช่น การตั้งตำแหน่งรองเลขาธิการคนใหม่ดูแลเรื่องการเงินโดยเฉพาะเพื่อป้องกันการคอร์รัปชันและการใช้จ่ายอย่างเปล่าประโยชน์ ทั้งจัดการบริหารองค์การสหประชาชาติในลักษณะเป็นคณะทำงานแบบคณะรัฐมนตรีเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกายังคงปฏิเสธที่จะจ่ายหนี้ที่ค้างชำระอยู่ วิกฤตการณ์การเงินขององค์การสหประชาชาติจึงดำเนินต่อไปและทำให้ขาดกำลังทรัพย์ที่จะปิดเป่าปัญหาต่าง ๆ ดังนั้น เพื่อบรรเทาปัญหาการขาดงบประมาณดำเนินการ แอนนันจึงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์การสหประชาชาติกับภาคเอกชนให้ใกล้ชิดมากขึ้น เขาไปร่วมงานชุมนุมประจำปีของผู้บริหารสูงสุดของ



## Annan, Kofi

บริษัทเอกชนต่าง ๆ ที่จัดขึ้นที่เมืองดาวอส (Davos) สวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันมากกว่าเหมาะสมหรือไม่ ใน ค.ศ. ๑๙๙๙ แอนนันก็เสนอข้อตกลงแห่งโลก (Global Compact) เพื่อเสนอให้ผู้นำธุรกิจเอกชนทั่วโลกรับหลักการไปปฏิบัติ ข้อตกลงนี้ประกอบด้วยหลักการ ๙ ข้อ อาทิ เช่น สิทธิมนุษยชน มาตรฐานด้านแรงงาน และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพราะการต้องพึ่งพิงการสนับสนุนจากภาคเอกชนทำให้แอนนันและทีมงานของเขาจำต้องเฝ้าเฉยเมื่อบางบริษัทที่สนับสนุนองค์การสหประชาชาติถูกโจมตีทางด้าน หรือเมื่อองค์การสหประชาชาติถูกวิพากษ์วิจารณ์ในการรับความช่วยเหลือจากเอกชน เช่น จากเท็ด เทอร์เนอร์ (Ted Turner) เจ้าของบริษัทซีเอ็นเอ็นนิวส์ (CNN News) เพราะเห็นว่าการรับการสนับสนุนจะมีผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารองค์การสหประชาชาติได้

ในวาระแรกของการเป็นเลขาธิการ นอกจากการรับเรื่องลดค่าใช้จ่ายขององค์กรทั้งด้วยการลดบุคลากร และขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้งานต่าง ๆ ดำเนินไปรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อให้ประเทศเช่นสหรัฐอเมริกาเห็นความสำคัญและจะได้เต็มใจให้การสนับสนุน แอนนันยังมุ่งความสนใจไปสู่การแก้ไขความขัดแย้งในทวีปแอฟริกา การปฏิรูประบบการรักษาความสงบในดินแดนต่าง ๆ ที่องค์การสหประชาชาติได้รับมอบหมาย เขาต้องทุ่มเททั้งกายและพลังใจอย่างมากในการพยายามเจรจาให้อิรักเคารพมติของคณะมนตรีความมั่นคงด้วยการให้ผู้ตรวจอาวุธขององค์การสหประชาชาติเข้าไปสำรวจดูว่าอิรักยังคงครอบครองอาวุธต้องห้ามอยู่หรือไม่ นอกจากนั้น แอนนันยังเรียกร้องให้นานาชาติช่วยกันหยุดยั้งความรุนแรงในติมอร์ตะวันออก การแก้ปัญหาระหว่างอิสราเอลกับปาเลสไตน์ อีกทั้งชักนำประเทศสมาชิกให้ตื่นตัวกับปัญหาข้ามชาติ อันได้แก่ ความยากจน การลดหย่อนหนี้ให้ประเทศกำลังพัฒนา การระบาดของโรคเอดส์ ภาวะที่โลกร้อนขึ้น การแพร่กระจายของยาเสพติด และการก่อการร้าย

แอนนันวางแนวทางใหม่ในการสร้างความโปร่งใสและการประเมินบทบาทขององค์การสหประชาชาติ เขาเปิดเผยการดำเนินงานขององค์การสหประชาชาติต่อสาธารณชนมากขึ้น ใน ค.ศ. ๑๙๙๙ เขาให้เจ้าหน้าที่รายงานเหตุการณ์

## Annan, Kofi

ที่เกิดขึ้นจริงของวิกฤตการณ์ในวันดาและเมืองเซเบเรนิกา (Sebenica) ในอดีตประเทศยูโกสลาเวีย แม้จะมีผลให้การทำงานของสหประชาชาติถูกวิจารณ์รุนแรง ผลของการทุ่มเททำงานทำให้ทั้งประเทศมหาอำนาจและประเทศที่กำลังพัฒนาพอใจเขา ริชาร์ด โฮล بروก (Richard Holbrooke) อดีตผู้แทนถาวรของสหรัฐอเมริกาประจำองค์การสหประชาชาติกล่าวว่าแอนนันเป็นเลขาธิการที่ยอดเยี่ยมที่สุดในประวัติศาสตร์ขององค์การสหประชาชาติ ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ค.ศ. ๒๐๐๑ แอนนันได้รับการประกาศให้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพในความพยายามฟื้นฟูบทบาทขององค์การสหประชาชาติที่รักษาความมั่นคงของโลก โดยเป็นการรับรางวัลคู่กับองค์การสหประชาชาติซึ่งเป็นหน่วยงานที่พยายามค้าจูนสันติภาพของโลกเช่นกัน

การทำงานที่แสดงทั้งความคิดริเริ่ม ความเอาใจจริง เอาใจ การกล้าตัดสินใจแต่ขณะเดียวกันก็รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบาทำให้แอนนันได้รับการเสนอชื่อให้เป็นเลขาธิการอีกวาระหนึ่งใน ค.ศ. ๒๐๐๒ ในช่วงวาระหลังนี้ ปัญหาอิรักรุนแรงมากขึ้นเพราะอิรักยังคงปฏิเสธที่จะเคารพมติของคณะมนตรีความมั่นคง และการที่องค์การสหประชาชาติคงใช้มาตรการลงโทษทางเศรษฐกิจต่ออิรัก เป็นเหตุให้พลเมืองอิรักเดือดร้อนในการครองชีพอย่างสาหัส สมาชิกหลายประเทศจึงเห็นว่าสหประชาชาติเป็นเครื่องมือของสหรัฐอเมริกาและอังกฤษในการดำเนินการอย่างไร้มนุษยธรรมที่กดดันรัฐบาลอิรัก ภายหลังเหตุการณ์การระเบิดอาคารเวิลด์เทรดเซนเตอร์ (World Trade Center) ในนครนิวยอร์กในวันที่ ๑๑ กันยายน ค.ศ. ๒๐๐๑ ซึ่งก่อความเสียหายครั้งใหญ่ต่อชีวิต ทรัพย์สินและจิตใจของชาวอเมริกัน รัฐบาลอเมริกันจึงหันมาบีบบังคับรัฐบาลอิรักมากขึ้น โดยกล่าวหาว่าอิรักเกี่ยวพันกับการก่อการร้ายที่เกิดขึ้น สหรัฐอเมริกาคัดค้านให้อิรักเปิดเผยอาวุธในครอบครอง และให้ยินยอมให้มีการตรวจค้นทุกที่ ซึ่งฝ่ายอิรักเห็นว่าเป็นการสูญเสียอธิปไตยในดินแดนตนเอง เมื่ออิรักคงแสดงท่าทีไม่ปฏิบัติตามมติขององค์การสหประชาชาติต่อไป สหรัฐอเมริกาจึงอ้างเหตุผลว่าตนจำเป็นต้องดำเนินการกับอิรักเองโดยไม่ต้องรอความเห็นชอบจากคณะมนตรีความมั่นคงเพื่อป้องกันตัวและคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของตน

## Annan, Kofi

และไม่ให้การก่อการร้ายเกิดขึ้นอีก ดังนั้น สหรัฐอเมริกา จึงส่งทั้งกองทัพและเครื่องบินทิ้งระเบิดปฏิบัติการถล่มอิรัก ในต้น ค.ศ. ๒๐๐๓ ซึ่งก่อนที่การโจมตีทางอากาศและการรุกรานพื้นดินจะเกิดขึ้นนั้น โคฟี แอนนันได้พยายามหว่านล้อมให้สหรัฐอเมริกาอมติของสหประชาชาติในการดำเนินการต่ออิรัก แต่ไม่เป็นผลเพราะประเทศมหาอำนาจมีความเห็นแย้งในการกำหนดทำที่ร่วมกัน สหรัฐอเมริกา จึงเห็นว่าเป็นการยื้อเวลาให้แก่ฝ่ายอิรักบิดพลิ้วต่อไป

ปฏิบัติการปราบปรามรัฐบาลอิรักสำเร็จในเวลาไม่นานเพราะแสนยานุภาพทางอาวุธที่เหนือกว่าของสหรัฐอเมริกาและการส่งทหารจำนวนมากไปประจำการล่วงหน้าในเขตอ่าวเปอร์เซีย แต่องค์การสหประชาชาติต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ทำให้ถูกมองว่าเป็นเลือกกระดากการกระทำของสหรัฐอเมริกาทำทนายจุดประสงค์แห่งการดำรงอยู่ขององค์การอย่างมากเพราะได้รับการก่อตั้งขึ้นมาเพื่อรักษาสันติภาพระหว่างประเทศ ทั้งการตัดสินใจแก้ปัญหาอิรักเองโดยผลการเท่ากับว่าองค์การสหประชาชาติไม่มีความหมายที่จะดำรงอยู่ต่อไป ด้วยเหตุนี้ ในเดือนกันยายน ค.ศ. ๒๐๐๓ แอนนันกล่าวในสมัชชาแห่งชาติอย่างจริงจังว่าองค์การสหประชาชาติได้เดินทางมาถึงทางแยกแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทบทวนบทบาทการดำเนินนโยบายรักษาความสงบและความมั่นคงของโลกในเวลาที่ผ่านมา องค์การสหประชาชาติจะต้องพิจารณาว่าจะยอมรับหรือเห็นชอบกับการป้องกันตนด้วยวิธีเปิดฉากการโจมตีดังในกรณีของสหรัฐอเมริกาครั้งนี้ แอนนันเตือนว่าการป้องกันตนด้วยวิธีนี้อาจนำไปสู่การใช้กำลังอย่างรุนแรงและผิดกฎหมายของฝ่ายเดียวได้ ซึ่งหากยินยอมให้เป็นไปอีก ระบบการรักษาสันติภาพด้วยการมีองค์การสหประชาชาติคงต้องถึงกาลอวสาน นอกจากนี้แอนนันยังมีความเห็นว่า การกำหนดให้ประเทศสมาชิกถาวรประจำคณะมนตรีความมั่นคงที่มีเพียง ๕ ประเทศ ดังที่เป็นมาตั้ง

## Annan, Kofi

แต่ก่อตั้งนั้น ไม่สอดคล้องกับภาวะการณ์ปัจจุบันแล้ว ควรจะพิจารณาเปลี่ยนแปลงด้วย

การทบทวนบทบาทเพื่อพิจารณาทิศทางการดำเนินงานต่อไปขององค์การสหประชาชาติและเพื่อประเมินการดำรงอยู่ต่อไปขององค์การนั้น ทำให้แอนนันแต่งตั้งคณะกรรมการที่ประกอบด้วยบุคคลสำคัญจากประเทศต่าง ๆ ๑๖ คนขึ้นเป็น Panel on Threats, Challenges and Change ในปลาย ค.ศ. ๒๐๐๓ โดยมีนายอานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรีของประเทศไทยซึ่งยังคงเห็นความสำคัญกับการคงอยู่ขององค์การที่ทำหน้าที่รักษาสันติภาพระหว่างประเทศเป็นประธาน นอกจากนี้ ยังมี ซาดาโกะ โอคาตะ (Sadako Okata) อดีตข้าหลวงใหญ่เพื่อผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ โกร ฮาร์เลม บรันดต์แลนด์ (Gro Harlem Brundtland) อดีตผู้อำนวยการองค์การอนามัยโลก อามิร มุสซา (Amr. Moussa) ชาวอียิปต์ ซึ่งเป็นเลขธิการสันนิบาตอาหรับ และเซอร์เดวิด แฮนเนย์ (David Hannay) อดีตผู้แทนถาวรอังกฤษประจำองค์การสหประชาชาติ เป็นต้น

โคฟี แอนนันมีปรัชญาในการดำเนินนโยบายของสหประชาชาติ<sup>๑</sup> ว่าไม่ใช่เพื่อป้องกันการเกิดสงครามอย่างเดียว แต่ต้องสรรค์สร้างประชาคมโลก (global community) ที่ประเทศยากจนและประเทศร่ำรวยสามารถอยู่ร่วมกันเปรียบเทียบเหมือนเป็นคนในครอบครัวเดียวกันด้วย โดยทั่วไปแล้วเขาได้รับการยอมรับและยกย่องจากชาติสมาชิกอย่างมาก ในหมู่ชาวกานาประเทศบ้านเกิดของเขาก็รักใคร่นิยมในตัวเขามาก โดยเรียกเขาว่า “พ่อ” ผู้นำของประเทศกานาก็ยกย่องเขา กษัตริย์ซึ่งเป็นเผ่าอาชานเตได้พระราชทานคำนำหน้านามแก่แอนนันว่า บูซุมรู (Busumru) ซึ่งหมายความว่า “ที่ปรึกษาผู้ชาญฉลาด” (wise advisor) ซึ่งปรกติใช้กับกษัตริย์เท่านั้น นอกจากนี้ เขายังได้รับการร้องขอให้เป็นประมุขแห่งอะกวาโม (Akwamu) ดินแดนทางตะวันออกของกานา

<sup>๑</sup> จำนวนสมาชิกขององค์การสหประชาชาติเพิ่มมากขึ้นในช่วงการทำงานของโคฟี แอนนัน เนื่องจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียตและการได้เอกราชของอาณานิคมบางแห่ง (วาทีกันและได้หวั่นยังคงไม่ได้เป็นสมาชิก) ประเทศสมาชิกส่วนใหญ่มีผู้แทนถาวรประจำองค์การสหประชาชาติที่นครนิวยอร์กซึ่งเป็นสำนักงานใหญ่ ปัจจุบัน (ค.ศ. ๒๐๐๔) องค์การสหประชาชาติมีสมาชิก ๑๙๑ ประเทศ มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานจำนวน ๕๒,๐๐๐ คน

## Anschluss

แต่เขาปฏิเสธ แม้เขาจะเคยตั้งความหวังว่าเมื่อพันตำแหน่ง จะพาครอบครัวกลับไปทำไร่อยู่เยียบ ๆ ในประเทศบ้านเกิดก็ตาม.

(ชาคริต ชุ่มวัฒนะ)

## Anschluss : อันchluss, การผนวกออสเตรียเข้ากับเยอรมนี

อันchlussคือการรวมหรือผนวกประเทศออสเตรียเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศเยอรมนีก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ (Second World War)\* ด้วยเหตุว่า ชาวเยอรมันก็ดี ชาวออสเตรียก็ดี ต่างก็พูดภาษาเยอรมัน ย่อมเข้าใจซึ่งกันและกันได้ดี

เมื่อจักรวรรดิออสเตรีย-ฮังการี (Austro-Hungarian Empire)\* ได้แตกสลายลงเนื่องจากเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ ๑ (First World War)\* ออสเตรียซึ่งมีกรุงเวียนนาเป็นเมืองหลวงได้กลายเป็นสาธารณรัฐที่ ๑ (First Republic) ประชาชนส่วนหนึ่งปรารถนาที่จะรวมเข้าอยู่ในสาธารณรัฐเยอรมัน แต่สนธิสัญญาแวร์ซาย (Treaty of Versailles 1919)\* และ

## Anschluss

สนธิสัญญาแซงแชรแมง (Treaty of St. Germain 1919)\* บัญญัติห้ามไว้ อย่างไรก็ตามก็ได้มีการดิ้นรนที่จะให้มีการผนวกออสเตรียเข้ากับเยอรมนีในระยะเวลาต่อมา โดยเฉพาะแถบเมืองซาลซ์บูร์ก (Salzburg) และแคว้นทิวโรล (Tyrol) ใน ค.ศ. ๑๙๓๑ เยอรมนีและออสเตรียมีโครงการที่จะร่วมมือกันจัดตั้งสหภาพศุลกากร (Customs Union) แต่ถูกฝรั่งเศสและรัฐสมาชิกในกลุ่มความตกลงอนุภาคี (Little Entente)\* ชัดขวางไว้ โดยอ้างว่าจะเป็นการก้าวแรกไปสู่การผนวกออสเตรียเข้ากับเยอรมนี

ครั้นอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler)\* ได้เป็นนายกรัฐมนตรีแห่งเยอรมนีในปลายเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๓๓ ได้มีการเรียกร้องอย่างแข็งขันยิ่งขึ้น เพื่อให้ผนวกออสเตรียเข้ากับเยอรมนี ต่อมา ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๓๔ พวกนาซีออสเตรียพยายามทำรัฐประหาร แต่ก็ประสบความล้มเหลวโดยในตอนบ่ายวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๓๔ พวกนาซีประมาณ ๑๔๐ คนได้ปลอมตัวเป็นทหารออสเตรียบุกเข้าทำเนียบรัฐบาลที่กรุงเวียนนา และยิงดร.เอ็งเงิลแบร์ท ดอล์ฟฟูสส์ (Engelbert Dollfuss)\* นายกรัฐมนตรีออสเตรียจนเสียชีวิต [ดร.ดอล์ฟฟูสส์มีสมญาว่า “นายกรัฐมนตรีกระเป๋าก้น” (Pocket Chancellor) เพราะมีรูปร่างเตี้ย] ทหารและตำรวจออสเตรียได้ไปถึงทำเนียบรัฐบาลทันที จึงสามารถปราบพวกนาซีลงได้ ออสเตรียหวังว่าเบนิโต มุสโสลินี (Benito Mussolini)\* ผู้นำอิตาลีจะช่วยปกป้องเอกราชของออสเตรีย แต่ต่อมาใน



ฮิตเลอร์ผนวกออสเตรียเข้ากับเยอรมนีใน ค.ศ. ๑๙๓๘

ค.ศ. ๑๙๓๖ ฮิตเลอร์และมุสโสลินีทำความตกลงกันได้เกี่ยวกับกิจการของยุโรป ออสเตรียจึงกลายเป็นประเทศที่อยู่อย่างโดดเดี่ยว ต้องเผชิญหน้ากับการเคลื่อนไหวของพวกนาซีที่จะรวมประเทศของตน

**ดร.คัวร์ท ฟอน ชุชนิค (Kurt von Schuschnigg)\*** ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสืบต่อจาก ดร.ดอแลฟ ฟุสส์ ยังคงยืนหยัดที่จะขัดขวางการผนวกออสเตรีย เข้ากับเยอรมนี ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อเขาได้รับเชิญจาก ฮิตเลอร์ ให้ไปพบที่เมืองแบร์ชเทสกาเดิน (Berchtesgaden) ในเยอรมนี เพื่อเรียกร้องขอลิทธิประโยชน์บางอย่างให้แก่พรรคนาซี ออสเตรีย รวมทั้งขอเข้าร่วมในรัฐบาลออสเตรีย ดร.ชุชนิคกำหนดให้มีการออกเสียงแบบประชามติว่าจะรักษาเอกราชของออสเตรีย หรือจะร่วมมือกับเยอรมนี แต่รัฐบาลออสเตรียก็ไม่สามารถขัดขวางข้อเรียกร้องที่จะให้ ดร.ชุชนิคลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ดร.ชุชนิคซึ่งหัวหน้าเกรงอำนาจเยอรมนี จึงต้องลาออกเมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๓๘ เพื่อเปิดโอกาสให้ ดร.อาร์ทวร์ ไฮซิงควาร์ท (Arthur Seyss-Inquart) ซึ่งนิยมฮิตเลอร์และพรรคนาซีเยอรมันเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน ต่อมาอีก ๒ วัน ดร.ไฮซิงควาร์ทได้เชิญกองทัพเยอรมันเข้ายึดครองออสเตรียเพื่อจะได้รวมเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิไรช์ที่ ๓ (Third Reich) หนึ่ง เพื่อยืนยันการผนวกออสเตรียเข้ากับเยอรมนี พรรคนาซีจัดให้มีการออกเสียงแบบประชามติเมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ค.ศ. ๑๙๓๘ ปรากฏว่าชาวออสเตรียร้อยละ ๙๙.๗๕ เห็นชอบให้มีการผนวกออสเตรียเข้ากับเยอรมนี จึงเป็นอันว่าออสเตรียรวมเข้ากับเยอรมนีอย่างสมบูรณ์

อย่างไรก็ตาม มหาอำนาจตะวันตกซึ่งเป็นฝ่ายชนะสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้ยืนยันห้ามการผนวกออสเตรียเข้ากับเยอรมนี หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลงแล้ว ในการรับรองสาธารณรัฐออสเตรียที่ ๒ เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๕๖ ออสเตรียจึงเป็นสาธารณรัฐอิสระ โดยแถลงว่าจะดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบเป็นกลาง.

(รอง ศยามานนท์)

### Anti-Clericalism : คตินิยมต่อต้านศาสนจักร

คตินิยมต่อต้านศาสนจักร เป็นการเคลื่อนไหวของกลุ่มชนในบางประเทศที่เป็นปรปักษ์ต่ออำนาจทางการเมืองของศาสนจักรในศาสนาคริสต์ โดยพยายามที่จะโอนอำนาจที่ไม่เกี่ยวกับศาสนาให้แก่รัฐ

การเคลื่อนไหวนี้เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยการปฏิวัติครั้งใหญ่ในฝรั่งเศส เมื่อ ค.ศ. ๑๗๙๔ ดังปรากฏว่า ในการประชุมสภานานันดร (Etats Généraux) ครั้งนั้น นักบวชหรือบาทหลวงซึ่งเป็นฐานันดรที่ ๑ และเป็นชนชั้นที่มีอภิสิทธิ์ได้ถูกพวกปฏิวัติประณาม อย่างไม่ดี ภายหลังการปฏิวัติครั้งใหญ่นั้นแล้วจักรพรรดินโปเลียนที่ ๑ (Napoleon I)\* เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งกงสุลคนที่ ๑ (The First Consul) หัวหน้าฝ่ายบริหารได้ทำความตกลงกับสันตะปาปาไพอัสที่ ๗ (Pius VII) ได้ โดยได้ทำความตกลงระหว่างสันตะปาปากับรัฐบาลฝรั่งเศส (Concordat 1801)\* ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๐๑ การเคลื่อนไหวต่อต้านศาสนจักรจึงได้สงบลงจนถึงตอนต้นสมัยที่ฝรั่งเศสเป็นสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ ๓ (Third Republic) ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ก็มีการรื้อฟื้นคตินิยมต่อต้านศาสนจักรกันอีกครั้งหนึ่ง แล้วก็สงบลงอย่างเดิม

ในสเปนซึ่งประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก การเคลื่อนไหวต่อต้านศาสนจักรได้อุบัติขึ้นเป็นระยะ ๆ ใน ค.ศ. ๑๘๗๓ ค.ศ. ๑๙๐๕-๑๙๑๓ และ ค.ศ. ๑๙๓๑-๑๙๓๖ นอกจากนี้ คตินิยมต่อต้านศาสนจักรได้แผ่ไปยังบางประเทศในทวีปอเมริกาใต้

ในเยอรมนี คตินิยมต่อต้านศาสนจักรได้ขัดแย้งกับการรณรงค์ทางวัฒนธรรม (Kulturkampf)\* หรือ คุลท์วัร์คัมพ์เฟระหว่าง ค.ศ. ๑๘๗๑-๑๘๘๗ เมื่อรัฐเยอรมันต่าง ๆ ได้รวมตัวเป็นจักรวรรดิเยอรมัน ต่อมา **อดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler)\*** เป็นผู้นำประเทศหรือ **ฟือเรอร์**

## Anti-Comintern Pact

(Führer)\* ปกครองจักรวรรดิไรค์ที่ ๓ (Third Reich) ได้พยายามควบคุม บรรดาผู้นำศาสนจักรนิกายลูเทอรั (Lutheran) และบาทหลวงคาทอลิกไม่ให้ก้าวไกลในการปกครองบ้านเมืองระหว่าง ค.ศ. ๑๙๓๗-๑๙๔๕ ส่วนในอิตาลีซึ่งมีรัฐชาติกันของสันตะปาปาตั้งอยู่ในเขตกรุงโรมนั้นทัศนคติของคณะบาทหลวงได้ขัดแย้งกับความนิยมของราษฎรบางส่วนในปัญหาการหย่าร้างและการทำแท้งมาแล้วตั้งแต่อิตาลีเปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นสาธารณรัฐเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๖ และความขัดแย้งดังกล่าวก็ได้แผ่ขยายมากขึ้น

ในประเทศคอมมิวนิสต์บางประเทศในยุโรปตะวันออก เช่น ฮังการี รัฐบาลมักมีนโยบายขัดแย้งกับบาทหลวงชั้นสมณศักดิ์อยู่บ้าง แต่ก็ไม่รุนแรง

ในประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามบางประเทศ เช่น ตุรกี ในสมัยเคมาล อะตาเติร์ก (Kemal Atatürk)\* เป็นประธานาธิบดีในวาระแรก (ค.ศ. ๑๙๒๓-๑๙๓๘) สามารถขจัดอำนาจและอิทธิพลของบรรดาผู้นำศาสนาอิสลามลงได้ เช่น มีการให้เสรีภาพทางสังคมแก่สตรี.

(รอง ศยามานนท์)

## Anti-Comintern Pact : กติกาสัญญาต่อต้านคอมินเทิร์น

กติกาสัญญาต่อต้านคอมินเทิร์นเป็นความตกลงระหว่างรัฐบาลเยอรมันสมัยอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler)\* หัวหน้าพรรคนาซีเป็นผู้นำประเทศกับรัฐบาลญี่ปุ่นซึ่งประกาศต่อต้านองค์การคอมมิวนิสต์สากลที่ ๓ (Third International)\* หรือคอมินเทิร์น (Comintern)\* เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๓๖

สหภาพโซเวียตได้ก่อตั้งองค์การคอมินเทิร์นขึ้นในเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๑๙ โดยมีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่การปฏิวัติของลัทธิคอมมิวนิสต์ อิตาลีสมัย

## Anti-Corn Law League

เบนีโต มุสโสลินี (Benito Mussolini)\* เป็นผู้นำประเทศได้เข้าร่วมกติกาสัญญาต่อต้านคอมินเทิร์นเมื่อวันที่ ๖ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๓๗ เนื่องจากมีนโยบายเป็นปรปักษ์ต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ ส่วนญี่ปุ่นก็ไม่นิยมลัทธินี้ เมื่อญี่ปุ่นได้ลงนามในกติกาสัญญาต่อต้านคอมินเทิร์น เยอรมนีก็รับรองการสถาปนาประเทศแมนจู๋ว (Manchukuo) ซึ่งญี่ปุ่นมีอิทธิพลอยู่หลังฉากของประเทศนั้นเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่อกัน กติกาสัญญาต่อต้านคอมินเทิร์นได้รับการต่ออายุอีกครั้งในเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๑

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ (Second World War)\* โจเซฟ สตาลิน (Joseph Stalin)\* ผู้นำของสหภาพโซเวียต ได้ประกาศยกเลิกองค์การคอมมิวนิสต์สากลที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๓ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเอาใจประเทศมหาอำนาจตะวันตกซึ่งเป็นพันธมิตรของรัสเซียในการทำสงครามกับฝ่ายอักษะในเวลานั้น.

(รอง ศยามานนท์)

## Anti-Corn Law League : สันนิบาตต่อต้านกฎหมายข้าว

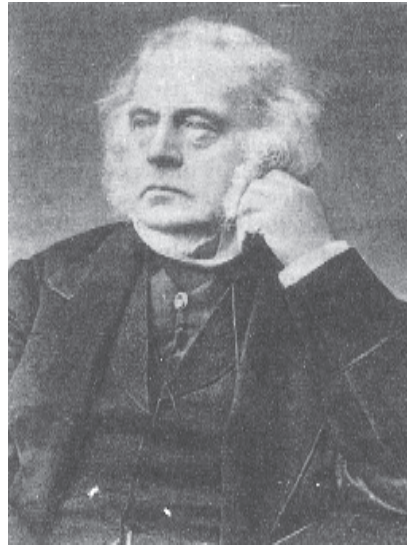
สันนิบาตต่อต้านกฎหมายข้าวเป็นการเคลื่อนไหวของกลุ่มชนซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่เมืองแมนเชสเตอร์ (Manchester) จัดตั้งขึ้นใน ค.ศ. ๑๘๓๙ เพื่อสนับสนุนการค้าเสรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อสนับสนุนการยกเลิกการเก็บภาษีอากรขาเข้าของข้าว

ผู้ก่อตั้งสันนิบาตต่อต้านกฎหมายข้าวนี้คือ ริชาร์ด คอบเดน (Richard Cobden)\* และจอห์น ไบรต์ (John Bright) บุคคลทั้งสองมีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวต่อต้านกฎหมายข้าว (Corn Law)\* ฉบับ ค.ศ. ๑๘๑๕ ซึ่งกำหนดอัตราภาษีนำเข้าข้าวสูงมาก การเคลื่อนไหวต่อต้านดังกล่าวนับเป็นการรณรงค์เพื่อปฏิรูปครั้งใหญ่ของประชาชนเป็นครั้งแรก โดยใช้กลไกทั้งหมดจากพลังมวลชนที่มีการจัดระเบียบอย่างดีในการปลุกปั่นประชาชนและในการก่อวิน

## Anti-Corn Law League



## Anti-Semitism



ริชาร์ด คอบเดน และจอห์น ไบรต์ ผู้ก่อตั้งสันนิบาตต่อต้านกฎหมายข้าว

เช่น ใช้วิธีบีบบังคับสมาชิกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว จัดการประชุมอย่างมโหฬารหลายครั้งตามเมืองต่างๆ ทั่วประเทศ แจกเอกสารและสิ่งพิมพ์ให้ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งภายในประเทศ และจัดให้มีการหยั่งความเห็นของประชาชนโดยทั่วไปเพื่อโน้มน้าวชักจูงประชาชนให้เห็นชอบกับระบบการค้าเสรี

การเคลื่อนไหวครั้งนี้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากความสามารถทางวาทศิลป์ของคอบเดนและไบรต์ การชี้แจงจุดประสงค์อันกระจ่างชัดที่มวลชนสามารถเข้าใจได้ง่าย ขอบข่ายของการบริหารองค์กรต่าง ๆ ของสันนิบาตต่อต้านกฎหมายข้าว และการชี้ให้เห็นจุดประสงค์อันแน่วแน่ของการเคลื่อนไหวตลอดจนความหิวโหยของประชาชนซึ่งเกิดจากภาวะข้าวขาดแคลนมากแพงใน ค.ศ. ๑๘๔๐ การโฆษณาชวนเชื่อของสันนิบาตต่อต้านกฎหมายข้าวประสบความสำเร็จมากระหว่าง ค.ศ. ๑๘๓๙-๑๘๔๑ ประกอบกับใน ค.ศ. ๑๘๔๕ มีความผันแปรของอากาศในฤดูร้อนและการปลูกมันฝรั่งในไอร์แลนด์ไม่ได้ผล ทำให้การรณรงค์ของสันนิบาตต่อต้านกฎหมายข้าวประสบผลสำเร็จมากขึ้น จนทำให้รัฐบาลอังกฤษซึ่งมีเซอร์รอเบิร์ต พิล (Sir Robert Peel)\* แห่งพรรคอนุรักษนิยม (Conservative Party)\* เป็นผู้ นำ ต้องเปลี่ยนนโยบายด้วยการปรับอัตราภาษีนำเข้าข้าวให้ลดลงเรื่อย ๆ ภายใน ๓ ปี และนโยบายการค้าเสรี

จนสามารถยกเลิกกฎหมายข้าวฉบับ ค.ศ. ๑๘๑๕ ได้ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๘๔๖ และทำให้การค้าข้าวดำเนินไปตามหลักการค้าเสรี ระบบการค้าเสรีของอังกฤษก็เจริญก้าวหน้ามากขึ้นจนกลายเป็นนโยบายหลักของพรรคการเมืองอังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙.

(เพ็ญศรี ตู่ก)

---

## Anti-Semitism : ความคิดต่อต้านชาวยิว

---

ความคิดต่อต้านชาวยิวคือความเป็นปฏิปักษ์ต่อชนชาติยิวซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรป ชาวยิวไม่ว่าจะมีสัญชาติใดก็ตามจะพยายามรักษาศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมของตนไว้ และมักจะประสบความสำเร็จในการทำงานอาชีพ โดยเฉพาะด้านธุรกิจการค้า และมีความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ จนก่อให้เกิดความริษยาขึ้นในหมู่ชนชาติเจ้าของประเทศ และมีการเคลื่อนไหวต่อต้านชาวยิวเกิดขึ้นในประเทศต่างๆ หลายครั้ง การเคลื่อนไหวต่อต้านชาวยิวที่รุนแรงที่สุดได้แก่ การกวาดล้าง

## Anti-Semitism



อดอล์ฟ ฮิตเลอร์

## Anti-Semitism



ศพผู้ลี้ภัยชาวยิวซึ่งถูกยิงขณะหลบหนีข้ามแม่น้ำไนส์เตอร์ ระหว่างรัฐ  
ยูเครนกับรัฐรูเมเนีย (ประเทศโรมาเนีย)

ชาวยิวโดยรัฐบาลนาซีเยอรมันในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒  
(Second World War)\*

ยิวเป็นชาติเก่าแก่ชาติหนึ่งรวบรวมกันเป็นประเทศ  
ขึ้นมาได้ตั้งแต่สมัยโบราณ แต่ต้องเสียเอกราชตกไปอยู่ใต้  
การปกครองของจักรวรรดิโรมันเมื่อประมาณ ๒,๐๐๐ ปีมา  
แล้ว ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ชาวยิวได้พลัดพรากแตกฉาน  
ชานเช่นจากบ้านเกิดเมืองนอนของตน (ซึ่งปัจจุบันเป็น  
ประเทศอิสราเอล) ไปอยู่ในประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป  
ทวีปแอฟริกาตอนเหนือ และทวีปอเมริกา แม้ว่าชาวยิวต้อง  
ประสบกับการกดขี่บีบบังคับอย่างรุนแรงในบางสมัยจนถึง  
สมัยใหม่ แต่ก็นับได้ว่าประสบความสำเร็จอย่างน่าพึงพอใจ  
ในอาชีพต่าง ๆ โดยเฉพาะในอาชีพธุรกิจค้าขาย และสร้าง  
ชื่อเสียงของตนในวิชาการแขนงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้าน  
มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และศิลปกรรม

เมื่อประมาณ ๑๐๐ ปีที่แล้วมาได้มีนักเขียนชาว  
เยอรมันที่นำแนวความคิดของนักปราชญ์ชาวฝรั่งเศสชื่อ  
โฮแซฟ-แอร์เนสต์ เรอนอง (Joseph-Ernest  
Renan)\* เรื่องความแตกต่างด้านภาษาศาสตร์ระหว่าง  
กลุ่มอารยัน (Aryan) กับกลุ่มเซมิติก (Semitic) มาใช้ในการ  
แบ่งแยกเชื้อชาติ (Racism) พวกนักเขียนเหล่านี้โจมตีพวก  
ยิวว่าเป็นกลุ่มเชื้อชาติที่มีลักษณะพิเศษ ต่ำต้อย ที่กล่าว  
โจมตีเช่นนั้นสืบเนื่องมาจากชาวเซมิติกหรือชาวยิวร่ำรวยขึ้นด้วย  
การประกอบธุรกิจค้าขายไม่ว่าจะเป็นพ่อค้าหรือนายธนาคาร

จนเป็นที่อิจฉาของชาวอารยัน มีพรรคการเมืองหลายพรรค  
ในประเทศเยอรมนีได้ทำการเคลื่อนไหวต่อต้านชาวยิวเยอรมัน  
ตั้งแต่ ค.ศ. ๑๘๘๑ เป็นต้นมา โดยอ้างว่าชาวยิวมีศาสนา  
แตกต่างกับตน ทำให้บ้านเมืองขาดความมั่นคง ความรู้สึก  
ที่เป็นปรปักษ์ต่อชาวยิวเช่นนี้ยังได้ระบาดเข้าไปในจักรวรรดิ  
ออสเตรีย-ฮังการี (Austro-Hungarian Empire)\*  
ตั้งแต่ ค.ศ. ๑๘๘๕ อีกด้วย ส่วนในฝรั่งเศส คดีร้อยเอก  
อัลเฟรด เดรย์ฟุส (Alfred Dreyfus) นายทหารฝรั่งเศส  
เชื้อสายยิวได้ถูกศาลทหารตัดสินลงโทษฐานขายความลับ  
ทางทหารให้แก่เยอรมนีเมื่อ ค.ศ. ๑๘๙๔ ทำให้ความรู้สึก  
ต่อต้านชาวยิวทวีความรุนแรงขึ้น ในสมัยซาร์นิโคลัสที่ ๒  
(Nicholas II)\* ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๑ (First World  
War)\* พวกก่อการร้ายชาวรัสเซียคณะหนึ่งซึ่งเรียกตัวเองว่า  
“กลุ่มร้อยทมิฬ” (Black Hundreds) ได้ก่อวินาศกรรมทำการ  
ประทุษร้ายต่อชาวยิวรัสเซียอย่างรุนแรง ประมาณกันว่า  
ชาวยิวได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตเป็นจำนวน ๕๐,๐๐๐ คน  
ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๐๕-๑๙๐๙

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ ขบวนการต่อต้านชาวยิว  
ได้เริ่มขยายตัว นับตั้งแต่อดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf  
Hitler)\* ได้ตั้งพรรคนาซีขึ้นในเยอรมนี โดยประณามชาว  
ยิวเยอรมันว่าเป็นผู้ทำความเสื่อมโทรมเสียหายให้แก่บ้าน  
เมือง ดังนั้น เมื่อพรรคนาซีได้เข้าปกครองประเทศเยอรมนี  
โดยมีฮิตเลอร์เป็นนายกรัฐมนตรีและผู้นำประเทศในตอน

## Anti-Semitism

ปลายเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๓๓ ก็ได้ทำการรณรงค์เพื่อกำจัดชาวยิวเยอรมันลงเป็นลำดับ โดยตรากฎหมายขึ้นหลายฉบับ เช่น กฎหมายนูเรมเบิร์กแห่งเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๓๕ (The Nuremberg Laws of September 1935) เพิกถอนสิทธิการเป็นพลเมืองเยอรมันของชาวยิว และห้ามชาวยิวแต่งงานกับสตรีเยอรมันเชื้อสายอารยัน กฎหมายอีกฉบับหนึ่งออกในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๓๘ ให้อิทธิพลสัมบูรณ์ของชาวยิวเยอรมัน

การกดขี่บีบบังคับและประทุษร้ายของรัฐบาลนาซีเยอรมันได้แผ่ขยายออกไปและรุนแรงยิ่งขึ้นระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทั้งในเยอรมนีและประเทศอื่น ๆ ที่กองทัพเยอรมันเข้ายึดครอง โดยจับผู้คนจากประเทศเหล่านี้รวมทั้งชาวยิวไปกักขังไว้ในค่ายกักกัน แล้วจัดการประหารชีวิตเสียเป็นจำนวนประมาณ ๖,๐๐๐,๐๐๐ คน ด้วยวิธีการทรมานต่าง ๆ กัน

การกดขี่บีบบังคับตลอดจนประทุษร้ายต่อชาวยิวในระยะเวลา ๑๐๐ ปีที่แล้วมาทำให้ชาวยิวอพยพไปทำมาหากินในประเทศที่ปลอดภัย เช่น จักรวรรดิอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ในเวลาเดียวกัน ชาวยิวชั้นหัวหน้าหรือผู้นำไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มีสัญชาติใดก็ตามได้ริเริ่มก่อตั้งขบวนการไซออนิสม์ (Zionism) เพื่อช่วยเหลือชาวยิวเพื่อนเชื้อชาติเดียวกันให้กลับไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในแคว้นปาเลสไตน์ (Palestine) ซึ่งในเวลานั้นอยู่ใต้การปกครองของจักรวรรดิออตโตมัน (Ottoman Empire)\*

เนื่องจากในสงครามโลกครั้งที่ ๑ ชาวยิวได้ช่วยเหลืออังกฤษเป็นอย่างดี ประกอบกับกองทัพอังกฤษยึดปาเลสไตน์ได้จากจักรวรรดิออตโตมันซึ่งเป็นพันธมิตรของฝ่ายมหาอำนาจกลาง ฉะนั้น เพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณชาวยิว อาร์เทอร์ เจมส์ บัลฟอว์ (Arthur James Balfour ค.ศ. ๑๘๔๘-๑๙๓๐) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของอังกฤษในเวลานั้นจึงได้มีหนังสือราชการแจ้งแก่ลอร์ดรอทส์ไชลด์ (Lord Rothschild) ผู้นำคนหนึ่งของขบวนการไซออนิสม์ เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๑๗ มีใจความว่า อังกฤษสนับสนุนการตั้งถิ่นฐานของชาวยิวในปาเลสไตน์โดยมีเงื่อนไขว่า ให้มีข้อประกันสำหรับสิทธิต่าง ๆ ของชุมชนทั้งหลายที่ไม่ใช่ยิวในปาเลสไตน์ และ

## Appeasement Policy

สถานภาพทางการเมืองของชาวยิวในประเทศอื่นใดไม่ควรได้รับอันตรายจากการกระทำนี้ หนังสือราชการฉบับนี้คือ **ปฏิญญาบัลฟอว์ (Balfour Declaration)\*** ซึ่งได้รับการยืนยันจากประเทศสัมพันธมิตรทั้งหมดและเป็นพื้นฐานที่อังกฤษได้ปกครองปาเลสไตน์เป็นอาณาเขตในอาณัติชั้นเอ ด้วยเหตุนี้ ปรากฏว่ามีชาวยิวจากหลายประเทศได้อพยพไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนกันเพิ่มขึ้นเป็นลำดับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ชาวยิวได้แสดงฝีมือโดยเข้าร่วมรบช่วยประเทศพันธมิตร เมื่อสงครามสิ้นสุดลงอังกฤษจึงยุติการปกครองปาเลสไตน์เป็นอาณาเขตในอาณัติเมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๘ ชาวยิวจึงประกาศอิสรภาพ ตั้งประเทศอิสราเอลขึ้นในวันนั้นเอง และถือว่าเป็นวันชาติของตนสืบต่อมาจนบัดนี้.

(รอง ศยามานนท์)

## Appeasement Policy : นโยบายเอาใจอักษะประเทศ

นโยบายเอาใจอักษะประเทศคือการผ่อนปรนหรือการจ่ายอมสละให้แก่ฝ่ายเรียกร้องในเรื่องต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าและข้อขัดแย้ง ซึ่งอาจนำไปสู่สงคราม

ในระหว่าง ค.ศ. ๑๙๓๖-๑๙๓๙ รัฐบาลอังกฤษพยายามจะให้ความสนใจต่อข้อเรียกร้องต่าง ๆ ของอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler)\* ผู้นำเยอรมนี โดยท่าความตกลงโดยตรงกับเยอรมนีและอิตาลี เนวิลล์ เชมเบอร์เลน (Neville Chamberlain)\* ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสังกัดพรรคอนุรักษนิยม (Conservative Party)\* เมื่อ ค.ศ. ๑๙๓๗ ได้ดำเนินนโยบายเอาใจอักษะประเทศ โดยยินยอมให้ฮิตเลอร์อันชลุสส์หรือการผนวกออสเตรียเข้ากับเยอรมนี (Anschluss)\* และเมื่อเยอรมนียึดแคว้นซูดเตนแลนด์ (Sudetenland) จากประเทศเชโกสโลวาเกีย เชมเบอร์เลนพร้อมด้วยเอ็ดัวร์ ดาลาดิเย



## Ardennes Offensive

(Edouard Daladier)\* นายกรัฐมนตรีฝรั่งเศส และ เบนีโต มุสโสลินี (Benito Mussolini)\* ผู้นำอิตาลีได้ทำ ความตกลงมิวนิก (Munich Agreement)\* กับฮิตเลอร์ ในเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๓๘ โดยผู้นำประเทศมหาอำนาจทั้งสี่ ตกลงให้เยอรมนีได้ครอบครองแคว้นซูเดเทินแลนด์ แต่มีเงื่อนไขว่าจะไม่มีการรุกรานดินแดนส่วนที่เหลือของเชโกสโลวาเกียต่อไป เชมเบอร์เลนเป็นผู้นำในการใช้นโยบายเอาใจอักษะประเทศครั้งนี้ อย่างไรก็ตาม ฮิตเลอร์ละเมิดความตกลงนี้ กล่าวคือ ในเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๓๙ ฮิตเลอร์ได้ส่งกองทัพเข้ายึดครองเชโกสโลวาเกียทั้งหมด ทั้งนี้ย่อมเป็นการทำทนายอังกฤษและฝรั่งเศสซึ่งรับรองบูรณภาพของอาณาเขตเชโกสโลวาเกียที่เหลืออยู่ ภายหลังจากความตกลงมิวนิก ยิ่งกว่านั้นยังเป็นสาเหตุที่ อังกฤษและฝรั่งเศสละทิ้งนโยบายเอาใจอักษะประเทศแก่เยอรมนี แล้วเปลี่ยนไปดำเนินนโยบายรับประกันเอกราชของประเทศโรมาเนีย กรีซ และโปแลนด์ แต่ฮิตเลอร์ไม่แยแสต่อนโยบายรับประกันเอกราชดังกล่าวนี้ เมื่อวันที่ ๑ กันยายน ค.ศ. ๑๙๓๙ เขาสั่งให้กองทัพเยอรมันบุกโปแลนด์ อังกฤษและฝรั่งเศสได้ทำการประท้วงเยอรมนีเกี่ยวกับการบุกครั้งนั้น ครั้นไม่ได้ผลประการใด อังกฤษและฝรั่งเศสจึงปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้แก่โปแลนด์ โดยประกาศสงครามกับเยอรมนีเมื่อวันที่ ๓ กันยายน ค.ศ. ๑๙๓๙ สงครามในยุโรปจึงเกิดขึ้นและต่อมาได้ขยายตัวเป็นสงครามโลกครั้งที่ ๒ (Second World War)\*.

(รอง ศยามานนท์)

## Ardennes Offensive : การรุกรานที่ป่าอาร์แดน

การรุกรานที่ป่าอาร์แดนซึ่งอยู่ในเบลเยียม ฝรั่งเศส และลักเซมเบิร์ก เป็นความพยายามครั้งสุดท้ายของกองทัพ

## Ardennes Offensive



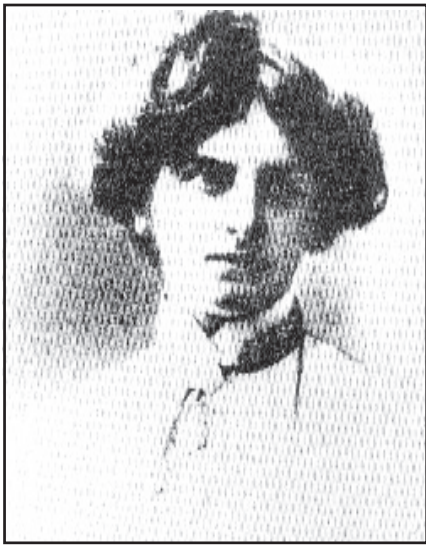
จอมพล แกร์ด ฟอน รุนด์สเทดท์

เยอรมันในสงครามโลกครั้งที่ ๒ (Second World War)\* ที่จะโจมตีฝ่าแนวรบด้านตะวันตกของฝ่ายพันธมิตรแล้วเข้ายึดเมืองแอนต์เวิร์ป (Antwerp) ในประเทศเบลเยียม เพื่อตัดเส้นทางลำเลียงเสบียง และอาวุธของกองทัพบก อังกฤษและสหรัฐอเมริกาซึ่งเตรียมจะเข้าบุกเยอรมนี

จอมพล แกร์ด ฟอน รุนด์สเทดท์ (Gerd von Rundstedt) เป็นผู้เปิดฉากการรบครั้งนี้เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๔ แม้ว่าเขาจะประสบความสำเร็จในการฝ่าแนวรบแคบ ๆ แห่งหนึ่ง แต่ต้องรีบเร่งหาทหารกองหนุนมาเสริมกำลัง นายพลดไวต์ เดวิด ไอเซนฮาวร์ (Dwight David Eisenhower ได้แต่งตั้งจอมพลเบอร์นาร์ด ลอว์ มอนต์โกเมอรี (Bernard Law Montgomery)\* เป็นผู้บัญชาการชั่วคราวประจำแนวรบดังกล่าว กองทัพอเมริกันต้องเผชิญกับพายุหิมะและการต่อสู้อย่างรุนแรงที่สุด แต่ฝ่ายพันธมิตรก็ลงมือรบรุกโต้ตอบศัตรูเมื่อวันที่ ๓ มกราคม ค.ศ. ๑๙๔๕ จนเยอรมนีต้องล่าถอย ความเสียหายที่ฝ่ายเยอรมนีได้รับนั้นรุนแรงมาก จนกระทั่งต่อมาเยอรมนีเองก็ตระหนักดีว่าการจะป้องกันแนวรบทางบริเวณลุ่มแม่น้ำไรน์ไว้ให้ได้นั้นทำได้ยาก.

(เพ็ญศรี คุ้ม)

**Armand, Inessa Feodorovna**  
(1874-1920) : นางอีเนสซา เฟโอโดรอฟนา อาร์มันด์ (พ.ศ. ๒๔๑๗-๒๔๖๓)



อีเนสซา เฟโอโดรอฟนา อาร์มันด์เป็นนักต่อสู้เพื่อลัทธิสตรี นักปฏิวัติและเป็นสหายนิกของวลาดีมีร์ เลนิน (Vladimir Lenin)\* ผู้นำพรรคบอลเชวิค (Bolsheviks)\* เป็นผู้อำนวยการคนแรกของเจนอนเดล (Zhenotdel) ซึ่งเป็นฝ่ายงานสตรีที่พรรคคอมมิวนิสต์จัดตั้งขึ้นในเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๑๘ เธอทำให้ขบวนการปลดปล่อยสตรีมีบทบาทเป็นที่ยอมรับกันในขบวนการปฏิวัติรัสเซีย

อีเนสซา อาร์มันด์เกิดในครอบครัวนักแสดงละครที่กรุงปารีส เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๗๔ มีชื่อจริงว่าเอลิซาเบท เดอร์เบนวิลล์ (Elizabeth d' Herbenville) ส่วนอีเนสซาเป็นชื่อสมมุติทางการเมืองในฐานะผู้ปฏิบัติงานของพรรคบอลเชวิค และเป็นชื่อที่รู้จักกันมากกว่าชื่อจริงบิดาเป็นชาวอังกฤษและมารดาเป็นลูกครึ่งอังกฤษ-ฝรั่งเศส เมื่อบิดาเสียชีวิตขณะเธออายุ ๕ ขวบ มารดาซึ่งไม่สามารถรับภาระเลี้ยงดูบุตรทั้ง ๓ คนด้วยรายได้จากอาชีพร้องเพลง

และสอนดนตรีจึงส่งอีเนสซาไปให้ป้าช่วยอุปการะในกรุงมอสโก ป้ามีอาชีพเป็นครูสอนภาษาต่างประเทศและครูประจำบ้าน (governess) ของครอบครัวเอย์เกนี อาร์มันด์ (Eygeni Armand) นักธุรกิจชาวรัสเซียผู้มั่งคั่ง อีเนสซาจึงได้รับการอบรมและเลี้ยงดูเช่นเดียวกับบุตรธิดา ๗ คนของตระกูลอาร์มันด์ และกลายเป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว เธอมีทักษะด้านภาษาเพราะสามารถใช้ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี และรัสเซียได้อย่างดี ทั้งเล่นเปียโนเก่ง ความสามารถด้านภาษาดังกล่าวทำให้อีเนสซาในเวลาต่อมามีบทบาทสำคัญในขบวนการปฏิวัติรัสเซียโดยทำหน้าที่ประสานงานกับพรรคคอมมิวนิสต์ยุโรปอื่น ๆ และรับผิดชอบด้านประชาสัมพันธ์การต่อสู้ของบอลเชวิคเป็นภาษาต่างประเทศ การทำงานด้านนี้ทำให้เธอมีโอกาสใกล้ชิดกับเลนินมากขึ้น

ใน ค.ศ. ๑๘๙๓ อีเนสซาแต่งงานกับบุตรชายคนโตของครอบครัวอาร์มันด์และมีบุตรชายหญิงด้วยกัน ๔ คนซึ่งต่อมาเข้าร่วมในขบวนการปฏิวัติทั้งหมด สามของเธอเป็นคนหัวก้าวหน้าและเขาแนะนำให้เธออ่าน **What Is to Be Done ?** นวนิยายการเมืองเล่มสำคัญของ **นีโคไล กัฟรีโลวิช เชียร์นีเชฟสกี (Nikolai Gavrilovich Chernyshevsky)\*** นวนิยายดังกล่าวมีอิทธิพลทางความคิดต่ออีเนสซาอย่างมากเพราะทำให้เธอหันมาสนใจในแนวความคิดสังคมนิยมและต้องการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยเฉพาะการจะทำลายเอกอัครกษัตริย์ของกษัตริย์และสังคมนิยมที่ทำให้ผู้หญิงตกเป็นทาสในครัวเรือน เธอช่วยสามีจัดตั้งโรงเรียนสอนหนังสือให้แก่ขบวนการทั้งหญิงและชาย และใน ค.ศ. ๑๘๙๗ เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้หญิงหัวก้าวหน้าในกรุงมอสโกและเริ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเรียกร้องสิทธิและความเสมอภาคของสตรี ใน ค.ศ. ๑๙๐๐ อีเนสซาได้รับเลือกเป็นประธานกลุ่ม เธอจัดตั้งโรงเรียนวันอาทิตย์สอนหนังสือให้แก่โสเภณีและกรรมกรหญิงและออกหนังสือพิมพ์ว่าด้วยปัญหาสุขภาพ และบทบาทของผู้หญิงในสังคม บทบาทดังกล่าวทำให้เธอเริ่มห่างเหินกับสามีมากขึ้นและมีปัญหาครอบครัวอีกทั้งยังถูกตำรวจเฟ่งเล็ง ใน ค.ศ. ๑๙๐๓ เธอหย่าขาดกับสามีและมีความสัมพันธ์ใหม่กับน้องชายคนที่ ๒ ของสามี และทั้งคู่ใช้ชีวิตร่วมกันตามแบบตัวละครเอกใน **What Is to Be Done ?** โดย

## Armand, Inessa Feodorovna

ไม่จดทะเบียนสมรสและทำงานเพื่อสังคม ใน ค.ศ. ๑๙๐๔ เธอเข้าเป็นสมาชิกพรรคบอลเชวิค และเป็นผู้ปฏิบัติงานที่เข้มแข็งในการเคลื่อนไหวปลุกระดมจัดตั้งมวลชน

ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๐๕-๑๙๐๗ อีเนสซาถูกจับและถูกเนรเทศไปไซบีเรีย ๒ ครั้ง แต่เธอก็สามารถหลบหนีออกนอกประเทศได้ ใน ค.ศ. ๑๙๐๙ ขณะที่ลี้ภัยอยู่ในฝรั่งเศส เธอมีโอกาสพบและร่วมงานกับเลนินเป็นครั้งแรก ความสัมพันธ์ด้านภาษาฝรั่งเศสทำให้อีเนสซาได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ประสานงานระหว่างพรรคบอลเชวิคกับพรรคสังคมนิยมฝรั่งเศส ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๐๙-๑๙๑๑ ทั้งเลนินและอีเนสซามีบทบาทนำทางการเมืองที่โดดเด่นในกลุ่มนักปฏิวัติรัสเซีย ลี้ภัยต่างแดน อีเนสซาช่วยเลนินจัดอบรมทางการเมืองให้กลุ่มผู้นำคนงานชาวรัสเซียที่องค์การพรรคภายในประเทศจัดส่งมาอบรมที่เมืองลงจูโม (Longjumeau) ใกล้กรุงปารีส ทั้งยังจัดเตรียมอาหารและที่พักให้ผู้เข้าอบรมด้วย ขณะเดียวกัน เธอยังทำหน้าที่เป็นเลขานุการของคณะกรรมการธิการหน่วยงานต่างประเทศที่เลนินจัดตั้งขึ้นโดยมีหน้าที่ประสานงานกับกลุ่มบอลเชวิคต่าง ๆ ที่ลี้ภัยในประเศยุโรป ในช่วงเวลาว่างเธอมักเล่นเปียโนให้เลนินฟัง ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างเลนินกับอีเนสซาที่ก่อตัวขึ้นระหว่าง ค.ศ. ๑๙๑๑-๑๙๑๒ และ ค.ศ. ๑๙๑๔-๑๙๑๕ จึงเริ่มเป็นที่สังเกตและรับรู้กันในกลุ่มของสหภาพที่ใกล้ชิดกับเลนิน

ใน ค.ศ. ๑๙๑๒ เลนินประกาศแยกตัวจากกลุ่มเมนเชวิค (Mensheviks)\* โดยถือว่าพรรคบอลเชวิคเป็นพรรคลัทธิมากซ์อิสระที่เป็นผู้แทนทางการของพรรคแรงงานสังคมนิยมประชาธิปไตยรัสเซีย (Russian Social Democratic Worker's Party - RSDLP)\* และเตรียมจัดประชุมใหญ่ครั้งที่ ๖ ขึ้นที่กรุงปราก ในการเตรียมงานดังกล่าว เลนินมอบหมายให้อีเนสซาเดินทางเข้ามาติดต่อกับองค์การจัดตั้งภายในรัสเซีย โดยเฉพาะกับองค์การในกรุงเซนต์ปีเตอส์เบิร์กเพื่อเตรียมการเคลื่อนไหวทางการเมือง ในช่วงที่จะมีการเปิดประชุมสภาดูมา (Duma)\* สมัยที่ ๔ แต่ตำรวจสืบทราบความเคลื่อนไหวได้ก่อน อีเนสซาจึงถูกจับและถูกจำคุกเป็นเวลา ๑ ปี ใน ค.ศ. ๑๙๑๓ เธอหลบหนีได้อีกครั้งหนึ่ง และเดินทางมาสมทบกับเลนินที่เมืองคราคา (Cracow) ทางภาคใต้ของโปแลนด์ เลนินสนับสนุนให้อีเนสซา กับนาเดซดา ครุปรสกายา (Nadezhda Krupskaya)\* ภรรยาของเขาร่วมกันจัดทำหนังสือพิมพ์

## Armand, Inessa Feodorovna

สำหรับผู้หญิงชื่อ Rabotnitsa (Woman Workers) เพื่อเสนอแนวความคิดสังคมนิยมและการเรียกร้องสิทธิเสมอภาคของสตรีอีเนสซาจึงกลับไปปารีสเพื่อเตรียมการจัดทำหนังสือพิมพ์และเคลื่อนไหวทางการเมืองในกลุ่มกรรมกรหญิงชาวฝรั่งเศสระหว่าง ค.ศ. ๑๙๑๔-๑๙๑๖ เล่นกับอีเนสซาเริ่มติดต่อกันสม่ำเสมอทางจดหมาย จดหมายที่เลนินเขียนถึงเธอมีมากกว่า ๑๓๕ ฉบับ และสรรพนามที่เลนินใช้เรียกอีเนสซาในจดหมายก็สะท้อนถึงความสัมพันธ์อันใกล้ชิดซึ่งแตกต่างจากสรรพนามที่เขียนถึงสหายนีทร่วมอุดมการณ์คนอื่น ๆ จดหมายดังกล่าวต่อมาเป็นข้อมูลหลักฐานที่ใช้ร่วมกันเพื่อพิสูจน์ว่าเธอคือสหภาพคู่อิทธิพลของเลนิน

ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๑๔ อีเนสซาเป็นผู้แทนพรรคบอลเชวิคในการประชุมระหว่างประเทศของชาวสังคมนิยม (International Socialist Bureau Conference) ที่กรุงบรัสเซลส์ เธอสามารถโน้มน้าวที่ประชุมให้สนับสนุนแนวความคิดของเลนินเกี่ยวกับยุทธศาสตร์วิถีต่อต้านสงครามจักรวรรดินิยม และการจะใช้สงครามที่เกิดขึ้น ให้เป็นประโยชน์ต่อการปฏิวัติ ความสำเร็จในการประชุมครั้งนี้ทำให้เธอได้รับเลือกเป็นผู้แทนพรรคบอลเชวิคในการประชุมระหว่างประเทศของผู้แทนสังคมนิยมครั้งที่ ๑ และ ๒ ที่หมู่บ้านซิมเมอร์วัลด์ (Zimmerwald) ค.ศ. ๑๙๑๕ และเมืองคันทาล (Kienthal) ค.ศ. ๑๙๑๖ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ในการประชุมทั้ง ๒ ครั้งดังกล่าว เกออร์กี วาซีเลวิช ชิเชริน (Georgi Vasilevich Chicherin)\* นักคิดคนสำคัญของพรรคเมนเชวิคสนับสนุนความคิดของอีเนสซาและเลนินในการจะใช้วิกฤตการณ์สงครามดำเนินการเคลื่อนไหวปฏิวัติและการจะต้องช่วงชิงอำนาจการเป็นผู้นำจากรัฐบาล ชิเชรินต่อมาลาออกจากพรรคเมนเชวิคมาเป็นสมาชิกของบอลเชวิค ใน ค.ศ. ๑๙๑๕ อีเนสซามีบทบาทสำคัญในการผลักดันการจัดประชุมระหว่างประเทศของสตรีนักสังคมนิยมที่เมืองเบิร์น (Berne) เพื่อต่อต้านสงครามและการเผยแพร่หลักการลัทธิสังคมนิยมกับสงครามของเลนินให้เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มสตรีนักสังคมนิยม

หลังการปฏิวัติเดือนกุมภาพันธ์ (February Revolution)\* ค.ศ. ๑๙๑๗ อีเนสซาเป็นหนึ่งในจำนวนนักปฏิวัติบอลเชวิค ๑๔ คนที่เลนินคัดเลือกให้เดินทางกลับ

## Armand, Inessa Feodorovna

รัสเซียในเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๙๑๗ โดยรถไฟตู้ปิด (sealed train) ผ่านเยอรมนีเข้าสู่สถานีรถไฟฟินแลนด์ (Finland Station) ณ กรุงเฮลซิงกิเบอร์กัน งานหลักของอินเนสซา คือการเคลื่อนไหวจัดตั้งและปลุกระดมมวลชนหญิงให้เข้าร่วมในการปฏิวัติและสนับสนุนพรรคบอลเชวิค และเป็นบรรณาธิการร่วมของหนังสือพิมพ์ **Pravda** และ **Benota** ของพรรคบอลเชวิคโดยรับผิดชอบเนื้อหาเกี่ยวกับผู้หญิง การดำเนินงานของเธอได้นำไปสู่การจัดประชุมกลุ่มผู้หญิงระดับต่าง ๆ หลายครั้ง และจำนวนแนวร่วมที่เป็นผู้หญิงก็เพิ่มขึ้น หลังการปฏิวัติเดือนตุลาคม (**October Revolution**)\* ค.ศ. ๑๙๑๗ อินเนสซามีบทบาทสำคัญในการรวมพลังกลุ่มผู้หญิงให้สนับสนุนกลุ่มบอลเชวิคปักชำยัคค่านสนธิสัญญาเบรสต์-ลิตอฟสค์ (**Treaty of Brest-Litovsk**)\* ใน ค.ศ. ๑๙๑๘ เธอได้รับเลือกเป็นสมาชิกคณะกรรมการบริหารสภาโซเวียตแห่งมอสโก และเป็นประธานสภาเศรษฐกิจของมอสโก นอกจากนี้ อินเนสซายังทำหน้าที่ประสานงานด้านการเมืองกับแผนกฝรั่งเศสในสังกัดพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียต และร่วมเดินทางไปฝรั่งเศสใน ค.ศ. ๑๙๑๙ กับหน่วยกาชาดรัสเซีย เพื่อช่วยเชลยชาวรัสเซียให้กลับประเทศ ตลอดจนเคลื่อนไหวทางการเมืองในกลุ่มกรรมกรชาวฝรั่งเศสเพื่อให้ลูกฮือก่อการปฏิวัติ

ใน ค.ศ. ๑๙๑๙ อินเนสซาได้รับเลือกเป็นผู้อำนวยการคนแรกของเจนอดเดล หรือฝ่ายงานสตรีในสังกัดคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์ (Women's Department of Central Committee of Communist Party) เนื่องจากเธอเป็นบอลเชวิครุ่นอาวุโสที่ทำงานด้านสิทธิเสมอภาคของสตรีมาอย่างต่อเนื่อง และมีความใกล้ชิดกับเลนิน ตลอดจนมีผลงานเป็นที่ยอมรับมากกว่าอะเล็กซานดรา คอลลอนไต (**Alexandra Kollontai**)\* ซึ่งเป็นคู่แข่งคนสำคัญ การดำรงตำแหน่งดังกล่าวในช่วงก่อตั้งรัฐโซเวียตสังคมนิยมมีความสำคัญไม่น้อยเพราะเป็นการวางรากฐานการดำเนินงานให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองและทำให้ปัญหาสิทธิเสมอภาคของสตรีเป็นเรื่องที่พรรคคอมมิวนิสต์ได้ให้ความสนใจมากขึ้น อินเนสซาได้จัดตั้งข่ายงานของเจนอดเดลในองค์การพรรคระดับต่าง ๆ และสามารถโน้มน้าวผู้หญิงจำนวนมากให้สนับสนุนอุดมการณ์ของพรรคและเข้าใจถึงสถานการณ์และบทบาทของผู้หญิงในสังคมใหม่

## Armed Neutrality

ตลอดจนการจะร่วมกันต่อสู้เพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่ผู้หญิงต้องเผชิญอยู่ใน ค.ศ. ๑๙๒๐ เธอจัดประชุมใหญ่ระดับชาติครั้งแรกของคอมมิวนิสต์สตรี (First International Conference of Communist Women) ขึ้นที่กรุงมอสโก โดยจัดในช่วงเวลาเดียวกันกับการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๒ ขององค์การคอมมิวนิสต์สากลหรือโคมินเทิร์น (**Comintern**)\*

หลังการประชุมสิ้นสุดลง อินเนสซาเดินทางไปปฏิบัติงานและพักผ่อนแถบคอเคซัส (Caucasus) โดยอาสาสมัครเป็นพยาบาลเดินทางไปตามเมืองต่าง ๆ แต่ในกลางฤดูใบไม้ร่วงปีเดียวกันนั่นเอง เธอติดเชื้ออหิวาต์และเสียชีวิตขณะอายุ ๔๖ ปี ซึ่งสร้างความเศร้าโศกให้แก่เลนินเป็นอันมาก ศพของเธอถูกนำกลับมากรุงมอสโก และได้รับเกียรติให้ฝังไว้ที่สุสานบริเวณกำแพงเครมลิน ใกล้เคียงกับหลุมศพของจอห์น ริด (John Reed) นักหนังสือพิมพ์ชาวอเมริกันผู้เขียนหนังสือ **Ten Days that Shook the World** ซึ่งถือเป็นหนังสือคลาสสิกของการปฏิวัติรัสเซีย ค.ศ. ๑๙๑๗.

(สัญญา สุวังบุตร)

---

## Armed Neutrality : ความ เป็นกลางโดยมีกำลังรบ

---

ความเป็นกลางโดยมีกำลังรบตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศกำหนดไว้ว่าประเทศหรือกลุ่มประเทศที่เป็นกลางมีสิทธิที่จะป้องกันผลประโยชน์จากการค้าทางทะเลของตนในภาวะสงคราม โดยมีเรือรบคุ้มกันเรือสินค้าของตนได้

รัสเซียเป็นประเทศแรกที่น่าหลักความเป็นกลางโดยมีกำลังรบมาใช้เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๑๐ ระหว่างสงครามประกาศอิสรภาพของอาณานิคมอังกฤษในอเมริกา รัสเซียแจ้งให้อังกฤษ ฝรั่งเศสและสเปน ทราบว่ารัสเซียประกาศใช้นโยบายคุ้มครองการค้าของรัสเซียและประเทศอื่น ๆ ที่เป็นกลาง ให้พ้นจากการโจมตีของอังกฤษ

## Armed Neutrality

ในสงครามครั้งนี้ คำประกาศนี้ในเวลาต่อมาได้กลายเป็นที่มาของข้อบังคับว่าด้วยความเป็นกลางโดยมีกำลังรบ ซึ่งมีสาระสำคัญคือ ประเทศที่เป็นกลางมีสิทธิจะค้ากับประเทศคู่สงคราม และมีสิทธิเดินเรือโดยเสรีตามชายฝั่งทะเลของประเทศคู่สงคราม หากพบทรัพย์สินของศัตรูในเรือที่เป็นกลาง ประเทศคู่สงครามไม่มีสิทธิที่จะยึดหรือทำลาย นอกจากสินค้าที่เป็นยุทธปัจจัย สินค้าที่จะถือว่าเป็นยุทธปัจจัยนั้นหมายถึงสิ่งที่น่าสนใจในการรบโดยตรง เช่น อาวุธกระสุนปืน นอกจากนั้นประเทศคู่สงครามอาจปิดสกัดกันท่าเรือบางแห่งได้ เมื่อประจักษ์ว่าหากเข้าไปในท่าเรือนั้นแล้วอาจถูกเรือรบที่จอดอยู่ในบริเวณนั้นขู่เข็ญอย่างแน่ชัด ซึ่งรัฐต่าง ๆ ในอเมริกาเหนือตลอดจนอังกฤษ ฝรั่งเศส และสเปนยอมรับหลักการเหล่านี้

นโยบายความเป็นกลางโดยมีกำลังรบนี้ มีผลให้อำนาจการควบคุมทางทะเลของอังกฤษถูกลิดรอนไป และช่วยให้ชาวอเมริกันต่อสู้เพื่ออิสรภาพสะดวกขึ้น รวมทั้งทำให้รัสเซียมีบทบาทสำคัญเพิ่มขึ้นในกิจการนานาชาติด้วย

ต่อมา ใน ค.ศ. ๑๗๙๐ รัสเซียเป็นประเทศแรกที่นำหลักความเป็นกลางโดยมีกำลังรบว่าเป็นพื้นฐานของสนธิสัญญาพันธมิตรกับประเทศต่าง ๆ คือ กับเดนมาร์ก (๙ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๗๙๐) กับปรัสเซีย (๘ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๗๙๑) กับออสเตรีย (๙ ตุลาคม ค.ศ. ๑๗๙๑) กับโปรตุเกส (๑๓ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๗๙๒) และกับราชอาณาจักรซิชิลีทั้งสอง (๑๐ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๗๙๓)

ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ หลักการความเป็นกลางโดยมีกำลังรบแพร่หลายมากและเป็นบทผนวกในสนธิสัญญารัสเซีย-ปรัสเซีย (ค.ศ. ๑๘๐๐) เพื่อสถาปนาความเป็นกลางโดยมีกำลังรบครั้งที่ ๒ และเพื่อป้องกันการค้าทางทะเลให้เป็นกลาง เดนมาร์กและสวีเดนเป็นภาคีในสนธิสัญญานี้ด้วย อังกฤษก็ยอมรับหลักการดังกล่าวนี้เมื่อมีการเจรจาเพื่อกำหนดหลักการเกี่ยวกับสงครามทางทะเล ซึ่งต่อมาเรียกว่าคำประกาศกรุงปารีส (Declaration of Paris) ในวันที่ ๑๖ เมษายน ค.ศ. ๑๘๕๖

หลักการความเป็นกลางโดยมีกำลังรบมาปรากฏในการประชุมครั้งที่ ๑๑ และ ๑๓ ที่กรุงเฮกใน ค.ศ. ๑๙๐๗ เกี่ยวกับกฎการยึดเรือค้าขายที่เป็นกลาง และปรากฏใน

## Armenia, Republic of

ความตกลงนียง (Nyon Agreement) และพิธีสารลอนดอน (London Protocol) ค.ศ. ๑๙๓๗ เกี่ยวกับเรือดำน้ำที่โจมตีเรือสินค้า

ในปัจจุบันความก้าวหน้าของเทคนิคการทหารและความแพร่หลายของความคิดเรื่องการลดอาวุธ ทำให้ความสำคัญของหลักการความเป็นกลางโดยมีกำลังรบลดน้อยลง.

(เพชร สุมิตร)

## Armenia, Republic of : สาธารณรัฐอาร์เมเนีย



แผนที่สาธารณรัฐอาร์เมเนีย

สาธารณรัฐอาร์เมเนียเป็นประเทศเล็กที่สุดในกลุ่มสาธารณรัฐทรานส์คอเคเชีย (Transcaucasia Republics) อันประกอบด้วยจอร์เจีย (Georgia) อาเซอร์ไบจาน

## Armenia, Republic of

(Azerbaijan) และอาร์เมเนีย และเคยเป็นสาธารณรัฐขนาดเล็กที่สุดในสังกัดสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต (Union of Soviet Socialist Republic - USSR) โดยมีชื่อเรียกว่าสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตอาร์เมเนีย (Armenian Soviet Socialist Republic) อาร์เมเนียประกาศเป็นเอกราชจากสหภาพโซเวียตและตุรกีใน ค.ศ. ๑๙๒๐ แต่ใน ค.ศ. ๑๙๒๒ ถูกผนวกรวมเข้ากับสหภาพโซเวียตและถูกรวมอยู่ในกลุ่มสหพันธ์สาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตทรานส์คอเคเชีย (Transcaucasian Socialist Federal Soviet Republic - TSFSR) ต่อมาเมื่อสหพันธ์สาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตทรานส์คอเคเชียถูกยุบเลิกใน ค.ศ. ๑๙๓๖ อาร์เมเนียเปลี่ยนสถานภาพเป็นสหภาพสาธารณรัฐ (Union Republic) อิสระในต้น ค.ศ. ๑๙๙๑ เมื่อสหภาพโซเวียตเผชิญกับปัญหาการเมืองภายในอาร์เมเนียเป็นหนึ่งในสาธารณรัฐโซเวียต ๖ แห่งที่ประกาศแยกตัวและต่อต้านการลงนามในสนธิสัญญาเพื่อรวมอยู่กับสหภาพโซเวียต ต่อมา อาร์เมเนียได้ประกาศอำนาจอธิปไตย และความเป็นเอกราชเมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ค.ศ. ๑๙๙๑ โดยเรียกชื่อประเทศว่าสาธารณรัฐอาร์เมเนีย และเมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๙๑ อาร์เมเนียก็เข้าร่วมในการก่อตั้งกลุ่มประเทศเครือรัฐเอกราช (Commonwealth of Independent States - CIS)\*

อาร์เมเนียตั้งอยู่ทางตอนใต้ของภูมิภาคคอเคซัส (Caucasus) ระหว่างทะเลดำกับทะเลแคสเปียน ทิศเหนือติดกับจอร์เจีย ทิศใต้ติดกับอิหร่าน ทิศตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ติดกับอาเซอร์ไบจาน ทิศตะวันตกติดกับตุรกี มีเนื้อที่ ๒๙,๘๐๐ ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา และที่ราบลุ่ม พื้นที่เพาะปลูกและอุตสาหกรรมหลักจะอยู่บริเวณหุบเขาลุ่มน้ำอาร์กส์ (Araks) ภูมิอากาศเป็นแบบภาคพื้นทวีป อากาศเย็นและแห้งในบริเวณที่สูงและอบอุ่นในบริเวณที่ต่ำ อาร์เมเนียมีประชากร ๒,๙๙๑,๓๖๐ คน (ค.ศ. ๒๐๐๔) เป็นชาวอาร์เมเนียร้อยละ ๙๖ เคิร์ด (Kurds) ร้อยละ ๒ รัสเซียและอื่น ๆ ร้อยละ ๒ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์นิกายอาร์เมเนียออร์ทอดอกซ์ (Armenian Orthodox) และชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่ก็นับถือศาสนาอิสลาม นิกายซุนนี (Sunni) ภาษาราชการคือภาษาอาร์เมเนีย ซึ่งแตกแขนงมาจากตระกูลภาษาอินโด-ยูโรเปียน ส่วนภาษา

## Armenia, Republic of

เคิร์ดใช้ในวงการสื่อมวลชน กรุงเยเรวาน (Yerevan) เป็นเมืองหลวงและเมืองใหญ่ที่สุดของประเทศ ตั้งอยู่ติดกับพรมแดนตุรกี เมืองคูไมรี (Kumayri) เป็นเมืองใหญ่อันดับสอง และเป็นเมืองอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศ

ประวัติศาสตร์ของอาร์เมเนียตั้งแต่โบราณกาลมักเป็นเรื่องราวของการต่อสู้ทำสงคราม การถูกยึดครองและการถูกแบ่งแยกดินแดนโดยมหาอำนาจต่างชาติคือ อัสซีเรีย เปอร์เซีย กรีก และจักรวรรดิโรมัน แต่ก็มีช่วงเวลาเพียงสั้น ๆ ที่อาร์เมเนียเป็นเอกราชและมีอำนาจที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะในสมัยการปกครองของราชวงศ์บากราตุนี (Bagratuni) ซึ่งวางรากฐานของอารยธรรมทางด้านภาษา วรรณกรรม และศาสนา ใน ค.ศ. ๓๐๐ พระเจ้าทิริเดตส์ที่ ๓ (Tiridates III) ทรงหันมานับถือคริสต์ศาสนาและทรงประกาศให้คริสต์ศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติเพื่อจะทำลายลัทธิโซโรอัสเตอร์ (Zoroastrianism) ของเปอร์เซียที่มีอิทธิพลในประเทศลง และในคริสต์ศตวรรษที่ ๕ อาร์เมเนียก็จัดตั้งโบสถ์คริสต์ศาสนาขึ้นได้ เมื่ออาร์เมเนียถูกผนวกเข้ากับจักรวรรดิไบแซนไทน์ งานศิลปะและสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับคริสต์ศาสนาก็พัฒนาเจริญมากขึ้นจนแบบสถาปัตยกรรมโบสถ์ของอาร์เมเนียที่มีลักษณะเป็นหลังคาโดมและมีกำแพงล้อมรอบ ๔ ด้านเป็นแบบสถาปัตยกรรมที่นิยมกันทั่วไป

ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ อาร์เมเนียตกอยู่ใต้การปกครองของพวกเติร์กและพลเมืองจำนวนไม่น้อยถูกบีบบังคับให้นับถือศาสนาอิสลาม ทั้งพลเมืองที่นับถือคริสต์ศาสนาก็ถูกกดขี่กีดกันแกล้งจนชาวอาร์เมเนียจำนวนมากต่างลี้ภัยไปตั้งรกรากกระจัดกระจายทั่วไปในทวีปเอเชียและแอฟริกา ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕-๑๖ จักรวรรดิออตโตมัน (Ottoman Empire)\* หรือตุรกีกับเปอร์เซียต่างแย่งชิงและผลัดเปลี่ยนกันเข้าปกครองอาร์เมเนียจนดินแดนของประเทศถูกแบ่งแยกเป็น ๒ ส่วนอย่างถาวรในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ คืออาร์เมเนียตะวันตกซึ่งครอบคลุมเนื้อที่ส่วนใหญ่ของประเทศตกอยู่ใต้การปกครองของจักรวรรดิออตโตมันกับอาร์เมเนียตะวันออกซึ่งตกอยู่ใต้การปกครองของจักรวรรดิเปอร์เซีย ทั้งอาร์เมเนียตะวันตกและอาร์เมเนียตะวันออกต่อมาได้กลายเป็นเส้นทางการค้าสำคัญระหว่างดินแดนทางตะวันออกกับยุโรป

## Armenia, Republic of

ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ เมื่อจักรวรรดิรัสเซียขยายอำนาจและอิทธิพลเข้ามาในดินแดนแถบคอเคซัสจนสามารถยึดครองอาร์เมเนียตะวันออกจากอิหร่านได้ใน ค.ศ. ๑๘๒๓ ชาวอาร์เมเนียซึ่งอยู่ใต้การปกครองของตุรกีก็เริ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อจะแยกตัวเป็นเอกราช และขอความช่วยเหลือจากรัสเซีย เมื่อเกิดสงครามรัสเซีย-ตุรกี (Russo-Turkish War) ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๗๗-๑๘๗๘ ชาวอาร์เมเนียถือเป็นโอกาสก่อกบฏต่อตุรกีและสนับสนุนรัสเซีย การเคลื่อนไหวดังกล่าวมีผลให้รัสเซียในขณะที่ยุติการรบกับตุรกีในการทำสนธิสัญญาซานสเตฟาโน (Treaty of San Stefano)\* เรียกร้องให้ตุรกีผ่อนปรนความเข้มงวดในการปกครองชนชาติกลุ่มน้อยต่างๆ และให้ปฏิรูปการปกครองภายในประเทศ รวมทั้งให้การค้าประกันด้านความมั่นคงปลอดภัยแก่พวกเคิร์ดและอาร์เมเนียด้วย หากตุรกีไม่ปฏิบัติตาม รัสเซียก็จะเข้ายึดครองดินแดนส่วนที่เป็นเตอร์กิชอาร์เมเนีย (Turkish Armenia) หรืออาร์เมเนียตะวันออก อย่างไรก็ตาม ในการประชุมใหญ่แห่งเบอร์ลิน (Congress of Berlin)\* ค.ศ. ๑๘๗๘ รัสเซียซึ่งได้ครอบครองดินแดนของตุรกีในเอเชียและคาบสมุทรบอลข่าน ยอมโอนอ่อนที่จะไม่เข้มงวดกับตุรกีในประเด็นการปกครองชนชาติกลุ่มน้อยภายในประเทศ การผ่อนปรนดังกล่าวจึงเปิดโอกาสให้รัฐบาลตุรกีดำเนินการปฏิรูปทางการเมืองอย่างแข็งขัน เมื่อชาวอาร์เมเนียก่อการเคลื่อนไหวเพื่อเอกราช และเรียกร้องให้มีการปฏิรูปมากขึ้น ตุรกีจึงใช้เงื่อนไขความวุ่นวายทางการเมืองที่เกิดขึ้นปราบปรามอาร์เมเนียอย่างรุนแรงโดยเฉพาะระหว่าง ค.ศ. ๑๘๙๔-๑๘๙๖ นอกจากนี้ รัสเซียซึ่งปกครองดินแดนอาร์เมเนียตะวันออกก็เริ่มใช้นโยบายการเปลี่ยนทุกอย่างให้เป็นแบบรัสเซีย (Russification) ใน ค.ศ. ๑๙๐๓

ใน ค.ศ. ๑๙๐๗ ปัญญาชนอาร์เมเนียพยายามก่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อแยกตัวจากตุรกีอีกครั้งหนึ่ง มีการจัดตั้งพรรคการเมืองที่มีชื่อว่าดาซนักชุตือม

## Armenia, Republic of

(Dashnaktsutium) ดำเนินการปลุกจิตสำนึกความรักชาติให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน แต่การเคลื่อนไหวทางการเมืองดังกล่าวยังมีอิทธิพลทางความคิดในสังคมไม่มากนัก ใน ค.ศ. ๑๙๐๙ รัฐบาลตุรกีโดยการนำของกลุ่มการเมืองที่เรียกว่าพวกเติร์กหนุ่ม (Young Turks) ดำเนินการต่อต้านการเคลื่อนไหวทางการเมืองของอาร์เมเนียด้วยการปราบปรามและเข่นฆ่าอย่างทารุณ ประมาณว่ามีชาวอาร์เมเนียเสียชีวิตกว่า ๓๐,๐๐๐ คน การปราบปรามดังกล่าวมีผลให้ปัญหาว่าด้วยสภาพของอาร์เมเนีย (Armenian Question) กลายเป็นประเด็นทางการเมืองระหว่างประเทศในเวลาต่อมา

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๑ (First World War)\* เกิดขึ้นในเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๑๔ ตุรกีซึ่งหวาดระแวงว่าชาวอาร์เมเนียในประเทศจะก่อการเคลื่อนไหวสนับสนุนรัสเซียที่บุกโจมตีตุรกีทางพรมแดนด้านตะวันออกจึงใช้นโยบายเนรเทศและกวาดล้างชาวอาร์เมเนีย นโยบายดังกล่าวซึ่งเริ่มขึ้นในต้น ค.ศ. ๑๙๑๕-๑๙๑๗ มีจุดมุ่งหมายจะกำจัดชาวอาร์เมเนียให้สิ้นเผ่าพันธุ์ รัฐบาลกำจัดกลุ่มปัญญาชนก่อน จากนั้นก็เนรเทศพลเมืองอาร์เมเนียจำนวน เกือบ ๒ ล้านคนไปยังค่ายกักกันทางตอนเหนือของซีเรียและเมโสโปเตเมีย ในขณะเดียวกันก็ส่งกองทัพตามไปสังหารผู้อพยพระหว่างการเดินทาง ประมาณว่ามีชาวอาร์เมเนียจำนวนกว่า ๑.๕ ล้านคนเสียชีวิต และมีจำนวนเพียงแสนกว่าคนเท่านั้นที่สามารถหนีรอดไปรัสเซีย อียิปต์ เลบานอน ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกาได้ดินแดนส่วนที่เป็นอาร์เมเนียตะวันตกจึงมีชาวอาร์เมเนียหลงเหลืออยู่ไม่มากนัก นโยบายกวาดล้างดังกล่าวของตุรกีจึงนับว่าเป็นการกวาดล้างเผ่าพันธุ์ครั้งแรกในประวัติศาสตร์คริสต์ศตวรรษที่ ๒๐

ใน ค.ศ. ๑๙๑๖ รัสเซียสามารถยึดครองอาร์เมเนียตะวันตกของตุรกีได้ แต่ความผันผวนของสถานการณ์สงครามและการปฏิวัติเดือนตุลาคม (October Revolution)\* ค.ศ. ๑๙๑๗ ในรัสเซีย ทำให้รัสเซียโดยการนำของพรรคบอลเชวิค (Bolsheviks)\* ต้องยอมลงนามในสนธิสัญญาเบรสต์-ลิตอฟสค์ (Treaty of Brest-Litovsk)\* กับมหาอำนาจกลาง (Central Powers)\* เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๑๘ ตามสนธิสัญญานี้

## Armenia, Republic of

รัสเซียต้องคืนดินแดนส่วนที่เป็นทั้งอาร์เมเนียตะวันตกและอาร์เมเนียตะวันออกให้แก่ตุรกี ชาวอาร์เมเนียจำนวนไม่น้อยต่างต่อต้านสนธิสัญญาฉบับดังกล่าวและดำเนินการสู้รบกับตุรกีต่อไป ต่อมา อาร์เมเนีย อาเซอร์ไบจาน และจอร์เจียก็รวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มสาธารณรัฐทรานส์คอเคเชียเมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน ค.ศ. ๑๙๑๘ แต่ภายในเวลาอันสั้นแต่ละสาธารณรัฐก็ประกาศแยกตัวเป็นอิสระเนื่องจากปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองภายใน อาร์เมเนียซึ่งเป็นสาธารณรัฐที่อ่อนแอที่สุดประกาศเป็นเอกราชเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๑๘ และในเดือนมิถุนายนต่อมาก็ถูกมหาอำนาจบังคับให้ลงนามในสนธิสัญญาบาตุม (Treaty of Batum) กับตุรกีโดยอาร์เมเนียต้องยอมรับเส้นพรมแดนของประเทศก่อน ค.ศ. ๑๘๗๘ ในบริเวณลุ่มแม่น้ำอาร์ปา (Arpa) และแม่น้ำอาราส (Aras) ระหว่างตุรกีกับรัสเซีย

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ ลึกลับที่สุดลง ตุรกีซึ่งเป็นฝ่ายแพ้สงครามต้องยอมลงนามใน**สนธิสัญญาแซฟวร์ (Treaty of Sèvres)\*** ในต้นเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๒๐ กับประเทศสัมพันธมิตร ตามสนธิสัญญาดังกล่าวตุรกีสูญเสียดินแดนส่วนใหญ่ให้แก่ประเทศสัมพันธมิตรและต้องยอมรับความเป็นเอกราชของอาร์เมเนีย อย่างไรก็ตามเมื่อ**มุสตาฟา เคมาล อะตาเติร์ก (Mustapha Kemal Atatürk)\*** ผู้นำคนใหม่ของตุรกีซึ่งยึดอำนาจจากรัฐบาลของสุลต่านได้ขอเจรจาต่อรองกับฝ่ายสัมพันธมิตรใหม่ เพื่อทำสนธิสัญญาฉบับใหม่แทนสนธิสัญญาแซฟวร์ ในระหว่างการเจรจาขอทำสนธิสัญญาฉบับใหม่ ซึ่งต่อมาคือ**สนธิสัญญาโลซาน (Treaty of Lausanne 1923)\*** ตุรกีฉวยโอกาสคุกคามอาร์เมเนียอีกครั้งหนึ่ง รัฐบาลผสมของอาร์เมเนียโดยการนำของพรรคการเมืองฝ่ายซ้ายจึงขอให้สหภาพโซเวียตช่วยเหลือ รัฐบาลโซเวียตได้ส่งกองทหารแดงบุกโจมตีตุรกีทางด้านตะวันออกและต่อมาประกาศรวมอาร์เมเนียเข้ากับสหภาพโซเวียตและจัดตั้งเป็นสาธารณรัฐโซเวียตอาร์เมเนีย (Soviet Republic of Armenia) เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๒๐ อีก ๑ เดือนต่อมา ตุรกีกับสาธารณรัฐโซเวียตอาร์เมเนียก็ลงนามใน**สนธิสัญญาอะเลคซันโดรปอล (Treaty of Aleksandropol)** เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๒๐ โดยทั้ง ๒ ฝ่ายต่างยอมรับเส้นพรมแดนและดินแดนในความครอบครองของกันและกัน

## Armenia, Republic of

ในต้น ค.ศ. ๑๙๒๒ อาร์เมเนีย จอร์เจีย และอาเซอร์ไบจานรวมกันจัดตั้งเป็นสหพันธ์สาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตทรานส์คอเคเชีย ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคมก็เข้าร่วมอยู่ในเครือสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต ในการรวมครั้งนี้ นากชีเชวาน (Nakhichevan) ดินแดนในเขตปกครองของอาร์เมเนียที่นับถือศาสนาอิสลาม แต่ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวคริสต์อาร์เมเนียได้ถูกโอนเข้าร่วมกับสาธารณรัฐโซเวียตอาเซอร์ไบจานและเปลี่ยนชื่อเป็นนากอร์โน-คาราบัค (Nagorno-Karabakh) ต่อมาเมื่อสหภาพโซเวียตประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือที่เรียกกันทั่วไปว่ารัฐธรรมนูญฉบับสตาลินใน ค.ศ. ๑๙๓๖ รัฐธรรมนูญดังกล่าวได้ยุบเลิกสหพันธ์สาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตทรานส์คอเคเชียลง อาร์เมเนียจึงมีสถานะเป็นสหภาพสาธารณรัฐอิสระในเครือสหภาพโซเวียต

ตลอดช่วงเวลากว่า ๕๐ ปีที่อยู่กับสหภาพโซเวียต อาร์เมเนียได้เปลี่ยนสภาพจากประเทศที่ล้าหลังและยากจนทั้งมีจำนวนประชากรจำนวนน้อยมาเป็นประเทศที่มีเสถียรภาพทางการเมือง มีความเจริญก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม อัตราการว่างงานลดลง ประชากรสามารถอ่านออกเขียนได้และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แม้รัฐบาลโซเวียตจะใช้นโยบายการเปลี่ยนทุกอย่างให้เป็นแบบโซเวียต (Sovietization) และบังคับใช้นโยบายการรวมอำนาจในระบบการผลิตแบบนารวม (collectivization) แต่การต่อต้านของชาวอาร์เมเนียก็ไม่รุนแรงเหมือนกับในสาธารณรัฐโซเวียตอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม เมื่อ**โจเซฟ สตาลิน (Joseph Stalin)\*** เริ่มนโยบายการกวาดล้างครั้งใหญ่ (Great Purges) ในทศวรรษที่ ๑๙๓๐ ชาวอาร์เมเนียโดยเฉพะากลุ่มปัญญาชนก็ถูกกำจัดเป็นจำนวนกว่า ๑๐,๐๐๐ คน

ในระหว่าง**สงครามโลกครั้งที่ ๒ (Second World War)\*** อาร์เมเนียซึ่งไม่ถูกกองทัพนาซีเข้ายึดครองมีบทบาทสำคัญในการผลิตเสบียงอาหารเพื่อหนุนช่วยสหภาพโซเวียตและสหภาพอาร์เมเนียกว่า ๖๐,๐๐๐คน เข้าร่วมทำสงครามหลังสงครามโลกสิ้นสุดลงรัฐบาลโซเวียตจึงส่งเสริมให้มีการพัฒนาเขตอุตสาหกรรมและขยายเส้นทางการคมนาคมขนส่งเพื่อเร่งพัฒนาประเทศให้ก้าวสู่



## Armenia, Republic of

ความทันสมัยเร็วขึ้น ขณะเดียวกันก็ผ่อนปรนความเข้มงวดทางการปกครองและดำเนินนโยบายรณรงค์เรียกร้องให้ชาวอาร์เมเนียในต่างแดนกลับมาช่วยพัฒนาสร้างชาตินโยบายดังกล่าวมีส่วนทำให้ชาวอาร์เมเนียที่กระจัดกระจายนอกประเทศอพยพกลับประเทศเป็นจำนวนมากและพลเมืองก็เพิ่มจำนวนมากขึ้นภายในช่วงเวลาอันสั้น ในทศวรรษ ๑๙๓๐ จำนวนพลเมืองมีไม่ถึง ๒ ล้านคน แต่ในทศวรรษ ๑๙๗๐ มีจำนวนเกือบ ๓.๕ ล้านคน และจำนวนเกือบครึ่งมีอายุเฉลี่ยระหว่าง ๒๐-๒๕ ปี

ใน ค.ศ. ๑๙๖๕ ปัญญาชนอาร์เมเนียได้ก่อการเคลื่อนไหวทางสังคมครั้งใหญ่ด้วยการจัดชุมนุมเดินขบวนที่กรุงเยเรวานเรียกร้องให้รัฐบาลจัดงานรำลึกวาระครบรอบ ๕๐ ปีของการล้างเผ่าพันธุ์ชาวอาร์เมเนีย และให้จัดสร้างอนุสรณ์สถานสำหรับพลเมืองที่สูญเสียชีวิตในครั้งนั้น การชุมนุมครั้งนี้ได้กระตุ้นความรู้สึกรักชาติให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนและนำไปสู่การรวมตัวเป็นขบวนการชาตินิยมต่อต้านสหภาพโซเวียตและนโยบายการเปลี่ยนทุกอย่างให้เป็นแบบโซเวียตในเวลาต่อมา รัฐบาลเห็นชอบกับการจัดสร้างอนุสาวรีย์เพื่อรำลึกเหตุการณ์เหี้ยมโหดทางประวัติศาสตร์ครั้งนั้นและให้มีการจัดงานฉลองอย่างเป็นทางการด้วยนโยบายดังกล่าวมีส่วนทำให้ปัญญาชนในเวลาต่อมาเคลื่อนไหวปลุกจิตสำนึกความรักชาติในหมู่ประชาชนด้วยการเรียกร้องให้ลดความสำคัญของภาษารัสเซียในสังคมลง แม้ภาษาอาร์เมเนียจะเป็นภาษาราชการ แต่ในการประกอบอาชีพต่าง ๆ การรู้ภาษารัสเซียจะเป็นเงื่อนไขสำคัญของ การมีโอกาสได้งานทำ ชาวอาร์เมเนียจึงจำต้องส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนหรือสถาบันที่มีการสอนภาษารัสเซีย ดังนั้น เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์อาร์เมเนียเสนอให้ยกเลิกภาษาอาร์เมเนียเป็นภาษาราชการโดยให้ใช้ภาษารัสเซียแทน ปัญญาชนจึงชุมนุมต่อต้านและเคลื่อนไหวครั้งใหญ่ใน ค.ศ. ๑๙๗๘ จนรัฐบาลต้องล้มเลิกแนวความคิดดังกล่าวลง

<sup>๑</sup> นากอร์โน-คาราบาซ เป็นเขตปกครองตนเอง (Autonomous Region) ในสาธารณรัฐอาเซอร์ไบจาน มีเนื้อที่ ๔,๔๐๐ ตารางกิโลเมตร ประชากรร้อยละ ๗๖ เป็นชาวอาร์เมเนียและที่เหลือเป็นชาวอาเซอร์ไบจาน เป็นดินแดนที่รวมอยู่กับอาร์เมเนียมาก่อน และอยู่ใต้การปกครองของจักรวรรดิออตโตมันตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ ใน ค.ศ. ๑๘๑๓ นากอร์โน-คาราบาซถูกรวมเข้ากับรัสเซียและต่อมาในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๒๓ รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตมีมติให้รวมเข้ากับอาเซอร์ไบจาน การเคลื่อนไหวเรียกร้องให้รวมนากอร์โน-คาราบาซเข้ากับอาร์เมเนียเกิดขึ้นมาเป็นระยะ ๆ นับแต่ต้น ค.ศ. ๑๙๕๐ และรุนแรงมากขึ้นเมื่อประธานาธิบดีกอร์บาชอฟเริ่มใช้นโยบายเปิด-ปรับใน ค.ศ. ๑๙๘๕ จนกลายเป็นปัญหาสำคัญทางการเมืองระหว่างประเทศ

## Armenia, Republic of

ใน ค.ศ. ๑๙๘๕ เมื่อประธานาธิบดีมีฮาอิล กอร์บาชอฟ (Mikhail Gorbachev)\* ผู้นำสหภาพโซเวียตเริ่มนโยบายเปิด-ปรับ (Glasnost-Perestroika) เพื่อปฏิรูปประเทศให้เป็นประชาธิปไตยทุก ๆ ด้าน ปัญญาชนอาร์เมเนียได้ใช้เงื่อนไขทางการเมืองที่ผ่อนคลายเป็นจุดตั้งกล่าวเคลื่อนไหวเรียกร้องให้พรรคคอมมิวนิสต์อาร์เมเนียปฏิรูปกลไกการบริหารของพรรคโดยเฉพาะการกำจัดปัญหาเรื่องสินบนและการฉ้อราษฎร์บังหลวงในหมู่ผู้นำพรรคระดับสูงและเรียกร้องให้แก้ไขปัญหามลพิษและนิเวศวิทยา อย่างไรก็ตาม ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๘๗ ถึงต้น ค.ศ. ๑๙๘๘ หัวข้อหลักของการสนทนาและการจับกลุ่มชุมนุมของประชาชนทางสังคม ซึ่งต่อมาพัฒนาเป็นขบวนการชาตินิยมคือการเรียกร้องให้สาธารณรัฐอาเซอร์ไบจานคืนดินแดนนากอร์โน-คาราบาซ<sup>๑</sup> แก่อาร์เมเนีย ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๘๘ ประชาชนเกือบ ๑ ล้านคนชุมนุมใหญ่ที่กรุงเยเรวานสนับสนุนข้อเรียกร้องให้นากอร์โน-คาราบาซรวมกับอาร์เมเนีย รัฐบาลโซเวียตส่งกองทหารมาควบคุมสถานการณ์ในกรุงเยเรวานและในนากอร์โน-คาราบาซซึ่งเริ่มมีการต่อสู้กันบริเวณพรมแดน ความวุ่นวายทางสังคมที่ก่อตัวขึ้นดังกล่าวมีผลให้ชาวอาเซอร์ไบจานจำนวนไม่น้อยเริ่มอพยพหนีออกจากนากอร์โน-คาราบาซ ในช่วงเวลาไล่เลี่ยกันก็มีข่าวลือว่าชาวอาร์เมเนียปฏิบัติต่อผู้อพยพอย่างเลวร้ายซึ่งนำไปสู่การจลาจลต่อต้านชาวอาร์เมเนียที่เมืองซุมกาตี (Sumgati) ในอาเซอร์ไบจานในปลายเดือนกุมภาพันธ์ และมีชาวอาร์เมเนียเสียชีวิต ๒๖ คน เหตุการณ์ดังกล่าวสร้างความโกรธแค้นอย่างมากให้แก่ชาวอาร์เมเนีย และเมื่อคณะผู้บริหารสูงสุดของรัฐสภาโซเวียตแห่งสหภาพโซเวียต (Presidium of the USSR's Supreme Soviet) มีมติไม่ให้นากอร์โน-คาราบาซรวมกับอาร์เมเนีย การต่อต้านสหภาพโซเวียตก็ขยายตัวอย่างกว้างขวางและการต่อสู้ปะทะกันระหว่างชาวอาร์เมเนียกับชาวอาเซอร์ไบจานก็รุนแรงมากขึ้นและเกิดต่อเนื่องระหว่าง ค.ศ. ๑๙๘๙-๑๙๙๐

## Armenia, Republic of

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างอาร์เมเนียกับอาเซอร์ไบจานยุติลงชั่วคราวเมื่อเกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในอาร์เมเนียบริเวณพื้นที่ใกล้พรมแดนตุรกีเมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๘๘ ประมาณว่าพลเมืองกว่า ๒๕,๐๐๐ คนเสียชีวิตและจำนวนกว่า ๕๐๐,๐๐๐ คนไร้ที่อยู่อาศัย หมู่บ้านและเมืองใกล้เคียงและโดยเฉพาะเมืองอุตสาหกรรมเลนินอาคาน (Leninakan) พังพินาศเกือบจะสิ้นเชิง สงครามแย่งชิงดินแดนและแผ่นดินไหวได้ทำให้เศรษฐกิจของประเทศเสื่อมทรุดอย่างมาก แม้สหภาพโซเวียตพยายามจะช่วยเหลือแต่ประธานาธิบดีกอริบาชอฟก็เผชิญกับปัญหาการเมืองภายในพรรค ความช่วยเหลือจึงทำได้ไม่มากนักและมีผลให้ชาวอาร์เมเนียขุ่นเคืองและต่อต้านสหภาพโซเวียตมากขึ้นเมื่ออาเซอร์ไบจานและตุรกีดำเนินนโยบายปิดกั้นทางเศรษฐกิจและตัดเส้นทางคมนาคมเพื่อขัดขวางไม่ให้การช่วยเหลือจากประเทศภายนอกมาถึงอาร์เมเนียได้สะดวก กระแสการต่อต้านอาเซอร์ไบจานก็ทวีความรุนแรงมากขึ้นและสงครามแย่งชิงนากอร์โน-คาราบาห์ได้เริ่มขึ้นอีกครั้งหนึ่งในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๘๙ รัฐสภาโซเวียตสูงสุดแห่งอาร์เมเนียประกาศผนวกนากอร์โน-คาราบาห์รวมเข้ากับอาร์เมเนีย แต่สหภาพโซเวียตมีมติคัดค้านเพราะถือว่าการดำเนินการที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ รัฐสภาโซเวียตแห่งอาร์เมเนียตอบโต้ด้วยการใช้สิทธิยับยั้ง (veto) กฎหมายทุกอย่างที่ออกมาจากรัฐบาลกลาง ต่อมา ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๙๐ อาร์เมเนียก็ประกาศอำนาจอธิปไตยและสิทธิในการจัดตั้งกองกำลังทหารเพื่อปกป้องประเทศและเปลี่ยนชื่อประเทศเป็นสาธารณรัฐอาร์เมเนียและให้เปลี่ยนธงประจำชาติใหม่ที่แสดงสัญลักษณ์แห่งความเป็นเอกราชรวมทั้งเริ่มสถาปนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองกับองค์กรชาวอาร์เมเนียในต่างแดน

ในกลางเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๙๑ อาร์เมเนีย จอร์เจีย มอลเดเวีย (Moldavia) ลัตเวีย (Latvia) ลิทัวเนีย (Lithuania) และเอสโตเนีย (Estonia) ประกาศแยกตัวออกจากสหภาพโซเวียตและปฏิเสธที่จะลงนามรับรองสนธิสัญญาใหม่แห่งสหภาพ (new treaty of union) ของประธานาธิบดีกอริบาชอฟที่จะปรับโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพโซเวียตกับกลุ่มประเทศเครือสาธารณรัฐโซเวียตเพื่อป้องกันการแยกตัวออก ต่อมา เมื่อเกิดเหตุการณ์การก่อรัฐประหารล้มอำนาจประธานาธิบดีกอริบาชอฟใน

## Armenia, Republic of

สหภาพโซเวียตเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๙๑ อาร์เมเนียจึงเห็นเป็นโอกาสประกาศความเป็นเอกราชในปลายเดือนสิงหาคมและจัดให้มีการลงประชามติเพื่อรับรองการประกาศเป็นเอกราชในวันที่ ๒๑ กันยายน ประชาชนร้อยละ ๙๙.๓ สนับสนุนการแยกตัวเป็นเอกราช ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๙๑ เลวอน เทียร์เปโตรเซียน (Levon Ter-Petrosyan) ผู้นำขบวนการชาตินิยมรวมอาร์เมเนียหรือพีเอเอ็นเอ็ม (Pan-Armenia National Movement - PANM) ได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีคนแรกของสาธารณรัฐอาร์เมเนีย ต่อมาอาร์เมเนียและสาธารณรัฐโซเวียตอีก ๑๐ สาธารณรัฐได้ร่วมลงนามในคำประกาศอัลมา-อาตา (Alma-Ata Declaration) เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๙๑ จัดตั้งเครือรัฐเอกราชขึ้นซึ่งมีผลทำให้สหภาพโซเวียตสลายตัวลงทันที ในต้น ค.ศ. ๑๙๙๒ อาร์เมเนียก็เข้าเป็นสมาชิกของการประชุมเพื่อความมั่นคงและความร่วมมือกันในยุโรปหรือซีเอสซีอี (Conference on Security and Cooperation in Europe - CSCE)\* และองค์การสหประชาชาติ (United Nations)\* ต่อมาในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๙๔ อาร์เมเนียเข้าเป็นสมาชิกองค์การนาโตในฐานะภาคีเพื่อสันติภาพ (Nato-Partnership for Peace) และเป็นสมาชิกองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ ของยุโรปด้วย

ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๙๑-๑๙๙๓ ปัญหาความขัดแย้งในดินแดนนากอร์โน-คาราบาห์ยังคงดำเนินต่อไปและไม่สามารถหาข้อยุติได้ ขณะเดียวกันจอร์เจียก็หนุนช่วยอาเซอร์ไบจานด้วยการใช้มาตรการปิดกั้นทางเศรษฐกิจกับอาร์เมเนีย ความวุ่นวายทางการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องดังกล่าวทำให้มีผู้อพยพออกจากนากอร์โน-คาราบาห์และอาเซอร์ไบจานจำนวนมาก และผู้อพยพเหล่านี้ต่างมารวมตัวกันอยู่ที่กรุงเยเรวาน จำนวนประชากรในกรุงเยเรวานจึงเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า และนำไปสู่การจับกลุ่มชุมนุมต่อต้านรัฐบาล และความขัดแย้งในหมู่ประชาชนด้วยตนเองไม่ขาดระยะ อากาศที่วิปริตของฤดูหนาว ค.ศ. ๑๙๙๓-๑๙๙๔ ซึ่งทำให้อาหารและเชื้อเพลิงขาดแคลนก็ยิ่งทำให้ความไม่พอใจของประชาชนเพิ่มมากขึ้น ฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลจึงก่อการเคลื่อนไหวเรียกร้องให้รัฐบาลลาออก แต่รัฐบาลก็สามารถควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ ต่อมา ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๙๔ รัฐบาลอาร์เมเนียโดยการสนับสนุนของ

## Armistice

สหพันธรัฐรัสเซีย และซีเอสซีไอได้เปิดการเจรจากับอาเซอร์ไบจานเพื่อยุติการต่อสู้เกี่ยวกับนากอร์โน-คาราบาห์ลงชั่วคราว ผู้แทนของทั้ง ๒ ฝ่ายรวมทั้งผู้แทนของนากอร์โน-คาราบาห์ต่างยอมสงบศึกและแลกเปลี่ยนนักโทษการเมืองและเชลยสงครามระหว่างกันและกำหนดการเจรจากันต่อไปเพื่อจะหาทางยุติปัญหาการเมืองที่เกิดขึ้น

ใน ค.ศ. ๑๙๓๕ อาร์เมเนียจัดให้มีการลงประชามติรับรองรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ซึ่งแบ่งประเทศออกเป็น ๑๐ เขตการปกครอง และให้อำนาจบริหารสูงสุดแก่ประธานาธิบดีรวมทั้งการกำหนดสมาชิกสภาแห่งชาติเพียง ๑๓๑ คน (จากเดิม ๑๕๐ คน) ประชาชนร้อยละ ๖๘ สนับสนุนรัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. ๑๙๓๕ และเลออน เตียร์-เปโตรเซียนได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีของประเทศอีกครั้ง ปัญหาสำคัญที่เขาเร่งดำเนินนโยบายคือการแก้ไขสถานะเงินเพื่อและวิกฤตการณ์เสื่อมทรุดทางเศรษฐกิจที่เรื้อรังมาเป็นเวลานาน และการหาทางยุติปัญหาการเมืองเกี่ยวกับนากอร์โน-คาราบาห์รวมทั้งการปรับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านให้ดีขึ้น.

(สัณชัย สุวังบุตร)

---

## Armistice : การสงบศึก

---

การสงบศึก เป็นการยุติการรบเพื่อเปิดการเจรจาทำสนธิสัญญาสันติภาพระหว่างประเทศคู่สงคราม

คำว่า การสงบศึก เป็นคำที่นำมาใช้ในสนธิสัญญาสงบศึกในสงครามโลกครั้งที่ ๑ (First World War)\* โดยผู้แทนของประเทศเยอรมนีและผู้แทนของประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรลงนามกันในรถไฟคันหนึ่งที่เมืองกงเปียง (Compiègne) ซึ่งอยู่ห่างจากกรุงปารีสไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ ๘๐ กิโลเมตร การลงนามในสนธิสัญญาสงบศึกดังกล่าวทำเมื่อวันที่ ๕.๑๒ นาฬิกาของวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๑๘ แต่มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๑.๐๐ นาฬิกาของวันที่ ๑๑ ของเดือนที่ ๑๑ แห่งคริสต์ศักราช

## Armistice

๑๙๑๘ (The eleventh hour of the eleventh day of the eleventh month)

ก่อนหน้านั้น ประเทศที่เป็นพันธมิตรของเยอรมนีได้ลงนามในสนธิสัญญาสงบศึกมาก่อนแล้ว เช่น ผู้แทนของประเทศบัลแกเรียลงนามในสนธิสัญญาสงบศึกที่เมืองซาโลนิกา (Salonika) เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ค.ศ. ๑๙๑๘ ผู้แทนของจักรวรรดิออตโตมัน (Ottoman Empire)\* ลงนามที่เมืองมูดรอส (Mudros) เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๑๘ และผู้แทนของจักรวรรดิออสเตรีย-ฮังการี (Austro-Hungarian Empire)\* ลงนามที่เมืองปาต้าว (Padua) เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๑๘

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ (Second World War)\* ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๓๙-๑๙๔๕ ได้มีการทำสนธิสัญญาสงบศึกหลายครั้งเช่นเดียวกับในสงครามโลกครั้งที่ ๑ คือ เมื่อฝรั่งเศสยอมแพ้แก่เยอรมนีเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๐ อ돌ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler)\* ได้เรียกร้องให้ผู้แทนฝรั่งเศสลงนามในสนธิสัญญาสงบศึกกับเยอรมนีบนรถไฟคันเดียวกันและที่บริเวณเดียวกันกับที่ได้ใช้ในการลงนามในสนธิสัญญาสงบศึกเมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๑๘

สนธิสัญญาสงบศึกระหว่างผู้แทน พระเจ้าวิกเตอร์ เอ็มมานูเอลที่ ๓ (Victor Emmanuel III)\* แห่งอิตาลี ซึ่งพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ ๒ กับผู้แทนประเทศพันธมิตร ได้ทำเมื่อวันที่ ๓ กันยายน ค.ศ. ๑๙๔๓ แล้วประกาศเป็นทางการเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ปีเดียวกันนั้น โรมานีและฟินแลนด์ทำสนธิสัญญาสงบศึกกับรัสเซียในเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๔๔

พลเรือเอก มิคโลช ฮอร์ตี เด นอจบันยา (Miklos Horthy de Nagybánya)\* ผู้สำเร็จราชการฮังการีพยายามที่จะทำสนธิสัญญาสงบศึกกับรัสเซีย เมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๔ แต่ถูกฝ่ายเยอรมนีขัดขวางไว้ ในที่สุด รัฐบาลเฉพาะกาลของฮังการีได้ลงนามในสนธิสัญญาสงบศึกกับรัสเซียเมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ค.ศ. ๑๙๔๕

ในตอนปลายสงครามโลกครั้งที่ ๒ ไม่มีการทำสนธิสัญญาสงบศึกเป็นทางการระหว่างประเทศพันธมิตรกับ

## ASEM I

เยอรมนีและญี่ปุ่น แม้ทัพประจำแนวรบต่าง ๆ ของประเทศทั้งสองที่แพ้สงครามนี้ยอมยุติการรบเอง ส่วนสงครามเกาหลี ค.ศ. ๑๙๕๐-๑๙๕๓ ยุติลงด้วยสนธิสัญญาสงบศึก ซึ่งลงนามกันที่ตำบลปันมุนจอม (Panmunjom) เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๕๓.

(รอง ศยามานนท์)

## ASEM I; The First of Asia-Europe Meeting (1996) : อาเซมครั้งที่ ๑, การประชุมเอเชีย-ยุโรปครั้งที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๓๙)

อาเซมหรือการประชุมเอเชีย-ยุโรปครั้งที่ ๑ เป็นการประชุมสุดยอดในระดับพหุภาคีของกลุ่มผู้นำหรือผู้แทนจากทวีปยุโรปและทวีปเอเชีย จัดขึ้นเป็นครั้งแรกที่กรุงเทamahนคร ราชอาณาจักรไทย ระหว่างวันที่ ๑-๒ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๙๖ มีผู้นำหรือผู้แทนจากประเทศต่าง ๆ ทั้ง ๒ ภูมิภาคเข้าร่วมประชุม ๒๕ ประเทศ รวมทั้งประธานคณะกรรมการยุโรป (President of the European Commission) ซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุดของสหภาพยุโรป (European Union - EU)\* นับเป็นการประชุมครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มประเทศเอเชียกับยุโรป ทั้งยังเป็นก้าวแรกในการแสวงหาและขยายความร่วมมือและการสร้างความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดในด้านต่าง ๆ เพื่อที่เอเชียและยุโรปจะสามารถสร้างความสามัคคีกำหนดทิศทางและกรอบความร่วมมืออย่างเป็นทางการเพื่อเชื่อมโยงภูมิภาคทั้งสองนี้เข้าด้วยกัน

\* ยุโรปมีความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในระดับหนึ่ง โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้เริ่มขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๗๒ เมื่อสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (Association of Southeast Asia Nations - ASEAN) ได้จัดตั้งคณะกรรมการพิเศษเพื่อความร่วมมือของกลุ่มประเทศอาเซียนที่กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม ซึ่งทำให้เกิดการเจรจาทางการเมืองและความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับประชาคมยุโรป (European Community - EC)\* ต่อมาใน ค.ศ. ๑๙๗๔ ประชาคมยุโรปได้เสนอความร่วมมือทางการพาณิชย์และการขยายสิทธิพิเศษทางการค้าหรือจีเอสพีแก่อาเซียนใน ค.ศ. ๑๙๘๐ ทั้ง ๒ ฝ่ายได้ลงนามในข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือระหว่างกันซึ่งมีผลให้ความสัมพันธ์ทางการค้าขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเมื่อประชาคมยุโรปได้เริ่มรวมตัวกันเป็นสหภาพยุโรปในต้นทศวรรษ ๑๙๙๐ โดยสมาชิกสหภาพยุโรปได้ส่งสินค้ามายังอาเซียนเป็นปริมาณมากกว่าส่งไปยังประเทศญี่ปุ่น หรือทวีปอเมริกาและทวีปอเมริกาใต้

## ASEM I

แม้ประเทศในเอเชียและยุโรปต่างมีความสัมพันธ์กันเป็นระยะเวลายาวนาน แต่ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาคทั้งสองนี้ก็ไม่ค่อยจะดำเนินไปอย่างราบรื่นมากนัก โดยเฉพาะในยุคอาณานิคมที่ดินแดนในเอเชียเกือบทั้งหมดต้องตกอยู่ในอิทธิพลหรือถูกนานาประเทศยุโรปเข้ายึดครองเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ (Second World War)\* ลึกลับสุดและกลุ่มประเทศอาณานิคมในเอเชียได้รับอิสรภาพ ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจระหว่างเอเชียกับยุโรปก็ดำเนินไปอย่างมีขอบเขตจำกัด มีการร่วมมือกันในด้าน การลงทุนและการค้าน้อยมาก ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างเอเชียกับอเมริกาเหนือได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเป็นลำดับ เอเชียและอเมริกาเหนือได้ร่วมมือกันในกรอบเวทีการประชุมว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกหรือเอเปก (Asia-Pacific Economic Cooperation - APEC) ส่วนยุโรปกับอเมริกาเหนือก็ผูกพันกันในการประชุมระหว่างสองฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติก และกรอบความสัมพันธ์อื่น ๆ แต่ภูมิภาคเอเชียและยุโรป ซึ่งมีความสัมพันธ์กันเป็นระยะเวลานานนับหลายศตวรรษ กลับไม่มีสายสัมพันธ์ที่เป็นกรอบความร่วมมือด้วยกันเลย<sup>๑</sup> การลงทุนระหว่างสองทวีปยังคงมีปริมาณน้อยมากทั้งที่ ความสัมพันธ์ทางการค้าขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเมื่อประชาคมยุโรปได้เริ่มรวมตัวกันเป็นสหภาพ ที่ทำการค้ากันมีมูลค่าประมาณ ๒๓๐ พันล้านดอลลาร์ สหรัฐต่อปี นอกจากนี้ ต่างยังมีมาตรการกีดกันกันทั้งทางด้านภาษีอากรและมาตรการอื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการลงทุนและการค้าของ ภูมิภาคทั้งสอง

อย่างไรก็ดี นับแต่ต้นทศวรรษ ๑๙๙๐ เป็นต้นมา เมื่อสถานการณ์โลกเริ่มเปลี่ยนแปลงจากการสิ้นสุดของสงครามเย็น (Cold War)\* และการล่มสลายของสหภาพโซเวียต กลุ่มประเทศยุโรปซึ่งได้รวมตัวกันทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองและจัดตั้งเป็นสหภาพยุโรป จึงต้องการสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่กับประเทศเอเชีย ซึ่งจะอยู่บน

## ASEM I

พื้นฐานของความทัดเทียมและเป็นหุ้นส่วนของกันและกันเพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงของประเทศ อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มประเทศยุโรปสามารถขยายตัวเข้าไปสร้างความสมดุลของเครือข่ายความสัมพันธ์กับภูมิภาคเอเชียที่สหรัฐอเมริกา มีบทบาทมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานอีกด้วย โดยยุโรปไม่ต้องการเห็นสหรัฐอเมริกาเข้ามาครอบครองตลาดเอเชียแต่เพียงลำพังอีกต่อไป กลุ่มประเทศยุโรปจึงต้องการจะเพิ่มมูลค่าทางการค้าและการลงทุนในเอเชีย โดยเฉพาะเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีศักยภาพในการเติบโตทางเศรษฐกิจได้อีกมาก

กล่าวกันว่าแนวคิดที่จะให้มีการพบปะเจรจาเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งระหว่างยุโรปกับเอเซียนั้นมีที่มาจากการสนทนาระหว่าง **เฮลมุท โคล (Helmut Kohl)\*** นายกรัฐมนตรีเยอรมันกับโก๊ะ จ๊ก ตง (Goh Chok Tong) นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ขณะที่โคลเดินทางไปเยือนสิงคโปร์ใน ค.ศ. ๑๙๙๔ โดยผู้นำประเทศทั้งสองเห็นพ้องกันว่ายุโรปและเอเชียควรมีความสัมพันธ์ในรูปของความร่วมมือที่ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มประเทศยุโรปกับเอเซียยังมีไม่มากนัก อีกทั้งยังมีข้อจำกัดมากมาย โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ การลงทุน และการค้าที่ยังไม่มีการกำหนดทิศทางและกรอบความร่วมมือที่ชัดเจน

แนวคิดในการสร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงอย่างแข็งแกร่งระหว่างเอเชียกับยุโรปเริ่มเป็นรูปธรรมระหว่างการประชุมสุดยอดเอเปกครั้งที่ ๒ ที่เมืองโบกอร์ (Bogor) ประเทศอินโดนีเซียในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๙๔ ซึ่งนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีของไทยในขณะนั้นได้พบปะหารือกับโก๊ะ จ๊ก ตง นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ ทั้งสองได้พิจารณาข้อเสนอของเวทีการประชุมเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) ซึ่งจัดโดยภาคเอกชนที่สิงคโปร์ในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๙๔ และเห็นพ้องกันว่าควรมีการจัดการประชุมสุดยอดระหว่างผู้นำของเอเชียและยุโรปขึ้น

<sup>๒</sup> แม้สิงคโปร์จะมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานให้จัดประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน แต่ก็ไม่อยู่ในภาวะที่จะเป็นประเทศเจ้าภาพได้ เนื่องจากสิงคโปร์ได้ร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาผลักดันให้เกิดความร่วมมือของกลุ่มเอเปกขึ้นเพื่อที่จะถ่วงดุลภาพทางเศรษฐกิจกับสหภาพยุโรป และสิงคโปร์ก็ยังเป็นที่ตั้งของสำนักงานเลขาธิการเอเปกอีกด้วย หากเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมอาเซียนก็อาจทำให้สิงคโปร์มีบทบาทลดลงในเอเปกและการผลักดันทางเศรษฐกิจกับสหรัฐอเมริกา

## ASEM I

ส่วนสหภาพยุโรปก็ได้แสดงความสนใจต่อภูมิภาคเอเชียอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมเช่นกัน โดยคณะกรรมการการยุโรปแห่งสหภาพยุโรปได้จัดทำเอกสารชื่อว่า “มุ่งสู่ยุทธศาสตร์ใหม่สำหรับเอเชีย” (Towards a New Asia Strategy) ออกเผยแพร่ใน ค.ศ. ๑๙๙๔ เอกสารดังกล่าวนี้มี **สภาแห่งยุโรป (Council of Europe)\*** ให้การรับรอง และถือได้ว่าเป็นการประกาศนโยบายของยุโรปต่อเอเชียเป็นครั้งแรก โดยได้จัดลำดับความสำคัญของเอเชียให้สูงขึ้น ทั้งในด้านการดำเนินความสัมพันธ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนการปรับปรุงการประสานนโยบายทั้งในระดับสหภาพยุโรปและประเทศสมาชิกในการดำเนินนโยบายต่อเอเชีย นอกจากนี้ ยังมีกำหนดลำดับความสำคัญของกิจกรรมต่าง ๆ ของความร่วมมือระหว่างยุโรปกับเอเชีย ซึ่งได้แก่ กิจกรรมที่ส่งเสริมศักยภาพทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยถ่ายทอดเทคโนโลยีจากยุโรป กิจกรรมการเสริมสร้างบรรยากาศการค้าและการลงทุน และกิจกรรมที่นำไปสู่ความเกี่ยวพันทางธุรกิจที่เป็นประโยชน์ต่อยุโรปและเอเชีย

หลังจากนั้น สิงคโปร์ได้ดำเนินการแจ้งแนวคิดในการจัดการประชุมสุดยอดระดับพหุภาคีของผู้นำประเทศเอเชียและยุโรปแก่สหภาพยุโรป โดยผ่านรัฐบาลฝรั่งเศส ซึ่งให้การสนับสนุนแนวคิดนี้มาโดยตลอดนับแต่อดีต ประธานาธิบดี **ฟรองซัว มีเตรอง (François Mitterrand)\*** และประธานาธิบดีชาก ชีรัก (Jacques Chirac) ที่ประชุมสภาแห่งยุโรปได้เห็นพ้องกันกับแนวคิดดังกล่าวเมื่อวันที่ ๗ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๙๕ และได้กำหนดระยะเวลาการประชุมในปลาย ค.ศ. ๑๙๙๕ หรือต้น ค.ศ. ๑๙๙๖ โดยนานาประเทศยุโรปและเอเชียต่างเห็นชอบให้ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสุดยอดนี้<sup>๓</sup>

การประชุมอาเซียนครั้งแรกจัดขึ้นที่ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ ๑-๒ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๙๖ โดยเจ้าหน้าที่ของเอเชียและยุโรปได้ร่วมกันกำหนดแกนเรื่องของการประชุมครั้งนี้ว่า “สู่ความสัมพันธ์

## ASEM I

ใหม่เงินทุนส่วนระหว่างเอเชียกับยุโรปเพื่อความเติบโตยิ่งขึ้น” (Towards a New Asia-Europe Partnership for Greater Growth) อันมีนัยถึงความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ผู้เข้าร่วมประชุมฝ่ายเอเชียประกอบด้วยหัวหน้ารัฐบาลจากอาเซียน ๗ ประเทศ คือ บรูไน อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย และเวียดนาม รวมกับประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีก ๓ ประเทศ คือ จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ รวมเป็น ๑๐ ประเทศ ส่วนผู้เข้าร่วมประชุมฝ่ายยุโรปประกอบด้วย ชาก ซองเต (Jacques Senter) ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยุโรปในฐานะผู้แทนสหภาพยุโรป และผู้แทนประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปอีก ๑๕ ประเทศ ได้แก่ ออสเตรีย เบลเยียม เดนมาร์ก ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนี กรีซ ไอร์แลนด์ อิตาลี ลักเซมเบิร์ก เนเธอร์แลนด์ โปรตุเกส สเปน สวีเดน และสหราชอาณาจักร โดยส่วนใหญ่ของผู้เข้าร่วมประชุมดำรงตำแหน่งเป็นประมุขของประเทศหรือหัวหน้าคณะรัฐบาล” (ยกเว้นเดนมาร์ก กรีซ สเปน และสวีเดน) จึงนับเป็นการพบปะระหว่างผู้นำของภูมิภาคเอเชียกับยุโรปที่มีจำนวนมากที่สุดเป็นประวัติการณ์ และมีผู้เข้าร่วมประชุมในระดับต่างๆ อีกกว่า ๔,๐๐๐ คน

แม้จะมีการกำหนดแกนเรื่องของที่ประชุม แต่การประชุมกลับไม่มีวาระการประชุม ที่ประชุมเปิดโอกาสให้ผู้นำของชาติต่างๆ สามารถหยิบยกประเด็นปัญหาหรือหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งมาปรึกษาหารือได้ ยกเว้นปัญหาเรื่องสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยที่อาจมีผลกระทบต่อบางประเทศที่เข้าร่วมประชุม อย่างไรก็ตาม ที่ประชุมก็ได้แสดงความปรารถนา ร่วมกันในการแก้ปัญหา โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความ

## ASEM I

เคารพซึ่งกันและกัน และไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน ต่างเห็นพ้องกันให้มีการปฏิรูปและเสริมบทบาทของสหประชาชาติในการรักษาและส่งเสริมสันติภาพ อีกทั้งให้มีการควบคุมและการลดอาวุธ และการไม่แพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ อาวุธเคมีและชีววิทยาทางมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมบทบาทของสตรี และแก้ไขปัญหาความยากจน ปัญหาโรคเอดส์ จัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมเอเชีย-ยุโรปขึ้นในประเทศไทย เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีที่เอื้อประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อม รวมทั้งจัดทำโครงการมหาวิทยาลัยเอเชีย-ยุโรป เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมระหว่างประชากรทั้ง ๒ ภูมิภาค ส่วนในด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นหลักสำคัญของการประชุม ที่ประชุมเห็นว่าการเพิ่มพูนความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจระหว่างเอเชียกับยุโรปเพื่อเป็นรากฐานสำหรับการกระชับความสัมพันธ์อย่างเท่าเทียมกันระหว่างภูมิภาคทั้งสองนี้ ให้มีการขยายการค้าเพื่อให้เกิดการไหลเวียนของทุนระหว่างเอเชียกับยุโรปให้มากขึ้น เปิดเสรีทางการค้าโดยไม่เลือกปฏิบัติ ยึดมั่นในกลไกตลาดและระบบการค้าพหุภาคี ทั้งนี้โดยความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการค้าจะต้องสอดคล้องกับกฎระเบียบขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization - WTO) ที่สำคัญคือทั้ง ๒ ภูมิภาคจะร่วมกันจัดตั้งสภาธุรกิจเอเชีย-ยุโรปขึ้น เพื่อส่งเสริมให้องค์กรธุรกิจและภาคเอกชนกระชับความร่วมมือกันเพื่อที่จะขยายการค้าและการลงทุนระหว่างภูมิภาคทั้งสองนี้ นอกจากนั้น ยังตกลงให้มีมาตรการอำนวยความสะดวกในการค้า โดยการปรับปรุงและลดขั้นตอนให้กระบวนการ

<sup>๑</sup> รายชื่อผู้นำประเทศที่เข้าร่วมการประชุมสุดยอดครั้งนี้ได้แก่ ๑. ออสเตรีย ฟรานซ์ ฟรานิทซกี (Franz Vranitzky) นายกรัฐมนตรี ๒. เบลเยียม ชอช-ลุก ดาเฮน (Jean-Luc Dehaene) นายกรัฐมนตรี ๓. บรูไน สมเด็จพระราชาธิบดี ฮัสซานัล โบลเกียห์ (Sultan Haji Hassanal Bolkiah) สุลต่านและหัวหน้าคณะรัฐบาล ๔. สาธารณรัฐประชาชนจีน หลี่ เฝิง (Li Peng) นายกรัฐมนตรี ๕. เดนมาร์ก เนลส์ ปีเตอร์สัน (Niels Peterson) ปฏิบัติหน้าที่แทนนายกรัฐมนตรี ๖. ฟินแลนด์ ปาโว ลิปโปเนน (Paavo Lipponen) นายกรัฐมนตรี ๗. ฝรั่งเศส ชาก ชีรัก (Jacques Chirac) นายกรัฐมนตรี ๘. เยอรมนี เฮลมุท โคล (Helmut Kohl) นายกรัฐมนตรี ๙. กรีซ อากิส โซซัทโซ-ปูลอส (Akis Tsoukatzos-Poulos) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ๑๐. อินโดนีเซีย ซูฮาร์โต (Suharto) ประธานาธิบดี ๑๑. ไอร์แลนด์ จอห์น บรูตัน (John Bruton) นายกรัฐมนตรี ๑๒. อิตาลี ลัมแบร์โต ดินี (Lamberto Dini) นายกรัฐมนตรี ๑๓. ญี่ปุ่น เรียวทาโร ฮาชิโมโตะ (Ryutaro Hashimoto) นายกรัฐมนตรี ๑๔. เกาหลี คิม ยัง-ซัม (Kim Young-Sam) ประธานาธิบดี ๑๕. ลักเซมเบิร์ก ชอง-คล็อด จังเกอร์ (Jean-Claude Juncker) นายกรัฐมนตรี ๑๖. มาเลเซีย มหาธีร์ บิน โมฮัมหมัด (Mahathir bin Mohamad) นายกรัฐมนตรี ๑๗. เนเธอร์แลนด์ วิม ค็อก (Wim Kok) นายกรัฐมนตรี ๑๘. ฟิลิปปินส์ ฟลอร่า ฟิเดล วี. รามอส (Fidel V. Ramos) นายกรัฐมนตรี ๑๙. โปรตุเกส อันโตนิโอ กูเตร์เรส (Antonio Guterres) นายกรัฐมนตรี ๒๐. สิงคโปร์ โก๊ะ จ๊ก ตง (Goh Chok Tong) นายกรัฐมนตรี ๒๑. สเปน การ์โลส เวสเตนด์ออร์ป (Carlos Westendorp) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ๒๒. สวีเดน นางเลนา เฮล์ม-วัลเลน (Lena Hjelm-Wallén) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ๒๓. ไทย นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่ประธานที่ประชุมฯ ๒๔. สหราชอาณาจักร จอห์น เมเจอร์ (John Major) นายกรัฐมนตรี ๒๕. เวียดนาม โว วัน เกียต (Vo Van Kiet) นายกรัฐมนตรี ๒๖. คณะกรรมาธิการยุโรป ชาก ซองเต (Jacques Senter) ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยุโรป

## Asquith, Herbert Henry

ศุลกากรและความร่วมมือในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมจะมีการดำเนินการอย่างเต็มที่โดยการจัดประชุม เพื่อติดตามผล ซึ่งต่อมามีการจัดประชุมอาเซมครั้งที่ ๒ ณ กรุงลอนดอน สหราชอาณาจักร ใน ค.ศ. ๑๙๔๔ และ อาเซมครั้งที่ ๓ ณ สาธารณรัฐเกาหลี ใน ค.ศ. ๒๐๐๐

อาเซมจึงนับได้ว่าเป็นการเปิดศักราชใหม่ของ ความสัมพันธ์และมิติใหม่ของการร่วมมือระหว่างเอเชีย กับยุโรป และเป็นการเปิดทางให้นานาประเทศยุโรปซึ่ง รวมตัวกันเป็นสหภาพยุโรปสามารถขยายบทบาทเข้ามาใน ภูมิภาคเอเชียได้ และสร้างดุลยภาพของความสัมพันธ์และ ความร่วมมือระหว่างยุโรปกับเอเชียในเวทีการเมืองและ เศรษฐกิจโลก แต่ข้อสรุปจากการประชุมจะเป็นรูปธรรม มากน้อยเพียงใดคงเป็นเรื่องที่จะต้องติดตามดูอย่างใกล้ชิด ต่อไป.

(อนันต์ชัย เลหาพะพันธุ์)

## Asquith, Herbert Henry, 1<sup>st</sup> Earl of Oxford and Asquith (1852-1928) : เฮอร์เบิร์ต เฮนรี แอสควิท, เอิร์ลที่ ๑ แห่ง ออกซฟอร์ดและแอสควิท (พ.ศ. ๒๓๙๕-๒๔๗๑)

เฮอร์เบิร์ต เฮนรี แอสควิท, เอิร์ลที่ ๑ แห่ง ออกซฟอร์ดและแอสควิทเป็นนายกรัฐมนตรีอังกฤษช่วงก่อน และระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๑ (First World War)\* ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๐๘-๑๙๑๖ และผู้นำพรรคเสรีนิยม (Liberal Party)\* ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๐๘-๑๙๑๖ เขามี บทบาทสำคัญทางการเมืองของอังกฤษในฐานะผู้ผลักดัน พระราชบัญญัติรัฐสภา (Parliament Act) เพื่อจำกัดอำนาจ ของสภาขุนนางใน ค.ศ. ๑๙๑๑ และสนับสนุนร่างพระราช-บัญญัติการปกครองตนเองของไอร์แลนด์ (Home Rule Bill)

## Asquith, Herbert Henry

แอสควิทเกิดที่เมืองมอร์ลีย์ (Morley) มณฑล แลงคาเชียร์ (Lancashire) เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ค.ศ. ๑๘๕๒ เขาเป็นบุตรคนที่ ๒ ของโจเซฟ แอสควิท (Joseph Asquith) พ่อค้ารายย่อยที่ประกอบธุรกิจผ้าขนสัตว์ บิดา เสียชีวิตเมื่อแอสควิทมีอายุเพียง ๘ ปี ทำให้ครอบครัวต้อง ได้รับความช่วยเหลือจากญาติ ๆ แอสควิทเริ่มการศึกษาที่ โรงเรียนฮัตเตอร์ฟิลด์ (Huddersfield) และโรงเรียนประจำ ของคริสต์ศาสนิกายโมเรเวีย (Moravia) ใกล้เมืองลีดส์ (Leeds) ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๖๓-๑๘๗๐ ได้เข้าเรียนที่โรงเรียน ซิตีออฟลอนดอน (City of London School) โดยลงเป็นผู้อุปการะในด้านค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แอสควิทเป็นเด็กเรียนเก่ง จนเป็นที่สนใจของเอดวิน แอบบอต (Edwin Abbot) ครูใหญ่ ซึ่งต่อมาได้ช่วยให้เขาได้รับทุนการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ณ เบลีย์คอลเลจ (Balliol College) มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ใน ค.ศ. ๑๘๗๔ แอสควิทได้รับเกียรติเป็นนายกสโมสร นักศึกษามหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดและเป็นสมาชิก (fellow) ของเบลีย์คอลเลจ

หลังจากสำเร็จการศึกษาแอสควิทตัดสินใจที่จะ ยึดอาชีพทนายความ ใน ค.ศ. ๑๘๗๖ ขณะอายุ ๒๔ ปี เขาก็ผ่านการคัดเลือกเข้าสังกัดในเนติบัณฑิตยสมาคม ลิงคอล์นอินน์ (Lincoln's Inn) ซึ่งเป็นสถาบันสำคัญทาง กฎหมายที่คัดเลือกและออกใบอนุญาตแก่ผู้ประสงค์จะ ประกอบอาชีพทนายความ ใน ค.ศ. ๑๘๗๗ แอสควิท สมรสกับเฮเลน เมลแลนด์ (Helen Melland) บุตรสาว นายแพทย์ ทั้งสองมีบุตรด้วยกัน ๔ คน และธิดา ๑ คน อาชีพทนายความของแอสควิทในระยะแรกไม่ประสบความสำเร็จ อีกทั้งยังทำรายได้ให้แก่เขาไม่มากนัก ดังนั้น แอสควิท จึงต้องหารายได้เพิ่มเติมด้วยการเขียนบทความในวารสาร Economist และ Spectator อย่างไรก็ดี นับแต่ ค.ศ. ๑๘๘๓ ชื่อเสียงของเขาในฐานะทนายความก็เป็นที่รู้จักกัน อย่างดี

แอสควิทเข้าสู่เวทีการเมืองใน ค.ศ. ๑๘๘๖ โดย เป็นสมาชิกสภาสามัญสังกัดพรรคเสรีนิยม จากเขตอีสต์ฟีฟ (East Fife) ในสกอตแลนด์ ซึ่งเป็นเขตที่เขาได้รับเลือกตั้ง ติดต่อกันอีกเป็นเวลา ๓๒ ปี บทบาทเด่นทางการเมืองใน ระยะแรกของแอสควิท คือการต่อต้านนโยบายปกครอง ไอร์แลนด์อย่างเข้มงวดของอาร์เทอร์ เจมส์ บัลฟอร์ด (Arthur

## Asquith, Herbert Henry

James Balfour) รัฐมนตรีว่าการกิจการไอร์แลนด์ (Chief Secretary for Ireland) ต่อมาเขาได้เป็นทนายความผู้ช่วย (junior counsel) ให้แก่ ชาลส์ สจวต พาร์เนลล์ (Charles Stuart Parnell) ผู้นำขบวนการเรียกร้องเอกราชให้แก่ไอร์แลนด์ซึ่งถูกหนังสือพิมพ์ **The Times** ลงพิมพ์หลักฐานเป็นจดหมายลับที่แสดงว่าเขามีใจร่วมกับกลุ่มฆาตกรที่สังหารโทดทอมัส เฮนรี เบิร์ก (Thomas Henry Burk) ปลัดกระทรวงกิจการไอร์แลนด์ (Under Secretary for Ireland) และลอร์ดเฟรดเดอริก คาเวนดิช (Lord Frederick Cavendish) รัฐมนตรีว่าการกิจการไอร์แลนด์ในคดีฆาตกรรมที่สวนสาธารณะฟีนิกซ์ (Phoenix Park Murders) เมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๘๒ แอสควิทใช้ความสามารถทางกฎหมายช่วยพาร์เนลล์ให้หลุดพ้นจากข้อกล่าวหาได้ และพิสูจน์ให้คณะกรรมการรัฐสภาเห็นว่าจดหมายลับที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นของพาร์เนลล์เป็นเพียงจดหมายปลอมเท่านั้น ชื่อเสียงของแอสควิทจึงเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้นและทำให้อาชีพทนายความของเขารุ่งโรจน์เป็นอันมาก ต่อมา ใน ค.ศ. ๑๘๙๐ เขาได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นที่ปรึกษากฎหมายใน **สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย (Victoria ค.ศ. ๑๘๓๗-๑๙๐๑)\*** และใน ค.ศ. ๑๘๙๒ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (Home Secretary) ในรัฐบาลวิลเลียม อีวาร์ด แกลดสโตน (**William Ewart Gladstone**)\* ซึ่งเขาดำรงตำแหน่งนี้จนถึง ค.ศ. ๑๘๙๕

ระหว่างดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย แอสควิทสมรสครั้งที่ ๒ ใน ค.ศ. ๑๘๙๔ กับ เอ็มมา อะลิซ มาร์โกต์ เทนแนนต์ (Emma Alice Margot Tennant) ซึ่งอยู่นอกกลุ่มวงสังคมที่เขาคุ้นเคย (ภรรยาคนแรกเสียชีวิตใน ค.ศ. ๑๘๙๑) เทนแนนต์มีอายุอ่อนกว่าเขา ๑๒ ปีและเป็น “สตรีล้ำสมัย” ที่โดดเด่นในแวดวงสังคมฟุ้งเฟ้อ (beau monde) ของกรุงลอนดอน การสมรสครั้งนี้ทำให้แอสควิทต้องสูญเสียเสียงสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อนชนชั้นกลางทั้งภายในและภายนอกรัฐสภาที่ยึดมั่นในจริยธรรมและค่านิยมของ **วัฒนธรรมวิกตอเรีย (Victorian Culture)\*** อย่างเคร่งครัดซึ่งต้องการให้กุลสตรีมีบทบาทเป็นเพียงแม่ศรีเรือนเท่านั้น อย่างไรก็ตาม แม้จะถูกต่อต้านจากบุคคลรอบด้านที่ใกล้ชิด แต่แอสควิทก็มีชีวิตสมรสที่เป็นสุขและมีบุตรที่อยู่จนเติบโตใหญ่อีก ๒ คน

## Asquith, Herbert Henry

ในการเลือกตั้งทั่วไปใน ค.ศ. ๑๘๙๕ พรรคเสรีนิยมได้สูญเสียที่นั่งให้แก่ **พรรคอนุรักษนิยม (Conservative Party)\*** อันเป็นผลจากการดำเนินนโยบายของแกลดสโตนที่ต้องการผลักดันให้ไอร์แลนด์มีสิทธิในการปกครองตนเองและไม่ได้กลับมาจัดตั้งรัฐบาลอีกจนถึง ค.ศ. ๑๙๐๕ ระหว่างระยะเวลาดังกล่าว แอสควิทได้หันไปประกอบอาชีพทนายความอย่างเต็มตัวและสามารถสร้างความมั่งคั่งให้แก่ครอบครัว ใน ค.ศ. ๑๘๙๘ เมื่อเซอร์วิลเลียม ฮาร์คอร์ต (Sir William Harcourt) หัวหน้าพรรคเสรีนิยม (ค.ศ. ๑๘๙๖-๑๘๙๘) ลาออกจากตำแหน่ง พรรคได้เสนอให้แอสควิทรับตำแหน่งหัวหน้าพรรค แต่เขาจำเป็นต้องตอบปฏิเสธเนื่องจากมีภาระผูกพันกับอาชีพทนายความที่กำลังดำเนินไปด้วยดี ตำแหน่งหัวหน้าพรรคเสรีนิยมจึงตกเป็นของ **เซอร์เฮนรีแคมป์เบลล์-แบนเนอร์มัน (Sir Henry Campbell-Bannerman)\*** แม้แอสควิทจะยินดีกับการรับตำแหน่งของแคมป์เบลล์-แบนเนอร์มัน แต่เขาก็มีความคิดขัดแย้งกับนโยบายต่างประเทศของหัวหน้าพรรค โดยเฉพาะในเรื่องที่พรรคเสรีนิยมคัดค้านนโยบายจักรวรรดินิยมของรัฐบาลพรรคอนุรักษนิยมที่มี **มาร์ควิสแห่งซอลสเบอรี (Marquess of Salisbury)\*** เป็นนายกรัฐมนตรี ความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยดังกล่าวรุนแรงขึ้นเมื่ออังกฤษเข้าสู่ **สงครามบัวร์ (Boer War ค.ศ. ๑๘๙๙-๑๙๐๒)\*** กับพวกบัวร์ในสาธารณรัฐทรานสวาล (Transvaal) และเสรีรัฐออเรนจ์ (Orange Free State) แอสควิทได้ร่วมมือกับลอร์ดโรสเบอรี (Lord Rosebery) **เซอร์เอ็ดเวิร์ด เกรย์ (Sir Edward Grey)\*** และริชาร์ด เบอร์ดอน ฮัลเดน (Richard Burdon Haldane) จัดตั้งภาคีเสรีนิยม (Liberal League) ขึ้นในกลุ่มสมาชิกพรรคเสรีนิยมเพื่อสนับสนุนนโยบายจักรวรรดินิยมและการขยายอำนาจของอังกฤษอย่างไร้ขีดจำกัด ความขัดแย้งระหว่างแคมป์เบลล์-แบนเนอร์มันกับแอสควิทก็เบาบางลงเมื่อพรรคเสรีนิยมร่วมกันต่อต้านนโยบายของ **โจเซฟ เชมเบอร์เลน (Joseph Chamberlain)\*** รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอาณานิคม (Secretary of State for Colonies) ที่พยายามวางรากฐานอันมั่นคงให้แก่จักรวรรดิอังกฤษด้วยการปฏิรูปการเก็บภาษีศุลกากร และใช้ระบบภาษีบุริมสิทธิ (imperial preference) ในจักรวรรดิ



## Asquith, Herbert Henry

เพื่อสกัดกั้นสินค้าจากประเทศอื่น ๆ และให้ยกเลิกระบบการค้าเสรี แอสควิทได้มีบทบาทสำคัญในการโจมตีตอบโต้นโยบายดังกล่าว จนทำให้บทบาทของเขาโดดเด่นยิ่งขึ้นไปในพรรค ดังนั้น เมื่อพรรคเสรีนิยมชนะการเลือกตั้งทั่วไปใน ค.ศ. ๑๙๐๖ แอสควิทจึงได้เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (Chancellor of the Exchequer) ในรัฐบาลของแคมป์เบลล์-แบนเนอร์มัน อันเป็นตำแหน่งสำคัญในคณะรัฐบาลรองจากนายกรัฐมนตรี

ในเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๙๐๘ นายกรัฐมนตรีแคมป์เบลล์-แบนเนอร์มันได้ลาออกจากตำแหน่งเพราะปัญหาสุขภาพ และถึงแก่อนิจกรรมอีก ๒ สัปดาห์ต่อมา แอสควิทได้สืบทอดตำแหน่งนายกรัฐมนตรีซึ่งเขาดำรงตำแหน่งนี้ติดต่อกันเป็นเวลาเกือบ ๙ ปี นับว่าเป็นนายกรัฐมนตรีที่ดำรงตำแหน่งติดต่อกันยาวนานที่สุดนับแต่ลอร์ดลิเวอร์พูล (Lord Liverpool ค.ศ. ๑๘๑๒-๑๘๒๗) แอสควิทได้แต่งตั้งเดวิด ลอยด์ จอร์จ (David Lloyd George)\* เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เซอร์ วินสตัน เลนเนิร์ด สเปนเซอร์ เซอร์ชิลล์ (Sir Winston Leonard Spencer Churchill)\* เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ (President of the Board of Trade) และนายพลรีจินัลด์ แมกเคนนา (Reginald McKenna) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารเรือ (Lord of the Admiralty) ซึ่งทั้ง ๓ คนเป็นกำลังสำคัญในการวางนโยบายแก้ไขปัญหาคอนยาคจน การปฏิรูปสังคม การปรับปรุงสวัสดิการของประชาชนทั่วไป ตลอดจนการปรับปรุงกองทัพเรือเพื่อป้องกันการรุกรานและขยายอำนาจทางทะเลของต่างชาติโดยเฉพาะจักรวรรดิเยอรมัน (German Empire)\* อย่างไรก็ตาม นโยบายต่างๆ ดังกล่าวนี้นำให้แอสควิทต้องขัดแย้งกับสภาขุนนางอย่างรุนแรงในเวลาต่อมา

ใน ค.ศ. ๑๙๐๙ รัฐบาลเสรีนิยมได้เสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณเพื่อปรับปรุงกองทัพเรือ แก้ไขปัญหาความยากจนและปฏิรูปสังคม โดยใช้มาตรการจัดเก็บภาษีเพิ่ม สภาสามัญได้ผ่านร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวด้วยคะแนนเสียง ๓๗๙ ต่อ ๑๔๙ แต่สภาขุนนางคัดค้านอย่างแข็งขันด้วยคะแนนเสียง ๓๐๐ ต่อ ๗๕ ซึ่งนับเป็นเหตุการณ์ผิดปกติอย่างยิ่ง เพราะโดยทั่วไปสภาขุนนาง

## Asquith, Herbert Henry

มักปล่อยให้เรื่องการเงินผ่านไปเสมอ การไม่ยอมรับร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ค.ศ. ๑๙๐๙ หรือที่รู้จักกันในเวลาต่อมาว่า “งบประมาณของประชาชน” (People's Budget) นับเป็นวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่สำคัญซึ่งแสดงให้เห็นถึงการท้าทายอำนาจของสภาขุนนางต่อรัฐบาล แอสควิทจึงลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีทันที พร้อมกับให้มีการเลือกตั้งทั่วไปใหม่เพื่อพิสูจน์ความคิดเห็นของชาวอังกฤษที่มีต่อนโยบายของพรรคเสรีนิยมและให้ความเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติงบประมาณที่สภาขุนนางคว่ำบาตร ผลของการเลือกตั้งทั่วไปใน ค.ศ. ๑๙๐๙ ก็เป็นชัยชนะของพรรคเสรีนิยมอีกครั้งหนึ่ง และเปิดโอกาสให้แอสควิทกลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีก ส่วนสภาขุนนางก็จำยอมต้องปล่อยให้งบประมาณ ค.ศ. ๑๙๐๙ ผ่านไปแต่โดยดี

แม้สภาขุนนางจะพ่ายแพ้ในการผ่านร่างพระราชบัญญัติ “งบประมาณของประชาชน” ดังกล่าว แต่สภาขุนนางก็ยังคงมีอำนาจระงับร่างกฎหมายอยู่ แอสควิทจึงพยายามลดอำนาจและบทบาทของสภาขุนนางลงโดยเสนอร่างพระราชบัญญัติรัฐสภา เพื่อลดอำนาจของสภาขุนนางไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการออกกฎหมายมากเกินไป แต่ขณะที่รัฐบาลกำลังเผชิญหน้ากับสภาขุนนางภายหลังที่ร่างพระราชบัญญัติรัฐสภาได้ผ่านความเห็นชอบจากสภาสามัญแล้ว แอสควิทกำลังรอให้พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ ๗ (Edward VII ค.ศ. ๑๙๐๑-๑๙๑๐)\* ตัดสินพระทัยแต่งตั้งขุนนางใหม่สายพรรคเสรีนิยมเพิ่มขึ้นเพื่อให้รัฐบาลมีเสียงสนับสนุนในสภาขุนนางมากพอที่จะผ่านร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ไปได้ แต่พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ ๖ ก็เสด็จสวรรคตอย่างกะทันหัน จึงทำให้รัฐบาลชะงักงันเพื่อลดอำนาจของสภาขุนนางลงไปชั่วขณะหนึ่ง

อย่างไรก็ดี หลังจากที่พระเจ้าจอร์จที่ ๕ (George V ค.ศ. ๑๙๑๐-๑๙๓๖)\* กษัตริย์พระองค์ใหม่เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว แอสควิทก็ดำเนินการเพื่อลดอำนาจของสภาขุนนางต่อไป แต่พระเจ้าจอร์จที่ ๕ ทรงเสนอให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเป็นครั้งที่ ๒ เพื่อทดสอบว่าประชาชนยังคงสนับสนุนให้พรรคเสรีนิยมดำเนินการต่อไปหรือไม่ ซึ่งพรรคเสรีนิยมก็ได้รับชัยชนะอีกเช่นเคย แอสควิทจึงได้เตรียมรายนามของสมาชิกพรรคเสรีนิยมจำนวน ๓๐๐

## Asquith, Herbert Henry

คน เพื่อให้พระเจ้าจอร์จที่ ๕ ทรงแต่งตั้งเป็นขุนนางเพื่อเข้าไปนั่งในสภาขุนนางตามอภิสิทธิ์ที่ทรงมีตามกฎหมายของอังกฤษ สภาขุนนางจึงต้องยินยอมผ่านร่างพระราชบัญญัติรัฐสภาฉบับนี้ในวันที่ ๑๐ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๑๑ โดยยินยอมละทิ้งสิทธิในการขัดขวางมาตรการทางการเงินและอำนาจในการระงับการออกกฎหมายต่าง ๆ ที่สภาสามัญได้พิจารณาเห็นชอบแล้ว เหลือเพียงมีอำนาจถ่วงเวลาการออกประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวได้อย่างมากไม่เกิน ๒ ปีเท่านั้น การสูญเสียอำนาจของสภาขุนนางดังกล่าวนับว่าเป็นก้าวสำคัญในการพัฒนาระบบการเมืองของอังกฤษให้เป็นระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์มากขึ้น โดยสภาสามัญเป็นตัวแทนที่แท้จริงของประชาชน นับว่าเป็นความสำเร็จอย่างยิ่งของแอสควิทที่สามารถจัดปัญหาการก้าวถอยอำนาจของสภาขุนนางต่อสภาสามัญที่มีมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน

ในช่วง ๓ ปีก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ (First World War)\* ใน ค.ศ. ๑๙๑๔ นั้น แอสควิทต้องเผชิญกับปัญหาและความยุ่งยากทางสังคมและการเมือง เช่น ขบวนการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิในการเลือกตั้งของกลุ่มสตรีซึ่งนิยมใช้วิธีการรุนแรง (suffragettes) ปัญหาการนัดหยุดงานยาวนานของกลุ่มสหภาพแรงงานที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างหนักทั้งทางเศรษฐกิจ และโดยเฉพาะปัญหาไอร์แลนด์ที่สภาสามัญได้ผ่านร่างพระราชบัญญัติการปกครองตนเองของไอร์แลนด์ใน ค.ศ. ๑๙๑๒<sup>๑</sup> แต่ไม่เป็นที่พอใจของทั้งชาวไอริชหัวรุนแรงทางภาคใต้ของไอร์แลนด์ที่ต้องการให้ไอร์แลนด์ทั้งหมดได้รับเอกราชโดยสมบูรณ์ และกลุ่มชาวไอริชในภาคเหนือในเขตอัลสเตอร์ (Ulster) ที่นับถือคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ที่ไม่ยอมรวมกับไอร์แลนด์ภาคเหนือที่นับถือคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก กลุ่มผู้นำชาวไอริชที่ไม่ต้องการรวมตัวกับชาวไอริชภาคใต้ดังกล่าว ได้จัดตั้งสภาเพื่อการรวมอัลสเตอร์ให้อยู่กับอังกฤษ (Ulster Unionist Council) ผู้สนับสนุนแนวคิดดังกล่าวเรียกตนเองว่า พวกอัลสเตอร์ยูเนียนนิสต์ (Ulster

## Asquith, Herbert Henry

Unionists) หรือยูเนียนนิสต์ ปัญหาไอร์แลนด์จึงเป็นประเด็นการเมืองที่สำคัญสำหรับแอสควิท เพราะทำให้พรรคอนุรักษนิยมพยายามยกเป็นข้ออ้างในการกำจัดเขาและพรรคเสรีนิยมออกจากอำนาจ นอกจากนี้ ยังเกือบทำให้เกิดสงครามกลางเมืองขึ้นในไอร์แลนด์อีกด้วย แต่ก่อนที่เหตุการณ์จะบานปลายถึงขั้นรุนแรงก็เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ ขึ้น ซึ่งทำให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติการปกครองตนเองของไอร์แลนด์ต้องเลื่อนออกไปอีกเป็นเวลาหลายปี

ใน ค.ศ. ๑๙๑๕ ขณะที่สงครามกำลังดำเนินอยู่ แอสควิทได้ปรับคณะรัฐมนตรีเพื่อให้การดำเนินสงครามเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเขาได้จัดตั้งรัฐบาลผสมที่รวมเอาพวกยูเนียนนิสต์เข้าร่วมในรัฐบาลด้วย อย่างไรก็ตาม รัฐบาลผสมชุดนี้ก็ไม้อาจแก้ไขสถานการณ์สงครามที่เป็นรองเยอรมนีได้ การถอนทัพจากสมรภูมิต่อช่องแคบดาร์เดเนลล์ (Dardanelles)\* ในเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๑๖ การจลาจลวันอีสเตอร์ (Easter Rising) ณ กรุงดับลิน (Dublin) ที่สมาคมฟีเนียน (Fenian Society) พยายามจัดตั้งไอร์แลนด์เป็นสาธารณรัฐอิสระในเดือนเมษายน พ.ศ. ๑๙๑๖ และการพ่ายแพ้ต่อกองทัพเยอรมันในยุทธการที่แม่น้ำซอมม์ (Battle of the Somme) ระหว่างเดือนกรกฎาคม-พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๑๖ จนไม่สามารถกู้สถานการณ์ในแนวรบด้านตะวันตกให้ดีขึ้น ทำให้แอสควิทในฐานะผู้นำรัฐบาลถูกโจมตีว่าไร้ประสิทธิภาพในยามสงคราม นอกจากนี้ เขายังถูกกดดันจากการขอลาออกของลอร์ด จอร์จ ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสรรพาวุธ (Minister of the Munitions) และเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในคณะรัฐบาล แอสควิทจึงตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๑๖ โดยลอร์ด จอร์จได้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสืบแทน ทั้งนี้โดยมีพรรคอนุรักษนิยมให้การสนับสนุนและร่วมในรัฐบาลผสมชุดใหม่ด้วย

แม้จะสูญเสียตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่แอสควิทก็ยังคงดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคเสรีนิยมต่อไปจนถึง ค.ศ.

<sup>๑</sup> ร่างพระราชบัญญัติการปกครองตนเองของไอร์แลนด์ผ่านความเห็นชอบจากสภาสามัญใน ค.ศ. ๑๙๑๒ แต่ไม่ผ่านสภาขุนนาง แต่ตามพระราชบัญญัติรัฐสภา ค.ศ. ๑๙๑๑ ร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากสภาขุนนางก็สามารถบังคับเป็นกฎหมายได้หลังจากเวลาผ่านไป ๒ ปี ดังนั้น ร่างพระราชบัญญัติการปกครองตนเองของไอร์แลนด์จึงมีผลตามกฎหมาย และสามารถประกาศใช้ได้ในเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๑๔

## Asquith, Herbert Henry

๑๙๒๖ อย่างไรก็ดี เขาก็สูญเสียความนิยมจากสมาชิกพรรค และแตกแยกมากยิ่งขึ้นกับลอร์ด จอร์จซึ่งหันไปร่วมมืออย่างแข็งขันกับพรรคอนุรักษนิยมในการเลือกตั้งทั่วไปใน ค.ศ. ๑๙๑๘ ซึ่งถูกขนานนามว่าการเลือกตั้ง “คูปอง” (Coupon Election)\* โดยลอร์ด จอร์จร่วมมือกับแอนดรูว์ โบนาร์ ลอว์ (Andrew Bonar Law) หัวหน้าพรรคอนุรักษนิยม ลงนามร่วมกันในหนังสือรับรองของผู้สมัครทั้ง ๒ พรรค เพื่อให้กลุ่มของตนแตกต่างจากผู้สมัครพรรคเสรีนิยมกลุ่ม แอสควิท ผลของการเลือกตั้งปรากฏว่าพรรคเสรีนิยมกลุ่ม แอสควิทพ่ายแพ้อย่างยับเยิน ส่วนแอสควิทเองก็สูญเสียที่นั่งจากเขตเลือกตั้งอีสต์พิฟที่เขาเคยเป็นผู้แทนในสภา สามัญติดต่อกันเป็นเวลาถึง ๓๒ ปี

แอสควิทได้รับเลือกตั้งเข้าสภาสามัญอีกครั้งจาก เขตเลือกตั้งเพสลีย์ (Paisley) ใน ค.ศ. ๑๙๒๐ ซึ่งทำให้ เขามีโอกาสเข้าไปแก้ไขปัญหาไอร์แลนด์ที่ยืดเยื้อมาตั้งแต่ ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๑ ใน ค.ศ. ๑๙๒๔ เขาสูญเสีย ที่นั่งในสภาสามัญในการเลือกตั้งทั่วไป ต่อมา ใน ค.ศ. ๑๙๒๕ แอสควิทได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เอิร์ลแห่ง ออกซฟอร์ดและแอสควิท และเข้าเป็นสมาชิกสภาขุนนาง ในช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกัน เขายังได้รับโปรดเกล้าฯ เป็น อัศวินแห่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์การ์เตอร์ (Knight of the Garter) ซึ่งถือว่าเป็นเกียรติสูงสุดสำหรับชาวอังกฤษ ต่อมาใน ค.ศ. ๑๙๒๖ เขาได้ถอนตัวจากการเมืองและลาออกจาก หัวหน้าพรรคเสรีนิยมเนื่องจากได้แตกหักกับพรรคเสรีนิยม และไม่สามารถจะประนีประนอมกับลอร์ด จอร์จได้อีกต่อไป

ในบั้นปลายชีวิต แอสควิทต้องประสบปัญหาด้านการเงินจนต้องเขียนหนังสือออกจำหน่ายได้แก่ **The Genesis of War** (ค.ศ. ๑๙๒๓) **Fifty Years of British Parliament** (ค.ศ. ๑๙๒๖) และ **Memories and Reflections** (ค.ศ. ๑๙๒๘) เขาถึงแก่อนิจกรรมอย่างสงบ ณ บ้านพักชนบทในซัตตันคอร์ทนี (Sutton Courtenay) เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๒๘ ขณะอายุ ๗๖ ปี ศพของแอสควิทได้ฝังไว้ที่สุสานประจำวัดเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง ตามความต้องการของเขา.

(อนันต์ชัย เลหาพะพันธุ์)

## Atatürk, Mustapha Kemal

### Atatürk, Mustapha Kemal (1880-1938) : นายมุสตาฟา เคมาล อะตาเติร์ก (พ.ศ. ๒๔๒๓-๒๔๘๑)



มุสตาฟา เคมาล อะตาเติร์ก

มุสตาฟา เคมาล อะตาเติร์ก เป็นนักปฏิวัติชาว ตุรกี ผู้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองของตุรกีให้เป็น ระบบสาธารณรัฐ และจัดให้มีการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยตามแบบตะวันตกในเกือบทุกด้าน

เคมาลเกิดที่เมืองซาโลนิกา (Salonika) บิดาเป็น เจ้าหน้าที่ศุลกากร ชื่อเดิมของเขาคือมุสตาฟา ต่อมาได้รับ ชื่อเพิ่มขึ้นว่าเคมาลขณะที่เป็นนักเรียนนายร้อยใน ค.ศ. ๑๙๓๔ ระหว่างที่ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี เขาเลือกใช้ นามสกุลว่า อะตาเติร์ก แปลว่า บิดาแห่งชาวเติร์ก ส่วน บรรดาศักดิ์ชั้นปาชา (Pasha) นั้น เขาได้รับพระราชทาน จากสุลต่านแห่งจักรวรรดิออตโตมัน (Ottoman Empire)\*

## Atatürk, Mustapha Kemal



มุสตาฟา เคมาล อะตาเติร์ก

เคมาลเรียนหนังสือดี จึงได้เข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อย และมีประสบการณ์อย่างช่ำชองในการรบ เขาเคยทำการรบกับอิตาลีใน ค.ศ. ๑๙๑๑ เพื่อป้องกันแคว้นตริโปลี (Tripoli ปัจจุบันคือเมืองหลวงของลิเบีย) แต่จักรวรรดิออตโตมันซึ่งต้องเผชิญกับสงครามบอลข่านจำต้องโอนตริโปลีให้แก่อิตาลีใน ค.ศ. ๑๙๑๒

เคมาลยังได้สู้รบกับบัลแกเรียในสงครามบอลข่าน ๒ ครั้งใน ค.ศ. ๑๙๑๒ และ ค.ศ. ๑๙๑๓ เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ (First World War)\* เคมาลได้รับตำแหน่งผู้บัญชาการกองพล ในการสู้รบกับกองทัพอังกฤษซึ่งประกอบด้วยทหารออสเตรเลียและทหารนิวซีแลนด์ใน ค.ศ. ๑๙๑๕ นั้น เคมาลสามารถรักษาสันเขาศาริไบร์ (Sari Bair) ไว้ได้ ทำให้จักรวรรดิออตโตมันสามารถปกครองคาบสมุทรกาลลิโพลี (Gallipoli Peninsula) ในช่องแคบดาร์เดเนลส์ (Dardanelles)\* ไว้ได้ต่อไปตลอดสงครามโลกครั้งที่ ๑ นอกจากนี้ เคมาลยังได้ทำการสู้รบกับกองทัพสัมพันธมิตรในแคว้นคอเคซัส (Caucasus) และซีเรีย (Syria) ด้วย

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ จักรวรรดิออตโตมันเป็นฝ่ายแพ้สงคราม เคมาลได้รับคำสั่งจากรัฐบาลของตนให้

## Atatürk, Mustapha Kemal

ไปปลดอาวุธและปลดทหารออกจากประจำการในแคว้นอะนาโตเลีย (Anatolia) ตามเงื่อนไขของสนธิสัญญาแซฟวร์ (Treaty of Sèvres 1920)\* สนธิสัญญาฉบับนี้ทำให้จักรวรรดิออตโตมันต้องเสียดินแดนไป จนเหลือแต่ดินแดนรอบ ๆ กรุงคอนสแตนติโนเปิล (Constantinople)

เคมาลมีความต้องการทำการปฏิวัติเพื่อปรับปรุงจักรวรรดิออตโตมันให้เป็นประเทศที่ทันสมัยมาตั้งแต่ครั้งยังเป็นทหารชั้นผู้น้อย และเคยต้องโทษในฐานะที่สมัครเป็นสมาชิกสมาคมปฏิวัติ แต่เนื่องจากได้ทำความชอบในราชการทหาร เขาจึงได้รับอภัยโทษ เมื่อเขาไปถึงแคว้นอะนาโตเลีย เขาเริ่มทำการเคลื่อนไหวเพื่อปฏิวัติต่อรัฐบาลของสุลต่านที่กรุงคอนสแตนติโนเปิล โดยเรียกประชุมสมัครพรรคพวกซึ่งเรียกว่า พวกชาตินิยม (Nationalists) เพื่อตั้งสภาแห่งชาติและรัฐบาลชั่วคราว เขาได้รับเลือกเป็นประธานสภาแห่งชาติที่เมืองอังโกรา (Angora) ในเดือนเมษายน พ.ศ. ๑๙๒๐ แต่ต้องเผชิญกับการรุกรานของกองทัพกรีก ซึ่งยกพลขึ้นบกที่เมืองท่าสเมอร์นา (Smyrna - ปัจจุบันคือเมืองอิซมีร์ - Izmir) เคมาลต้องทำการรบเพื่อขับไล่ทหารกรีกออกไปจากดินแดน และในที่สุดฝ่ายตุรกีก็ได้รับชัยชนะเมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ค.ศ. ๑๙๒๒ สภาแห่งชาติ จึงลงมติยกย่องเคมาลเป็นกาซี (Ghazi - ผู้พิชิต)

ชัยชนะเหนือพวกกรีกทำให้รัฐบาลของเคมาลมีอำนาจต่อรองมากขึ้นในการเจรจาขอทำสนธิสัญญาฉบับใหม่แทนสนธิสัญญาแซฟวร์ ในที่สุด ฝ่ายสัมพันธมิตรยินยอมจึงได้มีการลงนามในสนธิสัญญาโลซาน (Treaty of Lausanne)\* เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๒๓ สนธิสัญญาโลซานมีเงื่อนไขที่ผ่อนผันมากขึ้น และเคมาลก็ไม่ได้เรียกร้องเอาดินแดนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ดินแดนของตุรกี แม้ว่าดินแดนเหล่านี้จะเคยอยู่ในอาณาเขตของจักรวรรดิออตโตมันก็ตาม

ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๒๒ เคมาลประกาศยุบตำแหน่งสุลต่าน และต่อมาเมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๒๓ เขาก็ประกาศตั้งสาธารณรัฐตุรกี (Turkish Republic) เคมาลดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีตุรกีเป็นคนแรก ต่อมาในเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๒๔ เขายุบตำแหน่งกาหลิบ (Caliph) ซึ่งสุลต่านตุรกีเคยดำรงอยู่ในฐานะประมุขศาสนา

## Atlantic, Battle of the

ตามประเพณีนิยม ทำให้ศาสนกิจต้องแยกออกจากการบริหารรัฐ

ประธานาธิบดีเคมาลได้ปฏิรูปตุรกีตามแบบประเทศตะวันตก แต่ในด้านการปกครอง เคมาลทำการปกครองตามแบบเผด็จการ คือกำหนดให้มีพรรคการเมืองพรรคเดียว ได้แก่ พรรคที่สนับสนุนรัฐบาล ในการสร้างชาติให้รุ่งเรือง เคมาลย้ายเมืองหลวงจากกรุงคอนสแตนติโนเปิลไปที่เมืองอังการา และเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นกรุงอังการา (Ankara)

ในด้านสังคมและการศึกษา เคมาลได้เปลี่ยนมาใช้ตัวอักษรโรมันเขียนภาษาตุรกีแทนตัวอักษรอาหรับ โดยเขาได้แสดงปาฐกถาและทำการสอนให้ใช้อักษรโรมันด้วยตนเอง นอกจากนี้ เขายังเป็นผู้ริเริ่มปลดปล่อยสตรีให้เป็นอิสระให้เข้าสมาคมกับผู้ชายได้อย่างเท่าเทียมกัน และทำงานต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับผู้ชาย นอกจากนี้ ยังปรับปรุงการแต่งกายแบบสากลทั้งชายและหญิง ในขณะที่เดียวกันเคมาลยังเป็นผู้ริเริ่มชักชวนให้ราษฎรใช้นามสกุล ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ถาวรสืบต่อมาจนถึงบัดนี้

ในด้านการทหารนั้น เคมาลได้ปรับปรุงแสนยานุภาพในด้านต่าง ๆ ของประเทศให้มีระดับสูงขึ้นพร้อม ๆ กับการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น ส่งเสริมการอุตสาหกรรมต่าง ๆ เคมาลพยายามทำงานและปลุกใจชาวตุรกีให้ภาคภูมิใจในประเทศของตน

มุสตาฟา เคมาล อะตาเติร์กถึงแก่อสัญกรรมเมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๓๘ ขณะอายุ ๕๘ ปี.

(รอง ศยามานนท์, สมใจ ไพโรจน์ธีระรัชต์)

---

## Atlantic, Battle of the : ยุทธนาวีมหาสมุทรแอตแลนติก

---

ยุทธนาวีมหาสมุทรแอตแลนติกเป็นการรบระหว่างฝ่ายอังกฤษและพันธมิตรกับเยอรมนีในมหาสมุทร

## Atlantic, Battle of the



โปสเตอร์ของราชนาวีเยอรมันประชาสัมพันธ์เรืออูซึ่งเป็นเรือดำน้ำและเป็นหนึ่งของอาวุธสงครามที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดของกองทัพเยอรมัน

แอตแลนติกระหว่าง ค.ศ. ๑๙๓๙-๑๙๔๕ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งตั้งแต่ต้นสงครามโลกครั้งที่ ๒ (Second World War)\* จนถึงเยอรมนียอมประกาศพ่ายแพ้ นับเป็นการรบที่ยาวนานและซับซ้อนที่สุดในสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทั้งนี้โดยเยอรมนีมีเป้าหมายที่จะทำลายเรือสินค้าที่อังกฤษลำเลียงเครื่องอุปโภคบริโภค ตลอดจนอาวุธยุทโธปกรณ์จากแคนาดาและสหรัฐอเมริกา เพื่อนำไปเลี้ยงดูประชาชนและใช้ในการสงคราม ในช่วงปีแรกของสงคราม เรือสินค้าอังกฤษจำนวน ๖๗๗ ลำ ซึ่งมีระวางรวมกัน ๔,๕๐๐,๐๐๐ ตันถูกจมลง สร้างความเสียหายอย่างมหันต์แก่อังกฤษ ความหายนะดังกล่าวดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งเรือสินค้าเรือคุ้มกัน (convoy) รวมทั้งเรือรบของอังกฤษและของประเทศพันธมิตรถูกเรือรบและโดยเฉพาะเรือดำน้ำ (Unterseebooten) หรือเรียกย่อ ๆ ว่า เรืออู (U-boat) ของฝ่ายเยอรมนีลอบโจมตีทำลาย แต่สภาพการณ์ดังกล่าวได้พลิกผันในกลาง ค.ศ. ๑๙๔๓ เมื่อฝ่ายพันธมิตรสามารถใช้เครื่องบินทิ้งระเบิดทำลายเรืออู เยอรมนีจึงเริ่มเป็นฝ่ายเพลี่ยงพล้ำและต้องถอน

## Atlantic, Battle of the

กองเรือออกจากมหาสมุทรแอตแลนติก ต่อมา ในเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๔๔ แม้เยอรมนีจะส่งเรืออูมาประจำฐานในมหาสมุทรอีก โดยการปรับปรุงการใช้ท่อหายใจที่เรียกว่า “ชนอร์เคิล” (schnorkel) เพื่อให้เรืออูสามารถอยู่ใต้น้ำได้ยาวนานขึ้น ตลอดจนพัฒนาตอร์ปิโดสะทอนเสียงพิสัยไกล (long-range acoustic torpedos) ได้ แต่ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการถูกโจมตีของฝูงบินทิ้งระเบิดน้ำลึกลิเบอร์เรเตอร์ (long-range liberator bomber) ของสหรัฐอเมริกาที่ได้รับการพัฒนาความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีจนมีประสิทธิภาพสูง ฝ่ายพันธมิตรจึงมีชัยชนะในยุทธนาวีมหาสมุทรแอตแลนติกในที่สุดพร้อม ๆ กับการพ่ายแพ้ของเยอรมนีในสงครามโลกครั้งที่ ๒

ยุทธนาวีมหาสมุทรแอตแลนติกเกิดขึ้นหลังจากอังกฤษและฝรั่งเศสประกาศสงครามกับเยอรมนีเมื่อวันที่ ๓ กันยายน ค.ศ. ๑๙๓๙ ได้เพียง ๒-๓ ชั่วโมงเท่านั้น เรืออู-๓๐ (U-30) ของเยอรมนีปฏิบัติการทันทีโดยเข้าโจมตีและจมเรือโดยสารเอเทเนีย (Athenia) ของอังกฤษในตอนเหนือของสกอตแลนด์ ซึ่งบรรทุกผู้โดยสารจำนวน ๑,๑๐๐ คน ทำให้มีผู้เสียชีวิตทั้งสิ้นจำนวน ๑๑๒ คน และในจำนวนดังกล่าวเป็นชาวอเมริกัน ๒๘ คน การปฏิบัติการอย่างออกอวดดังกล่าวของกองทัพเรือเยอรมันนับเป็นส่วนหนึ่งของแผนการรบของเยอรมนีที่ต้องการควบคุมน่านน้ำมหาสมุทรแอตแลนติก ซึ่งเป็นเส้นทางเดินเรือและการค้าที่สำคัญของนานาประเทศยุโรป โดยเฉพาะอังกฤษที่ใช้ในการติดต่อกับแคนาดาที่เป็นประเทศในเครือจักรภพอังกฤษ (British Commonwealth)\* และสหรัฐอเมริกาเพื่อตัดการลำเลียงเสบียง สัมภาระ อาวุธยุทธภัณฑ์ และสินค้าอื่น ๆ มายังเกาะอังกฤษ

โดยทั่วไป ยุทธนาวีมหาสมุทรแอตแลนติกเป็นการต่อสู้ระหว่างกองเรือดำน้ำหรือกองเรืออูของเยอรมนีกับกองเรือคุ้มกันของฝ่ายอังกฤษและพันธมิตรที่คอยปกป้องกองเรือสินค้า กองเรือของเยอรมนีได้รับการเสริมสร้างขึ้นในช่วงกลางทศวรรษ ๑๙๓๐ หลังจากเยอรมนีประสบความสำเร็จในการทำข้อตกลงทางนาวิอังกฤษ-เยอรมนี (Anglo-German Naval Agreement) เมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๓๕ โดยมีพลเรือเอก คาร์ล เดอนิทซ์ (Karl Doenitz)\* แม่ทัพเรือคนสำคัญของกองทัพเรือเยอรมันเป็น

## Atlantic, Battle of the

ผู้บัญชาการ และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนายุทธศาสตร์การรบด้วยเรืออูจนทำให้เยอรมนีประสบชัยชนะอย่างงดงามและสามารถสร้างความเสียหายอย่างมากแก่กองเรือของฝ่ายอังกฤษและพันธมิตร

ในช่วงแรกของสงคราม แม้ว่ากองเรืออูจะมีจำนวนจำกัด โดยกองทัพเรือเยอรมันมีกองเรืออูประจำการในมหาสมุทรแอตแลนติกเฉลี่ยประมาณ ๒๑-๒๓ ลำ จากจำนวนเรืออูที่มีทั้งหมด ๕๖-๕๗ ลำ อีกทั้งอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler)\* ผู้นำเยอรมันก็ไม่ได้เล็งเห็นประสิทธิภาพและความสำคัญของเรืออูมากนัก ทั้งยังไม่ให้การสนับสนุนอย่างจริงจังในการสร้างกองทัพเรืออูเพื่อใช้โจมตีเรือของฝ่ายพันธมิตร แต่กองเรืออูก็สามารถทำลายเรือสินค้าและเรือรบของฝ่ายอังกฤษและพันธมิตรได้จำนวนมาก ภายในเดือนแรกหลังการเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ กองเรืออูสามารถจมเรือสินค้าได้ ๔๑ ลำ รวมระวาง ๑๕๓,๐๐๐ ตัน ต่อมา ในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๓๙ เรืออู-๒๙ (U-29) ซึ่งมีกุนเทอร์ พริน (Günther Prien) เป็นผู้บัญชาการเรือก็สามารถจมเรือรอยัลโอ๊ก (Royal Oak) ที่เป็นเรือเดรดนอต (Drednought)\* ขนาดใหญ่ของอังกฤษมีระวาง ๒๗,๐๐๐ ตัน ซึ่งได้ชื่อว่า “เป็นเรือรบที่ไม่มีวันจม” ได้ ด้วยตอร์ปิโด ๓ ลูก ณ บริเวณอ่าวสแกปาโฟลว์ (Scapa Flow) ในหมู่เกาะโออร์กเนย์ (Orkney Islands) ในสกอตแลนด์ ขณะจอดทอดสมอเรือ เรือรอยัลโอ๊กจมลงสู่ก้นทะเลเพียง ๑๐ นาทีและผู้บัญชาการเรือและทหารประจำเรือจำนวน ๗๘๕ คนเสียชีวิต มีผลทำให้ต้องปิดฐานทัพเรือที่อ่าวสแกปาโฟลว์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของฐานทัพเรือที่สำคัญที่สุดของอังกฤษในระหว่างสงครามเป็นการชั่วคราว นับว่าเป็นการทำลายเกียรติภูมิของกองทัพอังกฤษซึ่งได้ชื่อว่าเป็นกองทัพเรือที่เข้มแข็งที่สุดในโลกด้วย

ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๐ เดอนิทซ์ผู้บัญชาการกองเรืออูก็ส่งเรืออูที่ยังคงมีจำนวนจำกัดเข้าโจมตีเรือสินค้าของอังกฤษและสามารถจมเรือได้ถึง ๖๓ ลำ ในช่วงระยะเวลาที่ยุทธวิธีที่จะเอาชนะกันของทั้ง ๒ ฝ่ายก็พัฒนาก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ อังกฤษได้ใช้เรือคุ้มกันเพื่อป้องกันเรือสินค้าซึ่งเซอร์วินสตัน เชนเนิร์ด สเปนเซอร์เซอร์ชิลส์ (Sir Winston Leonard Spencer Churchill)\* นายกรัฐมนตรีอังกฤษได้ให้ความสำคัญอย่าง

## Atlantic, Battle of the

มาก เพราะเล็งเห็นว่าระบบการป้องกันภัยของเรือสินค้าที่ดีจะมีผลต่อการดำรงชีพและการอยู่รอดของคนอังกฤษในภาวะสงครามที่ชาวอังกฤษมีความต้องการอาหารและเชื้อเพลิงมีน้ำหนักรวมกันอย่างต่ำวันละ ๑๒๐,๐๐๐ ตัน ส่วนเดนิทซ์ก็พัฒนาการรบที่เรียกว่า ฝูงหมาป่าหรือวูล์ฟแพก (wolf pack) โดยมีการเรียกเรืออูทางวิทยุเพื่อให้สามารถรวมตัวกันออกตามล่าเรือสินค้าอังกฤษได้ทั้งกองเรือ และเปิดการโจมตีเรือสินค้าและเรือคุ้มกันในเวลาเดียวกัน ซึ่งปฏิบัติการนี้มักจะกระทำกันในเวลากลางคืนโดยเรืออูจะโผล่มาเหนือหน้าและใช้ตอร์ปิโดยิงเรือศัตรูแทนการยิงด้วยปืนเรือ ซึ่งสามารถสร้างความเสียหายอย่างหนักแต่ฝ่ายอังกฤษและพันธมิตร ชัยชนะของกองเรืออูจากปฏิบัติการวูล์ฟแพกที่เริ่มปฏิบัติการเป็นครั้งแรกตั้งแต่กลางเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๓๙ โดยเรืออูจำนวน ๔ ลำเข้าโจมตีเรือสินค้าและเรือคุ้มกันพร้อมกัน จึงทำให้จอมพลเรือ เอริช เรเดอร์ (Erich Raeder) ผู้บัญชาการทหารเรือเยอรมันปรารถนาจะยึดเลอว์ว่ากองทัพอากาศของเขามีประสิทธิภาพมากกว่ากองทัพอากาศของจอมพล แฮร์มันน์ วิลเฮล์ม เกอริง (Hermann Wilhelm Göring)\* ในการทำสงครามกับศัตรู และเรียกร้องให้ฮิตเลอร์ให้สิทธิแก่กองทัพอากาศในการผลิตเรืออู อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกองทัพอากาศเยอรมันได้กำหนดแผนซี (Z-Plan) ในการระดมกำลังสร้างเรือประจัญบานผิวหน้า ดังนั้น การเสริมสร้างกองเรืออูจึงต้องถูกเลื่อน

## Atlantic, Battle of the

ออกไปอีกระยะเวลาหนึ่ง ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๔๑ เดนิทซ์ก็ยังคงมีเรืออูจำนวนเพียง ๒๑ ลำที่สามารถปฏิบัติการในมหาสมุทรแอตแลนติกได้เท่านั้น

แม้เยอรมนีจะมีเรืออูจำนวนจำกัด แต่ชัยชนะของเยอรมนีในยุทธการที่นอร์เวย์ (Battle of Norway)\* และยุทธการที่ฝรั่งเศส (Battle of France)\* ใน ค.ศ. ๑๙๔๐ ก็ทำให้เยอรมนีสามารถเข้าครอบครองเส้นยุทธศาสตร์ทางทะเลเหนือและบางส่วนของมหาสมุทรแอตแลนติกได้ ชายฝั่งทะเลฝรั่งเศสได้กลายเป็นที่จอดพักของเรืออูเพื่อเติมเชื้อเพลิง อาวุธยุทธโประกรณ์ และซ่อมบำรุงรักษา ในวันที่ ๗ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๔๐ เรืออู-๓๐ (U-๓๐) เป็นเรืออูลำแรกที่ล้ำน่านน้ำฝรั่งเศสและเข้าจอด ณ ชายฝั่งเมืองท่าของฝรั่งเศส ณ เมืองโลร็อง (Lorient) นับแต่นั้นเป็นต้นมา เรืออูก็มีบทบาทในการทำลายล้างกองเรือสินค้าและกองเรือคุ้มกันของฝ่ายอังกฤษและพันธมิตรอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ขณะเดียวกันก็ทำให้ภาวะการขาดอาหาร เชื้อเพลิง อาวุธยุทธโประกรณ์ และอื่น ๆ ของอังกฤษตกอยู่ในภาวะล่อแหลมยิ่งขึ้นด้วย

อย่างไรก็ดี ในวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๑ เรือรบของอังกฤษก็สามารถแสดงแสนยานุภาพให้ปรากฏ โดยทำลายเรือรบบิสมาร์ค (Bismarck)\* ซึ่งเป็นเรือประจัญบานขนาดใหญ่ที่ฮิตเลอร์ภาคภูมิใจเป็นอันมากได้ ณ

\* บิสมาร์คเป็นเรือประจัญบานที่เยอรมนีสร้างขึ้นก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ นับเป็นเรือลำที่ ๖ ของเยอรมนีที่มีชื่อตั้งเพื่อเป็นเกียรติแก่อ็อทโท ฟอน บิสมาร์ค (Otto von Bismarck)\* อัครเสนาบดีผู้มียุทธศาสตร์สำคัญยิ่งในการรวมชาติเยอรมัน (German Unification)\* และจัดตั้งจักรวรรดิเยอรมัน (German Empire)\* ขึ้นใน ค.ศ. ๑๘๗๑ เรือรบบิสมาร์คถูกปล่อยลงน้ำเมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๓๙ เป็นเรือรบที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของกองทัพอากาศเยอรมันและโลกในขณะนั้น มีระวาง ๕๐,๑๕๓ ตัน กำลังขับเคลื่อน ๓๐ นอตต่อชั่วโมง และติดตั้งปืนใหญ่ขนาด ๕ นิ้ว ๘ กระบอก ในวันที่ ๒๔ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๐ เรือบิสมาร์คได้รับคำสั่งให้ร่วมกับเรือลาดตระเวนพริ้นซ์ออยเกิน (Prinz Eugen) ในแผนปฏิบัติการไรน์บุง (Operation Rheinübung) ในการทำลายกองเรือคุ้มกันของอังกฤษและพันธมิตรในมหาสมุทรแอตแลนติก เรือทั้ง ๒ ลำได้แล่นถึงทะเลเหนือในวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๑ แต่ถูกกองบินลาดตระเวนของอังกฤษตรวจพบในวันรุ่งขึ้น อังกฤษส่งกองเรือจากฐานทัพเรือสแกปโฟลว์เพื่อเข้าโจมตี รวมทั้งเรือรบหลวงฮูด (HMS Hood) ซึ่งเป็นเรือลาดตระเวนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของอังกฤษมีระวาง ๔๔,๖๐๐ ตัน และเรือรบหลวงพริ้นซ์ออยเฟลด์ (HMS Prince of Wales) ในวันที่ ๒๓ เมื่อกองเรืออังกฤษได้ประจัญหน้ากับเรือรบบิสมาร์ค เรือรบบิสมาร์คสามารถจมเรือหลวงฮูดของอังกฤษได้ พลประจำการจำนวน ๑,๕๑๙ คน มีรอดชีวิตเพียง ๓ คน หลังจากนั้นเรือบิสมาร์คก็สามารถหลบหนีไปได้ อย่างไรก็ตามเรือรบหลวงโรดนี (HMS Rodney) และเรือรบหลวงพระเจ้าจอร์จที่ ๕ (HMS King George V) เรือรบหลวงดอร์เซตเชอร์ (HMS Dorsetshire) และเรือรบหลวงนอร์ฟอล์ก (HMS Norfolk) ของอังกฤษโจมตีด้วยตอร์ปิโด ในตอนเช้าวันที่ ๒๗ พฤษภาคม จมเรือรบบิสมาร์คจมลงสู่ก้นมหาสมุทรในเวลา ๑๐.๔๐ น. หลังออกปฏิบัติการได้เพียง ๒๗๗ วันเท่านั้น นับเป็นการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ของกองทัพอากาศเยอรมัน ขณะเดียวกันการจมเรือบิสมาร์คก็เป็นเหตุการณ์ปะทะและไล่ล่าเรือประจัญบานระหว่างอังกฤษกับเยอรมนีที่กินระยะเวลาอันยาวนานและตื่นเต้นมากที่สุดในสงครามโลกครั้งที่ ๒ ส่วนเรือลาดตระเวนพริ้นซ์ออยเกินสามารถหลบหนีไปเทียบฝั่งที่เมืองแบรสต์ในฝรั่งเศสได้ อีก ๔๘ ปีต่อมา ในวันที่ ๘ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๘๙ ดร. ร็อบบี้ ดี. บัลลาร์ด (Robert D. Ballard) นักโบราณคดีได้นำซึ่งเป็นผู้ค้นพบซากเรือไททานิก (Titanic) เรือเดินสมุทรที่ใหญ่ที่สุดเกิดอุบัติเหตุอัปปาง ใน ค.ศ. ๑๙๑๒ ได้ทำการสำรวจและค้นพบซากเรือรบบิสมาร์คที่จมอยู่ใต้มหาสมุทรแอตแลนติกในความลึก ๔,๘๕๐ เมตร ณ บริเวณใกล้กับสถานที่ที่เรืออูจม

## Atlantic, Battle of the

กลางมหาสมุทรแอตแลนติกห่างจากเมืองแบรสต์ (Brest) ของฝรั่งเศสไปทางตะวันตก ๑,๑๒๖ กิโลเมตร เครื่องบินของเรืออาร์ครอยัล (Ark Royal) ได้ยิงตอร์ปิโดใส่เรือบิสมาร์คและต่อมาถูกบดขี้ด้วยกองเรืออังกฤษ นายทหารและลูกเรือประจำการเรือบิสมาร์คทั้งสิ้น ๒,๓๐๐ คน มีเพียง ๑๑๐ คนเท่านั้นที่รอดชีวิต ต่อมา ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๑ หลังจากอังกฤษสามารถยึดเครื่องส่งรหัสเอ็นิกมา (Enigma) ของเยอรมนี เรือของฝ่ายพันธมิตรก็สามารถรู้และติดตามการเคลื่อนไหวของเรือได้ ในเดือนกรกฎาคม จำนวนเรือสินค้าของอังกฤษที่ได้รับความเสียหายหรือถูกเรือโจรสลัดทำลายได้ลดจำนวนลงเหลือประมาณร้อยละ ๓๐ ของความเสียหายในเดือนมิถุนายน นอกจากนี้ อังกฤษยังได้ดำเนินมาตรการป้องกันภัยต่าง ๆ อันได้แก่ การปรับปรุงการคุ้มกันให้เป็นระบบมากขึ้น มีการประหยัดและการปันส่วนอาหารอย่างเคร่งครัดเพื่อลดจำนวนเรือสินค้าที่แล่นไปมาระหว่างอังกฤษกับทวีปอเมริกา อังกฤษยังเพิ่มจำนวนเรือคุ้มกันมากขึ้น มีการฝึกเรือคุ้มกันให้ปฏิบัติการเป็นกลุ่มและมีเอกภาพเพื่อที่จะสามารถคุ้มกันเรือสินค้าได้อย่างเหนียวแน่น ยิ่งไปกว่านั้น ฝ่ายอังกฤษและพันธมิตรยังได้ติดตั้งเครื่องจับสัญญาณหรือเรดาร์ในเรือคุ้มกันจนสามารถตรวจสอบจับเรือที่แล่นติดตามกองเรือได้และเข้าโจมตีได้ทันการ เรือคุ้มกันจึงเริ่มมีบทบาทในเชิงรุกมากขึ้นจนทำให้เรือไม่สามารถล่าเรือสินค้าได้อย่างง่ายดายเหมือนเดิม

อย่างไรก็ดี ในต้น ค.ศ. ๑๙๔๒ เยอรมนีก็เริ่มเป็นต่อฝ่ายพันธมิตรในยุทธนาวีมหาสมุทรแอตแลนติกอีกครั้ง เมื่อกองทัพเรือเยอรมันสามารถอ่านรหัสคำสั่งของกองเรือคุ้มกันของอังกฤษและพันธมิตรได้ และยังประดิษฐ์เครื่องส่งรหัสเอ็นิกมาแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงที่นักถอดรหัสชาวอังกฤษไม่สามารถอ่านรหัสลับของฝ่ายเยอรมนีได้อีกต่อไป นอกจากนี้ เรือยังมีการพัฒนาเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในการโจมตี อีกทั้งยังสามารถเดินทางได้ไกลกว่า ๑๙,๐๐๐ กิโลเมตร เมื่อสหรัฐอเมริกาซึ่งได้ให้ความร่วมมือแก่กองทัพอากาศในการคุ้มกันกองเรือสินค้าอังกฤษมาโดยตลอดประกาศสงครามกับมหาอำนาจอักษะ (Axis Powers) ในเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๑ เยอรมนีก็ได้ส่งเรือดำน้ำขนาดใหญ่ซึ่งมีการเสริมกำลังด้วย

## Atlantic, Battle of the

เรือดำน้ำบรรทุกน้ำมันให้เดินทางไปโจมตีเรือบริเวณชายฝั่งของสหรัฐอเมริกา ระหว่างเดือนมกราคม-กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๔๒ เรือของสหรัฐอเมริกาจำนวน ๔๖๐ ลำซึ่งมีระวางรวมกัน ๒,๓๐๐,๐๐๐ ตันถูกจมลงสู่ก้นทะเล ดังนั้น เมื่อรวมจำนวนเรือกันทั้งหมดแล้ว เรือของฝ่ายพันธมิตรได้รับความเสียหายและถูกจมลงจากการโจมตีของเรืออูมีอัตราเฉลี่ยประมาณ ๙๖ ลำต่อเดือนตลอด ค.ศ. ๑๙๔๒ และมีจำนวนมากกว่ากำลังผลิตของทั้งอังกฤษและสหรัฐอเมริกา รวมกัน ในขณะที่นั้น ดังนั้น ใน ค.ศ. ๑๙๔๒ จึงดูเหมือนว่าอังกฤษอาจต้องเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในยุทธนาวีมหาสมุทรแอตแลนติกทั้ง ๆ ที่ได้มีการจัดระบบการคุ้มกันอย่างเข้มแข็งแล้ว

ความพ่ายแพ้ของกองทัพเรือของฝ่ายพันธมิตรส่วนหนึ่งมาจากการขาดการป้องกันทางอากาศในบริเวณกลางมหาสมุทรแอตแลนติกที่ห่างไกลจากชายฝั่งทะเลมาก จนเครื่องบินที่มีฐานทัพอยู่บนบกไม่สามารถให้ความคุ้มกันหรือช่วยเหลือได้ทันทั่วทั้ง และกลายเป็นช่องโหว่ให้เรืออูสามารถโจมตีและทำลายเรือของฝ่ายพันธมิตรได้โดยง่าย ขณะเดียวกัน เยอรมนีก็สามารถผลิตเรืออูได้ประมาณ ๓๐ ลำต่อเดือน ในต้นเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๓ กองทัพอากาศเยอรมันมีเรืออูประจำการทั้งสิ้น ๔๐๐ ลำ โดยเรืออูจำนวน ๑๑๔ ลำถูกส่งให้มาปฏิบัติการในยุทธนาวีมหาสมุทรแอตแลนติก

อย่างไรก็ดี ฝ่ายอังกฤษและพันธมิตรก็ได้ค้นคิดวิธีการตอบโต้เรืออูด้วยการใช้เรือรบขนาดเล็กซึ่งมีความคล่องตัวกว่าเป็นเรือคุ้มกัน ทั้งยังได้เพิ่มจำนวนเครื่องบินลาดตระเวนพิสัยไกล (long-range air patrol) ในการทิ้งระเบิดโจมตีเรืออูซึ่งนับเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อเรืออู ดังนั้น ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๔๒ แม้ฝ่ายอังกฤษและพันธมิตรจะสูญเสียอย่างหนักและรุนแรงมากที่สุดครั้งหนึ่ง โดยสูญเสียเรือชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีระวางรวมกันถึง ๔๐๐,๐๐๐ ตัน แต่เรือจำนวน ๓๐๐ ลำที่เป็นกองกำลังร่วมกันระหว่างอังกฤษกับสหรัฐอเมริกาที่บรรทุกทหารจำนวนมากก็สามารถแล่นเข้าเทียบชายฝั่งทวีปแอฟริกาอย่างปลอดภัย ต่อมา ในปลายเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๒ ฮิตเลอร์จึงได้ออกคำสั่งให้มีการเคลื่อนกำลังของกองเรืออูไปประจำการในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนมากขึ้น อีกทั้งยังวางแผนให้กองเรืออูอีก



## Atlantic, Battle of the

ส่วนหนึ่งไปช่วยเสริมกำลังป้องกันนอร์เวย์ซึ่งเยอรมนียึดครองอยู่เพื่อขัดขวางการบุกของฝ่ายพันธมิตร ซึ่งเท่ากับเป็นการลดความสำคัญของยุทธนาวีมหาสมุทรแอตแลนติกลงและทำให้การคุกคามของเรืออูลดน้อยลงด้วย

ในวันที่ ๓๐ มกราคม ค.ศ. ๑๙๔๓ เดอนิทซ์ได้รับยศจอมพลเรือและเข้ารับตำแหน่งผู้บัญชาการทหารเรือสืบต่อจากเรเดอร์ซึ่งถูกยึดปลดออกจากตำแหน่งเพราะไม่พอใจในยุทธวิธีและการวางแผนการรบ ตลอดจนการปฏิบัติการของเรือผิวน้ำ การดำรงตำแหน่งสูงสุดในกองทัพเรือของเดอนิทซ์ดังกล่าวทำให้ยุทธนาวีมหาสมุทรแอตแลนติกกลายเป็นสงครามเรืออูอย่างแท้จริง ขณะเดียวกันในต้น ค.ศ. ๑๙๔๓ สหรัฐอเมริกาก็สามารถเพิ่มกำลังผลิตเรือจนมีจำนวนมากกว่าเรือประจำการใน ค.ศ. ๑๙๔๑ ถึง ๑๒ เท่า และมีอัตราผลิตที่เกินกว่าจำนวนเรือที่ถูกกองเรือเยอรมันโจมตีทำลาย นอกจากนี้ ฝ่ายพันธมิตรยังได้ประดิษฐ์และสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ขึ้นในด้านอาวุธยุทธโธปกรณ์ เช่น การใช้เครื่องบินพิสัยไกลมาก (very long-range aircraft) และเครื่องบินบรรทุกทุ้มกันขนาดเล็กที่ติดตั้งอุปกรณ์ที่มีความคล่องตัวและทันสมัยมากขึ้น และสามารถเดินอากาศได้ในขณะที่อากาศเลว การใช้เรดาร์คลื่นสั้นและเครื่องจับสัญญาณความถี่สูงซึ่งทำให้เรือเดินสมุทรสามารถจับสัญญาณของเรือและกำหนดจุดเคลื่อนไหวได้ การเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่เรือทุ้มกันโดยสามารถใช้ระเบิดน้ำลึกในความลึกตื้นได้ในระดับ ๑๕๐ เมตร การนำปืนครกหรือเครื่องยิงจรวดมาใช้ซึ่งสามารถโจมตีเรืออูได้และอื่น ๆ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี แม้ฝ่ายอังกฤษและพันธมิตรจะเพิ่มประสิทธิภาพในการต่อสู้กับเรืออู แต่โดยทั่วไป กองเรืออูที่ได้รับการพัฒนาให้มีขนาดใหญ่ขึ้นและมีประสิทธิภาพสูงก็ยังคงเป็นภัยอันตรายต่อกองเรือสินค้าของฝ่ายพันธมิตรระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๓ ยุทธนาวีมหาสมุทรแอตแลนติกก็ดำเนินถึงจุดแตกหัก ทั้งยังเป็น การแสดงบทบาทสูงสุดในยุทธการของเรืออู ในแต่ละวันเรืออูจำนวน ๔๐ ลำจะเข้าประจำการ และอีกประมาณ ๗๐ ลำจะปฏิบัติในการยุทธ์ ในเดือนมีนาคม กองเรืออูก็สามารถจมเรือของฝ่ายอังกฤษและพันธมิตรได้จำนวน ๘๒ ลำในมหาสมุทรแอตแลนติกตอนเหนือ และอีก ๓๘ ลำในการยุทธ์

## Atlantic, Battle of the

ในที่อื่น ๆ การสูญเสียดังกล่าวนับเป็นภัยคุกคามต่อการอยู่รอดของอังกฤษที่ยังคงต้องพึ่งการคมนาคมการขนส่งในมหาสมุทรแอตแลนติกเป็นอันมาก

ในเวลาเดียวกัน อังกฤษก็ได้คิดยุทธวิธีใหม่ในการโจมตีกองเรืออู โดยพลเรือเอก เซอร์แมกซ์ ฮอร์ตตัน (Sir Max Horton) ได้วางแผนให้เรือพิฆาตจัดขบวนเป็นกลุ่มเดินทางติดตามเรือสินค้าไปด้วย ทั้งยังมีการนำเอาเรือบรรทุกเครื่องบินซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่จำนวน ๓ ลำมาร่วมในขบวนเรือป้องกันเป็นครั้งแรกด้วย เมื่อเรือทุ้มกันถูกเรืออูโจมตี ก็ให้เรือพิฆาตมีหน้าที่ค้นหาและปฏิบัติการพร้อม ๆ กับเครื่องบินในการทำลายกองเรืออูให้ได้ไม่ว่าการปฏิบัติการของเรืออูต่อกองเรือสินค้าและเรือทุ้มกันจะสิ้นสุดไปแล้วก็ตาม การยุทธระหว่างกองเรืออูกับกองเรือรบของอังกฤษและพันธมิตรได้ทวีความรุนแรง อีกทั้งยังเป็นจุดพลิกผันของสภาพการณ์รบของเยอรมนีในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๓ ทั้งนี้โดยกองเรืออูซึ่งพยายามโจมตีกองเรือสินค้าของฝ่ายพันธมิตรในขณะที่อากาศเลวร้ายและม่านฟ้าหนาทึบไปด้วยหมอก ได้ถูกเรือทุ้มกัน เครื่องบิน และเรือพิฆาตของฝ่ายพันธมิตรที่ติดตั้งเรดาร์จับสัญญาณของเรืออูได้ เรืออูกว่า ๔๑ ลำจึงถูกโจมตีทั้งจากทางน้ำและทางอากาศจนพังพินาศและอีก ๓๗ ลำได้รับความเสียหาย ส่วนเรือสินค้าถูกจมลงเพียง ๕ ลำเท่านั้น ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการสิ้นสุดสงครามเรืออูของฝ่ายเยอรมนี ฮอร์ตตันก็ได้ประกาศชัยชนะครั้งนี้ว่าเป็น “จุดหักเหของยุทธนาวีมหาสมุทรแอตแลนติก” ที่ฝ่ายพันธมิตรจะเป็นผู้กุมชัยชนะต่อไปในวันที่ ๒๓ พฤษภาคม หลังจากรายงานให้ฮิตเลอร์ทราบถึงความหายนะของกองเรืออู เดอนิทซ์ก็ได้สั่งถอนกองเรืออูทั้งหมดออกจากมหาสมุทรแอตแลนติกและปล่อยให้อังกฤษและสหรัฐอเมริกา มีอำนาจควบคุมน่านน้ำมหาสมุทรแอตแลนติกแต่เพียงลำพังเป็นเวลากว่า ๓ เดือน

ในเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๔๓ หลังจากรการพัฒนายุทธวิธีและเทคโนโลยีให้เรืออูมีศักยภาพในการรบมากขึ้น อันได้แก่ การโจมตีจากใต้น้ำ (เพื่อหลบการจับสัญญาณของเรดาร์บนเรือทุ้มกัน) การใช้ตอร์ปิโดสะท้อนเสียงพิสัยไกล และการใช้ชนอร์เคลหรือท่ออากาศ ซึ่งทำให้เรืออูสามารถอัดไฟเข้าหม้อเก็บไฟฟ้าหรือแบตเตอรี่ขณะดำอยู่ในน้ำลึกได้โดยไม่ต้องโผล่ขึ้นสู่น้ำเป็นระยะ ๆ เพื่อ

## Atlantic, Battle of the

อัดไฟเหมือนเดิมอีก โดยท่ออากาศนี้จะประกอบด้วยท่อที่สามารถยึดตัวได้พื้นผิวน้ำ ภายในท่อประกอบด้วยท่อสุดอากาศไปยังเครื่องยนต์ดีเซล และท่อปล่อยอากาศเสียจากเครื่องยนต์ออก ทำให้เครื่องยนต์ดีเซลทำงานได้ดีขึ้นและอัดไฟฟ้าได้โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหา ด้วยเทคโนโลยีนี้ทำให้เรือสามารถอยู่ใต้น้ำได้ในระยะเวลาอันยาวนาน กองเรืออูก็กลับเข้าประจำการในมหาสมุทรแอตแลนติกอีกครั้ง แต่การดำน้ำของเรือขณะที่ปฏิบัติการรบใต้น้ำนั้นทำให้เรือสูญเสียความคล่องตัวไป คือทำความเร็วได้เพียง ๖ นอตเท่านั้น และไม่สามารถรวมอำนาจการยิงเรือคุ่มกันหรือหลบหลีกเรือคุ่มกันได้ทันทั่วทั้งที่ ขณะเดียวกัน การพัฒนาเครื่องเรดาร์จับความเคลื่อนไหวของกองเรือได้อย่างแม่นยำ การปรับใช้ยุทธวิธีการรบของเรือพิฆาตนักล่าอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการใช้ฝูงบินทิ้งระเบิดน้ำลึกลิเบอเรเตอร์ของสหรัฐอเมริกาที่ประจำการในสนามบินในไอซ์แลนด์ก็ทำให้ปฏิบัติการโจมตีของกองเรือต้องล้มเหลว กองเรือจึงหมดโอกาสที่จะทำลายล้างกองเรือสินค้าและเรือคุ่มกันของฝ่ายพันธมิตรและเข้าคุกคามเส้นทางเดินเรือในมหาสมุทรแอตแลนติกได้อีก ดังที่ปรากฏใน ค.ศ. ๑๙๔๒ นับแต่นั้นเป็นเวลาประมาณ ๑๕ เดือน จนสิ้นสงครามโลกครั้งที่ ๒ เรือสินค้าของฝ่ายพันธมิตรได้ถูกเรืออูจมในอัตราเฉลี่ยเพียง ๑๒ ลำต่อเดือนเท่านั้น ชัยชนะของยุทธนาวีมหาสมุทรแอตแลนติกจึงตกเป็นของฝ่ายพันธมิตรในที่สุด

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง ใน ค.ศ. ๑๙๔๕ นั้น กองเรืออูได้สร้างความเสียหายอย่างประมาณค่ามิได้แก่ฝ่ายพันธมิตร และเกือบทำให้อังกฤษต้องพ่ายแพ้ในสงคราม ประมาณว่าเรืออูสามารถจมเรือสินค้าได้กว่า ๓,๐๐๐ ลำ เรือรบของฝ่ายพันธมิตรจำนวน ๑๔๕ ลำ และคร่าชีวิตของลูกเรือสินค้า ๓๒,๐๐๐ คน จากจำนวนทั้งสิ้น ๑๔๕,๐๐๐ คน และทหารชาวอังกฤษ แคนาดา อเมริกัน และชาติพันธมิตรอื่น ๆ อีกนับหมื่นคน ส่วนเรืออูทั้งหมดที่มีประมาณ ๑,๒๐๐ ลำนั้น จำนวนเกือบ ๘๐๐ ลำได้ถูกฝ่ายพันธมิตรทำลายและพลประจำเรือร้อยละ ๗๐ ได้เสียชีวิตและสูญหายไปนสงคราม

การรณรงค์ของเรืออูในยุทธนาวีมหาสมุทรแอตแลนติกนับเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญมากเหตุการณ์หนึ่งในประวัติศาสตร์การยุทธ์ของสงครามโลกครั้งที่ ๒ แม้

## Atlantic Charter

ฮิตเลอร์จะไม่ให้ความสำคัญกับสงครามเรืออูเท่าใดนัก แต่กองเรืออูก็สร้างความพริ้งพริงและทำลายขวัญของฝ่ายพันธมิตร โดยเฉพาะอังกฤษเป็นอันมาก เซอร์ซิลล์ นายกรัฐมนตรีอังกฤษระหว่างสงครามได้เขียนบันทึกเกี่ยวกับกองเรืออูในยุทธนาวีมหาสมุทรแอตแลนติกในเวลาต่อมาไว้ว่า “สิ่งเดียวที่สร้างความตระหนกให้แก่ข้าพเจ้าในระหว่างสงครามคือภัยอันตรายอย่างร้ายแรงของเรืออู...ข้าพเจ้ามีความกระวนกระวายทุกขใจเป็นทวีคูณจากการยุทธ์นี้มากกว่าที่ข้าพเจ้าต้องเผชิญกับการต่อสู้ทางอากาศอันสง่างามที่เรียกกันว่า ยุทธการที่เกาะอังกฤษ (Battle of Britain)\* เสียอีก”.

(อนันต์ชัย เลหาพะพันธุ์)

## Atlantic Charter : กฎบัตรแอตแลนติก

กฎบัตรแอตแลนติก คือแถลงการณ์ร่วมระหว่างประธานาธิบดีแฟรงกลิน เดลาโน รูสเวลต์ (Franklin Delano Roosevelt) แห่งสหรัฐอเมริกา กับนายกรัฐมนตรีเซอร์ วินสตัน เลนเนิร์ด สเปนเซอร์ เซอร์ซิลล์ (Sir Winston Leonard Spencer Churchill)\* แห่งอังกฤษ เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๑ อันเป็นผลจากการประชุมปรึกษาหารือกันบนเรือรบ “ออกัสตา” (Augusta) นอกชายฝั่งนิวฟันด์แลนด์ในมหาสมุทรแอตแลนติก เพื่อแสวงหาหลักปฏิบัติในการสถาปนาสันติสุขของโลกในอนาคต และเป็นที่มาของการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง

แนวความคิดที่จะให้มีความร่วมมือระหว่างประเทศทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และหลีกเลี่ยงการใช้กำลังทำลายล้างกันนี้ เริ่มขึ้นในขณะที่สงครามโลกครั้งที่ ๒ กำลังดำเนินอยู่คือเมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๑ ผู้แทนฝ่ายพันธมิตรได้ประชุมกันที่พระราชวังเซนต์เจมส์ (St. James) ในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ เพื่อหาทางที่จะเอาชนะฝ่ายอักษะ และพิจารณาหลักการที่จะดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ

## Atlantic Charter



ประธานาธิบดีแฟรงกลิน เดลาโน รูสเวลต์ แห่งสหรัฐอเมริกาและนายกรัฐมนตรีเซอร์วินสตัน เลนเนิร์ด สเปนเซอร์ เซอร์ซิลล์ แห่งอังกฤษ พบกันบนเรือรบออกัสตา เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๑

อันถาวรและความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่าง ๆ ในอนาคต รวมทั้งการเสริมสร้างมิตรภาพระหว่างประชาชาติ

กฎบัตรนี้มุ่งสร้างสันติภาพสืบต่อจากการประชุมที่พระราชวังเชนต์เจมส์ มีสาระสำคัญคือ สหรัฐอเมริกาและอังกฤษไม่มีนโยบายแสวงหาดินแดนของชาติอื่น ไม่ปรารถนาให้มีการเปลี่ยนแปลงเขตแดนประเทศต่าง ๆ ที่ขัดกับความประสงค์ของชนชาติในดินแดนนั้น ๆ เคารพสิทธิของประชาชนทุกชาติที่จะเลือกระบบการปกครองของตนเอง และปรารถนาที่จะเห็นชนชาติที่สูญเสียอำนาจอธิปไตยและสิทธิในการปกครองตนเอง ได้อำนาจและสิทธิอันคืนมา ส่งเสริมความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ โดยให้ทุกชาติไม่ว่าใหญ่หรือเล็ก ไม่ว่าจะเป็ฝ่ายชนะหรือฝ่ายแพ้อีกาสได้ติดต่อค้าขายและเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบทั่วโลกได้โดยตรง ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างชาติต่าง ๆ เพื่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคม สนับสนุนการใช้แรงงานที่อยู่ดิธรรม การประกันสังคม ให้ประชาชนดำรงชีวิตอย่างเสรีในอาณาเขตของตนโดยไม่ต้องหวั่นเกรงการรุกรานและความขาดแคลนใด ๆ สนับสนุนเสรีภาพในการใช้ท้องทะเลหลวง ให้ทุกประเทศเล็กใช้กำลังอาวุธเข้าประหัดประหารกัน ให้มีการลดอาวุธและจะร่วมมือกันจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศเพื่อรักษาสันติภาพ

การประชุมร่วมระหว่างประธานาธิบดีรูสเวลต์กับนายกรัฐมนตรีเซอร์ซิลล์ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๑

## Atlantic Charter

อันเป็นที่มาของกฎบัตรแอตแลนติกนี้ แสดงถึงความร่วมมือระหว่างสหรัฐอเมริกากับฝ่ายพันธมิตรอย่างเปิดเผย ขณะนั้นสหรัฐอเมริกายังมิได้เข้าสู่สงคราม แต่ทัศนคติของชาวอเมริกันส่วนใหญ่ก็เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายพันธมิตรตั้งแต่องครามอุบัติขึ้นในยุโรปเมื่อ ค.ศ. ๑๙๓๙ ความเป็นกลางของสหรัฐอเมริกาเกือบจะไม่เหลืออยู่ในความคิดของชนชั้นผู้นำของประเทศ ต่อมา เมื่อญี่ปุ่นส่งเครื่องบินเข้าโจมตีฐานทัพเรือที่เพิร์ลฮาร์เบอร์ (Pearl Harbor) ในหมู่เกาะฮาวาย เสียหายยับเยินในวันที่ ๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๑ โดยไม่มีการประกาศสงคราม สภาคองเกรสจึงลงมติให้ประกาศสงครามกับญี่ปุ่นในวันรุ่งขึ้น และอีก ๓ วันต่อมา เยอรมนีและอิตาลีก็ประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาด้วย สมรรถุมีการรบจึงแผ่ขยายไปทั่วโลกทั้งทวีปยุโรปและเอเชีย

ในวันที่ ๑ มกราคม ค.ศ. ๑๙๔๒ ผู้แทนของประเทศฝ่ายพันธมิตร ๒๖ ประเทศได้มาประชุมที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. และร่วมลงนามใน คำประกาศแห่งสหประชาชาติ (Declaration by the United Nations) ซึ่งเป็นครั้งแรกที่มีการใช้คำว่า “สหประชาชาติ” ที่ประชุมให้คำมั่นว่าจะปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายและหลักการของกฎบัตรแอตแลนติก จะร่วมมือกันทำสงครามต่อไปจนกว่าจะได้ชัยชนะและจะไม่แยกกันทำสนธิสัญญาสันติภาพ

ก่อนที่สงครามจะสิ้นสุดลง มหาอำนาจพันธมิตรได้ประชุมกันอีกหลายครั้งเพื่อวางโครงการสำคัญ ๆ เพื่อสันติภาพของโลก ในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๓ รัฐมนตรี



นายกรัฐมนตรีเชอร์วิลสัน เฮอร์ซ็ลล์ แห่งอังกฤษ ประธานาธิบดีแฟรงกลิน รูสเวลต์ แห่งสหรัฐอเมริกา และนายกรัฐมนตรีโจเซฟ สตาลิน แห่งสหภาพโซเวียต ในการประชุมที่เมืองยัลตา ใน ค.ศ. ๑๙๔๕

ว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ สหภาพโซเวียต และจีน ได้ประชุมกันที่กรุงมอสโกและได้ออกคำแถลงร่วมที่เรียกว่า คำประกาศแห่งมอสโก (Moscow Declaration) ซึ่งมีสาระสำคัญคือแสดงเจตจำนงร่วมกันที่จะสถาปนาองค์การระหว่างประเทศขึ้นใหม่แทนองค์การสันนิบาตชาติที่สลายตัวไปโดยปริยาย

ในเดือนต่อมา ได้มีการประชุมครั้งสำคัญที่กรุงเตหะราน (Teheran) ประเทศอิหร่าน ระหว่างวันที่ ๒๒ - ๒๕ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๔๓ นับเป็นครั้งแรกที่ผู้นำสามมหาอำนาจฝ่ายพันธมิตร คือ ประธานาธิบดีรูสเวลต์แห่งสหรัฐอเมริกา นายกรัฐมนตรีเชอร์วิลล์แห่งอังกฤษ และนายกรัฐมนตรีโจเซฟ สตาลิน (Joseph Stalin)\* แห่งสหภาพโซเวียตได้มาประชุมกัน ที่ประชุมตกลงรับหลักการที่จะก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศขึ้น นับเป็นการตกลงที่สำคัญ เพราะเป็นครั้งแรกที่สหภาพโซเวียตได้แสดงความเห็นชอบอย่างเป็นทางการในการก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศ

ต่อมา เมื่อเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ฝ่ายพันธมิตรกำลังมีชัยชนะในสงคราม ผู้แทนของ ๔ ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ สหภาพโซเวียต และจีน จึงเข้าร่วม

ประชุมกัน ณ คฤหาสน์ดัมบาร์ตันโอ๊คส์ (Dumbarton Oaks) ชานกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ระหว่างวันที่ ๒๑ สิงหาคม - ๙ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๔ การประชุมดัมบาร์ตันโอ๊คส์ (Dumbarton Oaks Conference)\* ร่างข้อเสนอดัมบาร์ตันโอ๊คส์ (Dumbarton Oaks Proposals) ขึ้น เป็นโครงสร้างของการก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งต่อมาเรียกว่า องค์การสหประชาชาติ (United Nations)\*

หลังจากนั้น ประธานาธิบดีรูสเวลต์ นายกรัฐมนตรีเชอร์วิลล์ และนายกรัฐมนตรีสตาลิน ได้มาประชุมกันที่เมืองยัลตา (Yalta) ในคาบสมุทรไครเมียระหว่างเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๔๕ เพื่อพิจารณาปัญหาต่างๆ ของโลกหลังสงคราม ในการประชุมผู้นำสามมหาอำนาจครั้งที่ ๒ นี้ ที่ประชุมได้พิจารณาข้อเสนอดัมบาร์ตันโอ๊คส์ และรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติด้วย

การประชุมครั้งสุดท้ายมีขึ้นที่นครซานฟรานซิสโก สหรัฐอเมริกา ตั้งแต่วันที่ ๒๕ เมษายน ถึงวันที่ ๒๖ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๕ เพื่อพิจารณาร่างกฎบัตรสหประชาชาติ ก่อนจะนำไปปฏิบัติ ระหว่างนั้นสงครามในยุโรปก็สิ้นสุดลงในเดือนพฤษภาคม เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๕ ที่ประชุมผู้แทน ๕๑ ประเทศได้รับรองกฎบัตรสหประชาชาติ

## Attlee, Clement Richard

(Charter of the United Nations) ต่อมากฎบัตรนี้ได้รับสัตยาบันจากประเทศต่าง ๆ เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ จึงถือกันว่าวันที่ ๒๔ ตุลาคมเป็นวันสหประชาชาติ.

(วิลาสวงศ์ พงศบุตร)

## Attlee, Clement Richard (1883-1967) : นายเคเลเมนต์ ริชาร์ด แอตต์ลี (พ.ศ. ๒๔๖๖-๒๕๑๐)



เคเลเมนต์ ริชาร์ด แอตต์ลี

เคเลเมนต์ ริชาร์ด แอตต์ลีเป็นหัวหน้าพรรคแรงงาน (Labour Party)\* และเป็นนายกรัฐมนตรีของอังกฤษ ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๔๕-๑๙๕๑ เขาดำเนินนโยบายสนับสนุนการประกันสังคมอย่างกว้างขวาง และโอนกิจการอุตสาหกรรมสำคัญ ๆ เช่น การรถไฟ การไฟฟ้า ถ่านหิน น้ำมัน และเหล็กกล้ามาเป็นของรัฐ

แอตต์ลีเกิดเมื่อ ค.ศ. ๑๘๘๓ ได้รับการศึกษาที่โรงเรียนประจำแบบอังกฤษชื่อเฮลีย์เบอร์รี่ (Haileybury) และ

## Attlee, Clement Richard

ที่มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ต่อมาเขาได้เป็นเนติบัณฑิตอังกฤษและประกอบอาชีพทนายความอยู่ ๓ ปี ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๑ (First World War)\* แล้วเปลี่ยนไปสนใจการเมือง และทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ในย่านอีสต์เอนด์ (East End) ซึ่งเป็นที่อยู่ของผู้มีรายได้น้อย

แอตต์ลีได้รับราชการเป็นทหารและมีผลการรบดีเด่นในสงครามโลกครั้งที่ ๑ ต่อมา ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๑๙-๑๙๒๐ เขาได้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเขตสเตปนี (Stepney) และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาสามัญ (House of Commons) สังกัดพรรคแรงงานสำหรับเขตไลม์เฮาส์ (Limehouse) ใน ค.ศ. ๑๙๒๒ เขาเป็นสมาชิกสภาสามัญเขตไลม์เฮาส์อยู่ ๒๘ ปี จนกระทั่งเขตเลือกตั้งนี้ถูกยกเลิกใน ค.ศ. ๑๙๕๐ เขาจึงได้เป็นสมาชิกสภาสามัญเขตวอลเทมสโตว์ตะวันตก (West Walthamstow) ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๕๐-๑๙๕๕

ในขณะที่เป็นสมาชิกสภาสามัญ แอตต์ลีได้รับประโยชน์จากประสบการณ์ในการบริหารราชการ โดยเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมในคณะรัฐมนตรี สังกัดพรรคแรงงาน ครั้งที่ ๑ (ค.ศ. ๑๙๒๓) ครั้นพรรคแรงงานได้จัดตั้งรัฐบาลครั้งที่ ๒ (ค.ศ. ๑๙๒๙-๑๙๓๑) แอตต์ลีได้เลื่อนขึ้นเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงไปรษณีย์ แต่เขาไม่เห็นด้วยกับการตั้งรัฐบาลแห่งชาติ (National Government) ของเจมส์ แรมเซย์ แมกโดนัลด์ (James Ramsay MacDonald)\* ต่อมา แอตต์ลีได้เป็นรองหัวหน้าพรรคและได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้าพรรคแรงงานใน ค.ศ. ๑๙๓๕ สืบต่อจากจอร์จ แลนสเบอรี (George Lansbury)\*

พรรคแรงงานในสมัยที่แอตต์ลีเป็นผู้นำ ได้ดำเนินนโยบายปรับปรุงกิจการภายในโดยยึดนโยบายสายกลางระหว่างแนวเสรีนิยมกับแนวคอมมิวนิสต์ ในด้านการต่างประเทศ เขาพยายามคัดค้านลัทธิฟาสซิสต์ (Fascism)\* ที่กำลังขยายตัวในยุโรป ด้วยวิธีการป้องกันร่วมกันโดยอาศัยสันนิบาตชาติ (League of Nations)\* เขาสนับสนุนการประกาศสงครามต่อรัฐบาลนาซีของอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler)\* ผู้นำเยอรมนี ต่อมา เมื่อเซอร์วินสตัน เชนเนิร์ด สเปนเซอร์ เซอร์ซิลล์ (Sir Winston Leonard Spencer Churchill)\* จัดตั้งคณะรัฐบาลผสม

## Attlee, Clement Richard



เคลเมนต์ ริชาร์ด แอตต์ลี และภริยา

(Coalition Government) เพื่อต่อสู้กับฝ่ายอักษะ แอตต์ลีก็ได้เข้าร่วมรัฐบาลตลอดสงครามโลกครั้งที่ ๒ (Second World War)\* และได้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๔๒

ในฐานะหัวหน้าพรรค แอตต์ลีได้นำพรรคแรงงานเข้าแข่งขันในการเลือกตั้งสมาชิกสภาสามัญใน ค.ศ. ๑๙๔๕ จนได้ชัยชนะ และได้เป็นนายกรัฐมนตรีระหว่าง ค.ศ. ๑๙๔๕-๑๙๕๑ ในระหว่างนั้นเขารับผิดชอบในการดำเนินงานปฏิรูปหลายอย่างที่นโยบายของพรรคแรงงาน เช่น จัดตั้งบริการสาธารณสุขแห่งชาติ (National Health Service) และขยายการประกันสังคมอย่างกว้างขวางจนอังกฤษได้ชื่อว่าเป็นรัฐสวัสดิการ (Welfare State) เขาได้ดำเนินนโยบายโอนกิจการอุตสาหกรรมหนักจากเอกชนมาเป็นของรัฐ เช่น การรถไฟ การไฟฟ้า ถ่านหิน น้ำมัน และเหล็กกล้า ส่วนในด้านการต่างประเทศที่สมควรกล่าวถึง คือ แอตต์ลีมีความสนใจอย่างมากต่อความเจริญของเครือจักรภพอังกฤษ (British Commonwealth) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้เอกราชแก่อนเดียและปากีสถาน และยังได้ร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาดำเนินนโยบายปิดล้อมสหภาพโซเวียต (Containment Policy) ในด้านการป้องกันประเทศ รัฐบาลพรรคแรงงานได้ส่งเสริมการค้าเสรี และการทดลองระเบิดปรมาณู

## Ausgleich

ในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๕๑ พรรคแรงงานซึ่งมีแอตต์ลีเป็นหัวหน้าประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งสมาชิกสภาสามัญ และถูกตำหนิว่าใช้กลวิธีไม่เหมาะสมในการเลือกตั้ง เขาจึงพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแต่ยังคงเป็นหัวหน้าพรรคฝ่ายค้านต่อมาอีก ๔ ปี ในเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๕๕ เขาได้ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคแรงงาน แล้วได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นเอิร์ลแอตต์ลี (Earl Attlee) เขาถึงแก่อสัญกรรมใน ค.ศ. ๑๙๖๗ ขณะอายุ ๘๔ ปี

แอตต์ลีได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับความทรงจำไว้ ๒ เล่ม คือ *As it happened* พิมพ์ใน ค.ศ. ๑๙๕๔ และ *A Prime Minister Remembers* ซึ่งแอตต์ลีเขียนร่วมกับฟรานซิส วิลเลียมส์ (Francis Williams) และจัดพิมพ์ใน ค.ศ. ๑๙๖๑.

(รอง ศยามานนท์)

---

## Ausgleich : เอสส์ไกลค์, ความตกลงประนีประนอมออสเตรีย-ฮังการี

---

เอสส์ไกลค์เป็นคำภาษาเยอรมันแปลว่า ความประนีประนอม ซึ่งหมายถึงข้อตกลงระหว่างจักรพรรดิฟรานซิส โจเซฟ (Francis Joseph)\* แห่งออสเตรียกับชาวแมกยาร์ (Magyar) หรือพวกฮังการี ซึ่งเป็นกลุ่มเชื้อชาติที่ใหญ่เป็นอันดับสองรองจากชาวเยอรมันที่อาศัยอยู่ในจักรวรรดิออสเตรีย (Austrian Empire)\*

พวกแมกยาร์ซึ่งต้องการอิสรภาพเคยทำการปฏิวัติเพื่อประกาศเอกราชของตนใน ค.ศ. ๑๘๔๘ แต่ก็ถูกปราบปรามในปัฐขึ้น นับตั้งแต่ ค.ศ. ๑๘๔๙ เป็นต้นมา พวกแมกยาร์ได้แสดงท่าทีต่อต้านจักรพรรดิฟรานซิส โจเซฟ และต่อต้านระบบบัค (Bach System)\* ซึ่งราชวงศ์ฮับส์บูร์ก (Habsburg)\* นำมาใช้ใน ค.ศ. ๑๘๕๐ เพราะ